

Torsdagen den 13 oktober

Kl. 14.30

*Kompletteringsval till
utskott*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 5 innevarande månad.

2 § Tredje vice talmannen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för *Ing-Britt Nygren*, som var sjukskriven under tiden den 10 oktober–den 10 december.

Erforderlig ledighet beviljades.

Tredje vice talmannen anmälde att *Inger René* (m) fr.o.m. denna dag skulle tjänstgöra som ersättare för *Ing-Britt Nygren*.

3 § Upplästes följande inkomna skrivelse:

Till riksdagen

Härmed ber jag om entledigande från uppdraget att vara ordinarie ledamot av riksdagens näringsutskott.

Stockholm den 11 oktober 1988

Arne Gadd

Framställningen bifölls av kammaren.

4 § **Kompletteringsval till utskott**

Tredje vice talmannen meddelade att den socialdemokratiska riksdagsgruppen som ny ledamot i näringsutskottet efter *Arne Gadd* anmält *Leif Marklund* och som ny suppleant i näringsutskottet efter *Leif Marklund* anmält *Arne Gadd*.

att centerpartiets riksdagsgrupp som suppleant i trafikutskottet under *Elving Anderssons* ledighet anmält hans ersättare *Eva Rydén*,

att miljöpartiet de grönas partigrupp som suppleant i försvars- och trafikutskotten under *Kjell Dahlströms* ledighet anmält hans ersättare *Birger Schlaug*.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

Om åtgärder för att förhindra exploatering och överledning av Ammerån

att moderata samlingspartiets partigrupp som suppleant i finans- och socialutskotten under Ing-Britt Nygrens ledighet anmält hennes ersättare Inger René samt att folkpartiets riksdagsgrupp som suppleant i kulturutskottet fr. o. m. den 14 oktober under den tid Jan-Erik Wikström är ledig anmält hans ersättare Margareta Andréén.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

ledamot i näringsutskottet

Leif Marklund (s)

suppleant i näringsutskottet

Arne Gadd (s)

suppleanter i trafikutskottet

Eva Rydén (c)

Birger Schlaug (mp)

suppleant i försvarsutskottet

Birger Schlaug (mp)

suppleant i finansutskottet

Inger René (m)

suppleant i socialutskottet

Inger René (m)

suppleant i kulturutskottet

Margareta Andréén (fp)

5 § Svar på fråga 1988/89:5 om åtgärder för att förhindra exploatering och överledning av Ammerån

Anf. 1 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Stina Eliasson har frågat mig om regeringen avser att förhindra exploatering och överledning av Ammerån.

Projektet Ammeråns överledning omfattas av den av riksdagen år 1984 antagna planen för utbyggnad av vattenkraften. Den av riksdagen förutsatta prövningen enligt vattenlagen pågår nu. Så sent som den 29 september i år avgav Östersunds tingsrätt, vattendomstolen, yttrande till regeringen över ansökan om tillstånd att från en bortledningspunkt vid Överammer avleda vatten från Ammerån till Indalsälven.

Beredningen av ärendet pågår alltså inom regeringskansliet. Jag får därför inte föregripa regeringens avgörande genom att uttala någon ståndpunkt i ärendet.

Anf. 2 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Yttrandet från vattendomstolen är en besvikelse och en klar motgång för alla oss som kämpar för ett bevarande av Ammerån. Här har bl. a. min egen hemkommun, Ragunda, och länsstyrelsen i mitt hemlän, Jämtlands län, sagt nej till en exploatering och överledning av Ammerån. Den lokala opinionen för ett bevarande av Ammerån är således mycket stark. Anser miljöministern att det är viktigt att ta hänsyn till lokalbefolkningens uppfattning, kunskap och krav?

I alla utredningar – och de är många – har Ammerån från bevarandesynpunkt ansetts ha högsta prioritet. Kammarkollegiet anser detsamma, fiskeristyrelsen likaså. Den sistnämnda har bedömt Ammerån i sin helhet som ett riksintresse. Är det något som statsrådet avser att ta hänsyn till?

Vattenlagen är en utbyggnadslag och inte någon bevarandelag. Men läs naturresurslagen 2 kap. 1, 2 och 3 §§! Jag vill citera 2 §: "Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär."

Ammerån är den sista oregerade älven i hela Mellannorrland. Kommer vattendomstolens yttrande att skickas ut på remiss? Har vi i så fall tillräckligt lång tid på oss? Ibland känner vi oss så uppgivna i vår del av landet, att vi undrar om det är Sveriges rikets lag som styr oss, eller om det är Sveriges rikas lag. Ammerån vill vi ha kvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1988/89:32 om storskaligt skogsbruk längs fjällkedjan

Anf. 3 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Lars Ernestam har frågat mig om regeringen avser att ta några initiativ för en naturvårdsgräns för storskaligt skogsbruk längs fjällkedjan.

Utgångspunkten är att skogsbruket i de fjällnära skogarna måste bedrivas med mycket stor återhållsamhet och med hänsyn till natur och miljö. Det behövs alltså någon form av begränsning med hänsyn till naturvården och andra intressen. De inventeringar som har gjorts och den markanvändningsplanering som pågår i de fjällnära områdena bör kunna utgöra ett viktigt underlag för bedömningar om hur skogsbruket skall bedrivas i dessa områden. Genom detta arbete kommer gränser för skogsbruket att kunna dras i samråd mellan myndigheter, organisationer och företrädare för olika intressen så att naturvårdens krav tillgodoses. Därmed ges också förutsättningar för ett väl förankrat skydd för de fjällnära skogar där skogsbruk av olika skäl inte bör bedrivas.

Anf. 4 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Nu är valet ditt, säger Svenska naturskyddsföreningen och kostar på en ambitiös broschyr till alla hushåll. Där redovisas de politiska

partiernas konkreta uppfattning i en rad miljöfrågor under mandatperioden. Det ställs 16 frågor om hur de olika partierna skall agera i framtiden. När det gäller den gångna mandatperioden är denna sammanställning positiv för folkpartiet och negativ för socialdemokraterna, vilket ju jag, som varit med om handläggningen under denna tid, förstår.

En stor stridsfråga har varit införandet av en naturvårdsgräns för att skydda de oersättliga fjällnära skogarna från fortsatt rovdrift och storskaligt skogsbruk. Socialdemokraterna har varit emot förslaget att ge fjällskogarna detta skydd. I Naturskyddsföreningens enkät säger socialdemokraterna ja till skydd, i dag säger miljöministern nej.

Vi är emot rovdrift till skillnad från bl. a. folkpartiet, sade Birgitta Dahl efter valet i en TT-intervju. Då frågar jag vad förslaget att skydda fjällskogarna är, annat än ett skydd mot just rovdrift. Är det inte besvärande för statsrådet att ge falska besked?

Socialdemokraterna vet ju så väl vad Svenska naturskyddsföreningen och miljöfolket menar med just naturvårdsgräns, nämligen en gräns ovanför vilken storskaliga skogsbruk inte skall få bedrivas. Det är således inte fråga om markvårdsplanering och annat som statsrådet hänvisar till. Jag skulle vilja ha klarlägganden på den här punkten.

Anf. 5 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Inför denna diskussion, liksom inför den om nästa fråga, har jag ägnat en del tid åt att gå igenom det bakomliggande materialet – de diskussioner som Lars Ernestam tidigare har fört med Mats Heilström och mig, riksdagens tidigare behandling samt Naturskyddsföreningens behandling av dessa frågor. Jag har kommit till den bestämda slutsatsen att vi alla befinner oss i ett utvecklingsarbete när det gäller att hitta bästa möjliga form för att skydda de fjällnära skogarna. Det är faktiskt inte mycket mening med att strida om ord.

Vi syftar till att finna en metod, där man med största möjliga hänsyn till de lokala förhållandena skyddar de fjällnära skogarna. Det gäller att få dessa beslut väl förankrade så att de verkligen utgör ett effektivt skydd. Naturskyddsföreningens arbete är mycket förtjänstfullt. Så är emellertid också fallet, det vill jag mycket bestämt hävda, med det arbete som länsstyrelser och skogsstyrelser nu bedriver.

Låt oss därför inte, Lars Ernestam, strida om ord när vi faktiskt är överens i sak. Låt oss i stället diskutera med vilka metoder vi bäst uppnår de resultat som jag för min del har kommit fram till att vi är överens om. Jag anser faktiskt att den metod som bygger på största möjliga hänsyn till de lokala förhållandena är en överlägsen metod.

Anf. 6 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Vi har, Birgitta Dahl, diskuterat dessa frågor tidigare, och vi har haft olika uppfattningar. Jag kan respektera att Birgitta Dahl och socialdemokraterna har en uppfattning och att vi har en annan.

Svenska naturskyddsföreningen har emellertid sammanställt en enkät, som jag har här. På Naturskyddsföreningens bekostnad tillställdes den alla hushåll. I denna enkät ställde Birgitta Dahl och socialdemokraterna upp på

vår ståndpunkt om en naturvårdsgräns. Är det inte ett falskt besked att säga till väljarna att man är för en naturvårdsgräns, när Birgitta Dahl i dag redovisar att hon står fast vid sina tidigare ståndpunkter?

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

*Om storskaligt skogs-
bruk längs fjällkedjan*

Anf. 7 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Vi är intresserade av sakfrågan. Naturskyddsföreningens enkät gav inte utrymme för kommentarer och en analyserande diskussion av det slag som Lars Ernestam, till skillnad från i dag, förde med Mats Hellström för ungefär ett år sedan, den 23 oktober 1987, kring dessa frågor.

Man kan faktiskt diskutera vad som är en naturvårdsgräns och hur den bäst skall dras upp. Från mina kontakter med olika berörda parter – även Naturskyddsföreningen – är jag van vid att man är beredd att föra en ganska avancerad diskussion om metoderna för hur vi bäst skall uppnå dessa resultat.

Jag anser inte att någon part för närvarande har ett förslag som är så färdigt att man utan vidare kan säga att vi nu inte längre behöver anstränga oss att utveckla arbetet med att skydda de fjällnära skogarna. Naturskyddsföreningens förslag ger inte heller i alla delar ett fullständigt klart resultat. Låt oss därför inrikta oss på arbetet, i stället för att stå här och gräla om ord.

Anf. 8 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag kan dela statsrådets synpunkter om att det är svårt att besvara enkäter, och särskilt ja- och nej-enkäter är ofta svåra att besvara. Vi i folkpartiet ägnade mycket stor omsorg åt denna enkät. Vi hade kanske kunnat svara ja på punkter där vi sade att vi avstår av det skälet att vi inte kunde ge klara svar.

Socialdemokraterna och Birgitta Dahl har emellertid gett ett klart svar till Svenska naturskyddsföreningen om att de står bakom föreningens ståndpunkter när det gäller naturvårdsgränser. I dag har Birgitta Dahl en annan uppfattning. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man kan göra på det sättet. Enkäten kostade ganska mycket pengar för denna organisation, som har gjort sitt bästa för att inför valrörelsen redovisa en objektiv bild av var de olika partierna står i miljöfrågorna.

Anf. 9 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! För att inget skall vara oklart på den här punkten vill jag säga att det står: *Inför en naturvårdsgräns*. Det står inte i varje detalj att det är Naturskyddsföreningens nuvarande ståndpunkt.

Jag tror uppriktigt sagt, Lars Ernestam, att om vi kan föra ett resonemang med varandra i sansade former så kommer vi att finna att vi har mer att lära av det meningsutbytet när det gäller att gemensamt utveckla bästa möjliga form för detta, än av att föra diskussioner på det sätt som Lars Ernestam väljer att göra i dag.

Anf. 10 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag vill förvisso föra diskussionen om miljöfrågorna i anständiga former. Det har vi gjort tidigare under hela mandatperioden, och det kommer vi nu också att göra.

Här är det emellertid en konkret frågeställning. Statsrådet säger nu att man kan tolka begreppet naturvårdsgräns litet hur som helst. Statsrådet vet emellertid så väl vad Svenska naturskyddsföreningen avser med naturvårdsgräns. Den har själv lagt fram ett förslag till naturvårdsgräns som folkpartiet och centern har reserverat sig till förmån för här i riksdagen. Det föreligger fullständigt klara fakta om vad som menas med naturvårdsgräns. Statsrådet sade ja i enkäten och nej i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på frågorna 1988/89:35 och 55 om skydd av naturskog

Anf. 11 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Lars Ernestam har frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder för att uppnå det enprocentsmål regeringspartiet uttalat sig för i Svenska naturskyddsföreningens enkät, dvs. att 1 % av den produktiva skogsmarken nedanför fjällkedjan skall undantas från skogsbruk.

Roy Ottosson har frågat mig om jag vill medverka till att minst 1 % av landets produktiva skogsareal avsätts som strikta reservat och när detta mål i så fall kan uppfyllas.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Vad som menas med 1 % av skogsarealen nedanför fjällkedjan är oklart och beror på hur man väljer att räkna. Om vi räknar in den nu pågående reservatsbildningen av fjällnära urskogar nedanför fjällkedjan, kommer ca 1,5 % av landets totala skogsareal att vara skyddad. Därmed skulle enprocentmålet kunna anses vara uppfyllt.

Om vi i stället väljer att bortse från den fjällnära skogen och följer de förslag naturvårdsverket presenterat för reservatsbildning av s. k. klass 1- och 2-objekt så innebär det att ca 0,5 % av skogsarealen nedanför fjällkedjan kommer att vara skyddad när reservatsbildningen är genomförd. Hittills har drygt 80 000 ha produktiv skogsmark skyddats i landet nedanför det fjällnära skogsområdet, vilket utgör ca 0,35 % av den totala produktiva skogsmarken i landet. Det återstår en hel del skogsmark att skydda i landet, särskilt i södra och mellersta Sverige. Naturvårdsverket har i sin urskogsinventering redovisat skyddsvärda urskogar. Flera urskogsområden med högsta skyddsvärde kräver insatser för skydd och bevarande.

Det är regeringens uppfattning att målet för arbetet med att bevara urskogar skall inriktas på att skydda urskogar i representativa regioner och landskapstyper. För att uppnå detta mål måste ytterligare arealer skyddas.

Min uppfattning är att det väsentliga för dagens diskussion inte är huruvida den ena eller andra tolkningen skall gälla. Det viktiga är i stället vår gemensamma önskan att öka arealen skyddad skog så att naturvårdens krav kan tillgodoses. Vi för just nu ingående diskussioner inom regeringskansliet om formerna för hur detta skall ske. Jag hoppas och tror att vi skall nå uppslutning i riksdagen kring våra kommande förslag.

Anf. 12 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! I den enkätsammanställning som vi talade om nyss och som Svenska naturskyddsföreningen för dyra pengar har skickat ut till alla hushåll säger Birgitta Dahl och socialdemokraterna att man ställer upp bakom målet att 1 % av den produktiva skogsarealen nedanför fjällkedjan skall skyddas från exploatering. Hur tänker sig Birgitta Dahl att det målet skall nås? Hittills har regeringen endast försämrat anslagen till naturvården.

Naturvårdsverket rullar ett berg av skyddsbehov framför sig. Ibland sägs det att 500 miljoner behövs, ibland 600 miljoner, för att skydda de objekt som redan är avsatta eller skall avsättas, enligt de inventeringar som nu är gjorda. 40 miljoner anslår regeringen. Folkpartiet har anvisat nära 100 miljoner.

Är det år 2050 statsrådet menar att det här målet eventuellt skall uppnås? Det är ungefär den tid som det kommer att ta, med den takt som regeringen har. Dessutom kommer de aktuella skogarna troligen att vara avverkade då.

Birgitta Dahl talar om fjällskogarna. Oavsett hur man räknar är den produktiva delen av fjällskogarna mycket liten, i förhållande till annan skogsareal.

Det svar som jag har fått i dag visar att socialdemokraterna har varit lika falska beträffande denna fråga som Naturskyddsföreningen har ställt som beträffande den förra. Det finns tydligen inga planer från socialdemokraternas sida på att ställa upp bakom enprocentsmålet. Folkpartiet har gjort det i sina motioner. Hur tänker socialdemokraterna klara detta?

Jag vill slutligen fråga statsrådet: Är folkpartiet enligt statsrådets mening fortfarande anhängare av rovdrift när vi vill skydda den här procenten av de produktiva skogsarealerna?

Anf. 13 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag har ställt frågan om när enprocentsmålet skall uppnås. Löftet är givet i valrörelsen.

Jag konstaterar att jag inte har fått något svar. Jag upprepar därför frågan: När skall 1 % av den produktiva skogsmarken i Sverige skyddas? Det motsvarar ungefär vad som årligen kalhuggs i det här landet, 0,9 %.

Dagsläget är att ungefär 0,35 % av den produktiva skogsmarken är skyddad. Men den marken ligger i huvudsak i norra Norrland, och det är lågproduktiv mark. Detta är inte representativt för landet som helhet.

Som föregående talare har påpekat måste man anslå mycket mer pengar för att köpa in sådan mark, om man vill klara denna målsättning. Dessutom: Hälften av den mark som är skyddad i dag är domänreservat utan lagligt skydd. Egentligen är vi nere under 2 % beträffande den mark som har ordentligt lagligt skydd. Situationen är mycket tråkig.

Min uppfattning är att vi snarare borde komma upp i ett par procent innan vi är inne i nästa sekel.

Nuvarande skogsvårdslag gör att en stor del av dessa naturskogar, där en lång rad hotade växt- och djurarter finns, faktiskt kommer att huggas ned, och dessutom ganska snart. Man får nämligen inte hålla gammal skog hur länge som helst, för då går skogsvårdsstyrelsen in och säger att det är överårig skog som måste huggas. Väntar man för länge huggs skogen alltså ner, och då finns det ingenting att skydda, vilket man i så fall kan skylla på senare.

Situationen är som sagt mycket tråkig. Jag vill också påminna om att

debatten om enprocentsmålet har varit aktuell i snart tio års tid, och det har getts löften många gånger. Alltså skall enprocentsmålet uppnås.

Anf. 14 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag skulle kunna göra det mycket lätt för mig i den här debatten genom att rida på ord, både beträffande Naturskyddsföreningens fråga och beträffande era frågor. Men jag har inte velat göra det.

Om vi räknar in den nu pågående reservatsbildningen i de fjällnära urskogarna nedanför fjällkedjan kommer ca 1,5 % av landets totala skogsareal att vara skyddad. Det motsvaras – detta är faktiska siffror – av 250 000 ha produktiv skogsmark i det fjällnära området. I landet i övrigt är 80 000 ha skogsmark undantagna från skogsbruk av sammanlagt 23 miljoner ha.

Vi skulle alltså i och för sig kunna säga att målet redan har uppnåtts. Men vad jag säger i mitt svar är att vi har en högre ambitionsnivå. Vi är mycket medvetna om att det behövs mycket stora belopp för att klara de mål som vi skulle önska klara. Då räcker inte heller folkpartiets hittillsvarande förslag i riksdagen till.

Lars Ernestam vet mycket väl att jag mitt under pågående budgetarbete inte kan stå här och diskutera dessa frågor, om jag skall ha någon möjlighet att på ett framgångsrikt sätt se till att dessa intressen tillgodoses. Varför skulle vi inte – det frågar jag nu än en gång – kunna diskutera de här frågorna på ett sakligt sätt? Valet är över, Lars Ernestam!

Anf. 15 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Valet är över, säger statsrådet. Nu skulle vi alltså vara tillbaka i sakfrågorna. Men för oss i folkpartiet är sakfrågorna lika betydelsefulla i valrörelsen som efteråt. Och här har statsrådet gett ett falskt besked i valrörelsen.

Statsrådet vet mycket väl vad Svenska naturskyddsföreningen avser med det aktuella skyddet. Föreningen avser skogsområden över hela landet, från län till län. Hemma i mitt län har vi ett område som heter Kindahöjden, som inte har kunnat bevaras på grund av att det inte finns pengar. Så kan man gå från län till län. Det gäller att bevara produktiv skogsmark över hela landet, och i det avseendet ligger vi mycket lågt i jämförelse med andra länder.

Det är väl bra om den här debatten kan medföra att Birgitta Dahl får stöd i budgetarbetet. Det ställer vi gärna upp på. Men det har funnits många år då detta stöd borde ha resulterat i större anslag. Av de 40 miljoner som statsrådet har skall en stor del användas för betalning till staten själv, dvs. domänverket.

Anf. 16 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag noterar att jag inte fick svar på frågan när enprocentsmålet skall uppnås. Självfallet avses produktiv skogsmark nedanför de fjällnära skogarna – någonting annat har inte diskuterats.

Som exempel kan jag visa på hur besvärligt det kan vara. Jag kommer från Medelpad. Där kämpar vi i miljörelsen för att skydda en rad urskogar som håller på att huggas ner, som hotas akut. Där har det praktiskt taget inte alls gått att få loss pengar. Den skog som är skyddad i Medelpad är skyddad

genom att SCA, dvs. ett skogsföretag, faktiskt har gett bort skogen utan krav på ersättning.

Vi ser i Medelpad hur det ena området efter det andra – närmast Stormyrskogen och därefter Jämtgaven, Vattensjöområdet osv. – hotas. Det är områden där det finns vitryggig hackspett, ugglor och en mängd utrotningshotade växter och djur. De här skogarna faller nu. Gör någonting, för annars händer ingenting med dessa skogar!

När skall enprocentsmålet uppnås, Birgitta Dahl?

Anf. 17 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Era frågor är litet olika formulerade. Naturskyddsföreningen frågar om den produktiva skogsarealen nedanför fjällkedjan, och det gör också Lars Ernestam. Det målet är redan uppnått, men vi nöjer oss inte med det – det är mitt svar.

Roy Ottosson frågar på ett annat sätt. Jag måste säga: Vi anstränger oss allt vad vi kan, men jag kan inte ange exakt vilket årtal vi kommer att kunna klara målet. Men jag kan försäkra att vi kommer att göra allt vad vi kan göra

Anf. 18 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Vi skulle kunna fortsätta den här debatten hur länge som helst. Jag har i dag frågat beträffande två av frågorna i den enkät som har gått ut till alla hushåll. Socialdemokraterna har gett falska besked i båda dessa frågor. Tidigare har en annan ledamot ställt ytterligare en fråga. Svaret blev detsamma.

Nästa torsdag skall Birgitta Dahl och jag tala om en fjärde fråga. Jag hoppas att det inte blir på samma sätt då – att vi får den här typen av svar, som innebär att man ger falskt besked i valrörelsen och sedan kommer med undanflykter och andra förklaringar.

Anf. 19 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Göra allt för att klara ambitionen – det låter mycket bra. Inventeringarna är gjorda sedan flera är tillbaka. Vi vet vilka skogar det gäller, vi vet vilka arter som är hotade. Det finns böcker och kataloger om allt detta.

Vad det nu handlar om är alltså att få fram pengarna. Jag kan då ge ett litet tips: Inför miljöavgifter och använd en del av de pengarna! Det är ett sätt att få en snabb finansiering. Miljöfarliga utsläpp skall ju minskas i takt med dessa åtgärder.

Enprocentsmålet har drivits aktivt av Svenska naturskyddsföreningen i åtta års tid. Under dessa åtta år har ytterligare *en promille* av skogen avsatts som reservat. Jag har svårt att hålla med om att det skulle vara att göra allt för att klara ambitionen. Tvärtom gör man det minsta möjliga – det är tyvärr det intryck jag får.

Det har inte heller anställts fler människor på länsstyrelsernas naturvårdsenheter för att jobba med de här frågorna. Att vi har skyddad skog beror många gånger på domänverkets välvilja, och det beror på skogsföretagens välvilja när det gäller t. ex. Medelpad, där det är SCA som ser till att det blir någonting över huvud taget.

Alltså: När skall vi få en procent av skogen skyddad, som ett första etappmål?

Anf. 20 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Lars Ernestams påstående att vi inte skulle stå för vad vi har sagt i valrörelsen får icke stå obesträtt, för det är falskt. Naturskyddsföreningen har frågat om en procent nedanför fjällkedjan. Det målet är redan med råge uppfyllt. Vi har en högre ambitionsnivå än så.

Jag vill också säga till Roy Ottosson att hans sätt att beskriva Naturskyddsföreningens mål överensstämmer i varje fall inte med den fråga Naturskyddsföreningen ställde till oss i valrörelsen.

Anf. 21 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Ibland kan det vara värdefullt, tror jag, för oss politiker att också erkänna om vi gör fel. Men för Birgitta Dahl går det inte att göra det. Hon säger: Vi skall inte strida om ord. Men är det någon som borde veta exakt vad Svenska naturskyddsföreningen avser med en procent av den produktiva skogsmarken, så skulle det rimligen vara landets miljöminister. Det är, precis som min meddebattör här sade, oerhört långt kvar när det gäller att nå målet en procent av den produktiva skogsmarken över hela landet. Därför är inte det svar som Birgitta Dahl har gett på den här punkten korrekt – liksom inte de svar som gäller de andra frågorna.

Den fråga som min meddebattör har tagit upp här flera gånger – om pengarna – är också viktig. Statsrådet hänvisar till budgetarbetet. Men ger man ett sådant här positivt svar i enkäten, så borde man också redan då kunna säga: Vi är beredda att ställa de resurser som erfordras till förfogande.

Anf. 22 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! När det gäller vad Svenska naturskyddsföreningens enprocentsmål egentligen innebär, vill jag säga till Birgitta Dahl att jag själv var med om att konstruera denna målsättning när jag var med i Naturskyddsföreningens skogsgrupp. Jag kan inte begripa annat än att det är helt entydigt vad som avses: Det är den gamla skogsodlingsgränsen som utgör gränsen för vad vi menar med fjällkedjan, och de fjällnära skogarna skall alltså inte räknas över den gränsen. Detta är någonting som har funnits med hela tiden.

Men det kan naturligtvis vara bekvämt att blanda ihop siffrorna. Det väsentliga är att det finns massor av hotade natur- och urskogar i Sverige som man känner till mycket väl på länsstyrelserna. Man bara väntar på pengarna för att kunna komma i gång. Pengarna kommer inte, och åren går. Skogsvårdslagen tvingar fram att man hugger ner de här skogarna. Nu upplever vi ett enormt sug när det gäller att få virke till massaindustrin, och det kommer att gå fort om man inte gör någonting ganska snart. Det handlar alltså inte om 40 milj. kr., som regeringen föreslår. Det kanske inte heller räcker med 100 milj. kr., utan det behövs kanske 300 milj. kr. om året för att klara detta. När skall vi få se sådana siffror?

Anf. 23 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det senaste inlägget får mig att vilja ifrågasätta om i så fall Naturskyddsföreningen inte vet att de fjällnära skogarna ligger nedanför fjällkedjan, eftersom Naturskyddsföreningens fråga är formulerad som här har angivits. Vi har mycket noggrant gått igenom detta på departementet och med naturvårdsverket.

Nu tycker jag fortfarande, herr talman, att det är mindre viktigt att strida om ord. Men eftersom jag blir utsatt för beskyllningen att vi inte har talat sanning i valrörelsen, tycker jag faktiskt att det är viktigt att redovisa underlaget för våra beräkningar.

Sedan vill jag hålla med Roy Ottosson om att det inte handlar om 40, 60 eller 80 miljoner utan belopp i klassen flera hundra miljoner kronor om vi skall klara det här behovet. Det var därför som jag tillät mig att säga att inte heller folkpartiet har redovisat förslag till finansiering av det ni säger er vara intresserade av att klara. Jag upprepar vad jag sade i mitt inledande svar: Vi diskuterar nu ingående hur dessa mycket viktiga frågor skall kunna klaras för framtiden, och jag hoppas att vi skall kunna återkomma med en bra lösning.

Anf. 24 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag har varit i riksdagen i sex år, och varje år har jag varit med om att avge reservation till förman för högre anslag till det här ändamålet. Hade riksdagen beviljat de anslagen, så hade vi kommit mycket, mycket längre än vi kommit i dag.

Det är klart att jag också är medveten om att det behövs mer än 100 miljoner. Jag sade ju att det för de mest akuta behoven behövs ungefär 600 miljoner – på områden som vi redan har tagit ställning till. Därför är det orimligt att föra den här diskussionen.

Slutligen, när det gäller strid om ord, vill jag säga att jag strider inte om ord. Det är miljöministern som gör det, när hon tycker sig ha hittat en lucka i Naturskyddsföreningens fråga. Det är ju detta som det gäller, och det är därför som jag vill säga: Miljöministern vet så väl vad Svenska naturskyddsföreningen och miljörörelsen menar med en procent av den produktiva skogsmarken.

Anf. 25 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Det normala, Birgitta Dahl, om man har fått en oklar fråga, är att man frågar frågeställaren först. Vad jag fick veta är att ni inom departementet och inom naturvårdsverket hade tittat noga på den här frågan från Naturskyddsföreningen, när det gäller vad Naturskyddsföreningen menar med skog nedanför fjällkedjan, men tydligen inte frågat hos själva Naturskyddsföreningen vad man menade; det hade ju förenklat saken litet grand.

Men det väsentliga är att ser man på södra och mellersta Sverige och mellersta Norrland, finner man att det är mycket dåligt där. Det är alltså oftast under en promille som i dag avsätts som reservat, och det är alltså detta som det egentligen handlar om. När det gäller fjällnära skogar, relativt lågproduktiva, i Norrlands inland – och i norra Norrland – är ju en del sådana skogar skyddade nu. Men hur är det med de verkligt produktiva skogarna?

Hur är det med den flora och fauna som är knuten dit? Det är ju där vi har många av de utrotningshotade växt- och djurarterna – hackspettar, ugglor, orkidéer och en del andra växter av intresse. När får vi skydd för dem. Birgitta Dahl?

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1988/89:45 om miljölagstiftningen

Anf. 26 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Hans Leghammar har frågat mig när vi får en miljölagstiftning som står i relation till vad naturen verkligen tål och vilka delmål som är uppställda.

Genom de beslut som riksdagen fattade i våras med anledning av regeringens propositioner om miljöpolitiken och trafikpolitiken inför 1990-talet liksom om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket och om en omställning av energisystemet har en fast grund lagts för det fortsatta arbetet med att förbättra vår miljö.

Som framgår av den nyligen lämnade regeringsförklaringen kommer all miljölagstiftning att ses över och samordnas. Förslag till en ny naturvårdslag liksom ytterligare skärpningar av miljöskyddslagen kommer att utarbetas under innevarande mandatperiod.

Redan i dag finns emellertid en omfattande miljölagstiftning. Jag vill här betona vikten av att denna lagstiftning tillämpas fullt ut. Regeringen har således inom ramen för gällande lagstiftning vid flera tillfällen under senare tid skärpt sin praxis vid tillämpningen av miljöskyddslagen vad gäller både tillstånd och villkor.

Utgångspunkten för kommande lagstiftning är att hänsynen till miljön skall ha en framträdande plats och således väga tyngre än hittills inom samhällslivets alla områden. Vid prövningen av miljöfarlig verksamhet är målet att utsläppsnivåerna sänks till vad naturen tål eller helst ännu lägre. Detta synsätt kommer att prägla det lagstiftningsarbete inom miljöområdet som nu har påbörjats inom regeringskansliet.

Anf. 27 HANS LEGHAMMAR (mp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, men tyvärr konstaterar jag att miljöministern inte har svarat på min fråga. Regeringens företrädare svarar ofta med vackra ord i ärenden som rör miljön, men när tänker man gå från ord till handling?

Miljöministern nämner i sitt svar inte ett ord om när vallöftet skall vara infriat. Jag förväntar mig faktiskt att en tidsplan upprättas för när miljöskyddslagstiftningen skall stå i relation till vad naturen verkligen tål. Blir det under den här mandatperioden eller under nästa? Eller var det bara vackra ord i valrörelsen? Det var faktiskt ett vallöfte.

Anf. 28 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Vi har två problem att tackla på det här området. Det ena är att verkligen utnyttja de möjligheter som nuvarande lagstiftning ger. Där pågår ett arbete både med de beslut som regeringen fattar och med de projekt som har satts i gång ute i länsstyrelserna. De visar med stor tydlighet att man hittills inte har utnyttjat möjligheterna så mycket som man skulle kunna göra. Där pågår nu som sagt ett arbete.

När det gäller arbetet med att ytterligare skärpa lagstiftningen har jag medvetet avstått från att i dag ange en tidsplan på grund av att jag inte utesluter att vissa saker kan göras mycket snabbt under det närmaste året. Annat kommer att visa sig vara komplicerat, eftersom det är mycket stora olika lagstiftningskomplex som skall sammanföras. Jag åtar mig att återkomma med en detaljerad tidsplan när vi har bättre överblick än den vi hittills har hunnit få. Vad jag nu säger är att vi steg för steg kommer att genomföra de förändringar som är möjliga. Vi kommer inte att försitta någon tid.

Anf. 29 HANS LEGHAMMAR (mp):

Herr talman! Jag ser med tillförsikt på de vackra ord som miljöministern ger mig i svaret. Jag hoppas att det blir mer än vackra ord. Tyvärr har jag alltför ofta sett att det stannat vid vackra ord. Jag har själv överklagat ett ärende i min hemkommun, där konsekvenserna av utsläppen inte stod i relation till vad naturen verkligen tål. Regeringen avlog emellertid mitt överklagande. Jag hoppas att vi slipper sådana förfaranden i fortsättningen och att vi i stället går från ord till handling.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1988/89:47 om bedömningen av biverkningar från dentala material

Anf. 30 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Anita Stenberg har frågat mig om jag vill medverka till att patienter med symptom på biverkningar från dentala material får en seriös bedömning och behandling av sina besvär samt att forskning för att få fram ofarliga tandlagningsmaterial starkt prioriteras.

Socialstyrelsen har den 17 maj 1988 beslutat att ge ut allmänna råd om utredning av patienter med symptom som antagits bero på kvicksilverexponering från amalgam samt om användning av amalgam. I råden anges hur patienter med misstänkt kronisk oorganisk kvicksilverförgiftning bör utredas. Den föreslagna utredningsgången innebär att den behandlande läkaren förutom att ta upp patientens anamnes, dvs. uppgifter om patientens hälsotillstånd m. m., låter patienten gå igenom olika provtagningar och undersökningar beroende på symptombilden och misstänkta diagnoser. En seriös bedömning skall således alltid göras. Denna kan ligga till grund för en fortsatt behandling. De allmänna råden kommer successivt att förnyas vartefter ytterligare forskningsresultat kommer fram.

En mycket intensiv forskning pågår för att få fram nya tandersättningsma-

terial, såväl i Sverige som utomlands. Bl. a. pågår ett utvecklingsprojekt vid centrum för dentalteknik och biomaterial vid den odontologiska fakulteten i Huddinge.

Socialstyrelsen har den 17 februari 1988 anordnat en konferens med deltagare från bl. a. Nordiskt institut för odontologisk materialprovning (NIOM) och de odontologiska fakulteterna om utveckling av nya tandfyllningsmaterial. Ett av syftena var att stimulera till ytterligare forsknings- och utvecklingsarbete.

Socialstyrelsen utarbetar även för närvarande ett tvärsektorielt forskningsprogram för att undersöka eventuella effekter av lågdosexponering för kvicksilver.

Socialstyrelsens läkemedelsavdelning och tandvårdsbyrå arbetar med att utforma ett rapporteringssystem för tandläkarna när det gäller iakttagelser om biverkningar från tandersättningsmaterial. Även NIOM är inkopplat i detta arbete.

Anf. 31 ANITA STENBERG (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret. Jag vill poängtera att det inte nog snabbt kan fattas beslut när det gäller de här patienterna. Vi måste ge dem en korrekt diagnos och behandling. De behöver verkligen hjälp med sina stora problem. Detta är ett svårt problem i dag. De här patienterna utgör en stor grupp i "det glömda Sverige", som det talades så mycket om i valrörelsen. Jag önskar verkligen att den här gruppen inte skall bli ett glömt Sverige.

Det är bra att det satsas på forskning – både pengar och tjänster. När det i dag på förmiddagen i utfrågningen i socialutskottet talades om pengar sade man att det kunde behövas 16 milj. kr. under fyra år. Det motsvarar ungefär vad militären i Sverige gör av med under tre fyra timmar. När det gäller pengar är det alltså fråga om prioritering. När det gäller forskning har man föreslagit att man inom odontologisk forskning skall dra in 25 %. Jag tycker inte att detta går ihop.

Vi satsar som sagt oändligt mycket på krigsindustri, och vi kan åka till månen, men det är helt omöjligt att få fram ett ofarligt tandlagningsmaterial som dels tål tuggtrycket, dels kan utvidga sig och dra ihop sig så att det följer den naturliga tanden. Man trodde ju på ett keramiskt material, men det blev tyvärr en besvikelse. Nu måste vi prioritera dessa frågor. Vi kan inte låta patienterna vänta längre med sin värk, sin oro och alla sina besvär. Vi måste bestämma oss för att göra något *nu*, och därför hoppas jag på socialministerns stöd.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1988/89:82 om placeringen av barn i fosterhem m. m.

Anf. 32 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Marianne Jönsson har frågat mig om regeringen avser att företa en översyn av de regler som gäller vid placering i foster- och fostervårdshem.

Olika forsknings- och utvecklingsrapporter visar att familjehemmen i dag ställs inför allt svårare uppgifter. De barn och ungdomar som placeras i familjehem har en svårare problembild än vad som tidigare var fallet. Detta ställer i sin tur krav på att familjehemmen ges ett ordentligt stöd i sitt arbete. I olika sammanhang har påtalats att socialförvaltningarna har svårt att ge det stöd som erfordras. Såväl socialberedningen som förre justitieombudsmanen Tor Sverne har i sina översyner av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) diskuterat dessa frågor. Betänkandena bereds för närvarande i socialdepartementet, och i regeringens kommande proposition om ändringar i LVU kommer familjehemmens situation att tas upp.

Jag kan också nämna att regeringen beviljat medel till flera olika försöks- och utvecklingsprojekt som syftar till att stärka familjehemmen. Detta inkluderar även metoder för att göra säkrare bedömningar vid rekryteringen av familjehem.

Regeringen har vidare i januari 1988 givit socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en utvärdering av socialtjänstlagen. Uppdraget skall bl. a. omfatta en kartläggning av vilka olika former av familjehem som finns för närvarande. Vidare ingår att redovisa det framtida behovet av olika former av familjehem samt förutsättningen att rekrytera familjehem i framtiden. Uppdraget skall slutredovisas senast den 1 januari 1990.

Anf. 33 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Svaret inger mig vissa förhoppningar om att det kan ske förbättringar och att regeringen har tagit itu med frågan.

Det aktuella fall som jag refererar till i min fråga har med rätta upprört alla som värnar om barnens rätt i samhället. Detta visar att kontroll och tillsyn är otillräckliga, och att detta fall kan vara toppen på ett isberg. I alla tider har det funnits barn som har farit illa, men i dag finns inte det sociala nätverk som fanns förr. Den roll som släkt, grannar och far- och morföräldrar hade förr har övertagits av de sociala myndigheterna. Därför är det utomordentligt viktigt att omsorg och tillsyn sker med ansvar och engagemang.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har uppmanat de kommuner som har barn placerade i det aktuella hemmet att omplacera barnen. Socialstyrelsen som är nästa instans kan ingenting göra, därför att det är kommuner och länsstyrelse som har tillsynsansvaret. Att denna tillsyn inte fungerar visar fallet med Kalmarpojkar. Enligt uppgift har befattningshavare vid länsstyrelsen i Malmöhus län känt till övergreppen i flera år; fosterfadern har också tidigare polisanmälts.

En av pojkar säger att hans liv är förstört. En annan säger att ingen lyssnar. Gång på gång avslöjas att vuxna inte lyssnar då barn berättar om sina lidanden. Dessa pojkar skulle ha hjälpts till ett bättre liv – det blev precis tvärtom.

Enligt omsorgslagen föreligger lagstadgad tillsynsskyldighet vid olika slags placeringar. Är statsrådet beredd att verka för att man vid den översyn som pågår kan få med motsvarande bestämmelser? Jag har personlig erfarenhet av att tillsynslagen fungerar mycket bra vid olika placeringar.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

*Om gränsvärden för
cesium och strontium
i vilt m. m.*

Anf. 34 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag delar den upprördhet som Marianne Jönsson känner inför det som har refererats. Det aktuella fallet är föremål för polisutredning, och jag kan alltså inte yttra mig i ärendet.

Med Tor Svernes bearbetning av socialberedningens betänkande, med det förslag till förändrad LVU-lag som vi kommer att få – förslaget är ännu inte berett i departementet – och med det uppdrag som socialstyrelsen har att se över socialtjänstlagen finns det förutsättningar för att det skall bli en bättre tillsynsverksamhet i framtiden.

Anf. 35 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Jag är tacksam för den ödmjuka inställning som statsrådet har till denna fråga. Vi har som förtroendemän rätt att ta upp sådana här frågor. Debatten skall inte föras genom massmediernas försorg.

Det är därför korrekt att vi har kunnat föra den här debatten i kammaren och att jag har fått höra av statsrådet att krafter verkar för att vi skall få en förbättring till stånd.

Än en gång: Tack för svaret.

: Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på frågorna 1988/89:40 och 49 om gränsvärden för cesium och strontium i vilt m. m.

Anf. 36 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Inger Schörling har frågat miljö- och energiminister Birgitta Dahl varför det inte finns något gränsvärde för strontium i livsmedel. Eva Goës har frågat miljö- och energiminister Birgitta Dahl vilka åtgärder hon ämnar vidta för att informera om de höga cesiumvärden som uppmäts i livsmedel i drabbade områden och om vilka åtgärder som planeras för att minimera intaget av cesium och strontium.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågorna. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Gränsvärde finns i dag inte för alla främmande ämnen i livsmedel, däribland radioaktivt strontium. När det gäller förekomst av sådana ämnen har myndigheterna möjlighet att ingripa om det behövs och meddela de beslut som erfordras. Något sådant ingripande har hittills inte bedömts vara befogat för strontium.

Bakgrunden är att statens strålskyddsinstitut sedan Tjernobylolyckan regelbundet har mätt bl. a. strontiumhalten i mjölk från mejerierna i hela landet, dvs. både från de nedfallsdrabbade områdena och från övriga Sverige. Resultatet av dessa provtagningar har visat på en låg nivå (mindre än 0,2 Bq/liter). Skillnaderna mellan uppmätta värden i olika områden har också varit små. Mot den bakgrunden har livsmedelsverket gjort bedömningen att det i dag inte finns något behov av att utfärda ett gränsvärde för radioaktivt strontium. Provtagningar kommer att göras även i fortsättningen så att myndigheterna kan införa föreskrifter om det skulle behövas.

När det gäller Eva Goës fråga vill jag inledningsvis säga att det från livsmedelsverket efter Tjernobylolyckan regelbundet har gått ut information, rekommendationer och kostråd till miljö- och hälsoskyddsnämnder, press, länsstyrelser och intresseorganisationer. I princip är de rekommendationer som gavs ut åren 1986 och 1987 fortfarande aktuella.

Livsmedelsverket uppdaterar för närvarande det informationsmaterial som finns. Denna uppdaterade information kommer tillsammans med gällande kostråd att distribueras denna vecka. Kostråden är desamma som för år 1987 och vänder sig framför allt till personer i de drabbade områdena som t. ex. fiskar eller jagar för husbehov eller som äter mycket renkött.

I den kommunala servicen till dessa personer i riskområdena ingår också att de ges möjlighet att till en låg kostnad eller kostnadsfritt kontrollera cesiumvärdet i viltkött, insjöfisk, bär, svamp och egenodlade produkter.

Anf. 37 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Till att börja med vill jag tala om de fortsatta mätningarna. Såvitt jag vet har t. ex. SGAB:s flygmätningar av cesiumhalten stoppats. Man kan alltså inte statistiskt jämföra vad som skedde 1986 med vad som sker i dag.

När det gäller strontium känner jag mycket väl till det som jordbruksministern säger om strontiumhalten i mjölk. Vi får inte glömma att strontium tas upp i benen hos djur. I halvfabrikaten kommer även sådant material med i maten.

Min fråga handlade inte bara om detta. Den handlade om vilka mätningar som har gjorts beträffande cesium, strontium och plutonium. Jag har krävt att en informationsfolder skall delas ut till hushållen, där alla dessa mätningar redovisas. Jag frågade dessutom på vilket sätt man planerar att minimera intaget av cesium och strontium, speciellt hos barnen som är ett växande släkte.

Jag kommer själv från Västernorrland, Härnösand närmare bestämt. Vi som bor där blev mycket drabbade, men vi glömdes bort på grund av att myndigheterna inte hade resurser. De gick i stället till Gävleborgs län och till kossorna som skulle släppas ut på grönbeta i Sydsverige. Våra barn blev utsatta för mycket markstrålning. Jag skrev redan då till Mats Hellström och krävde att barnen i vårt område skulle få den minst radioaktiva födan. Jag ansåg därför att vi borde få mjölk från ett annat distrikt. Men det godtogs inte, på grund av att man inte kunde skicka mjölk mellan mejeriernas områden. Man kan så att säga skicka Tjernobyli över gränserna, men mjölk kan man inte skicka längre sträckor!

Jag anser inte att jag har fått svar på mina frågor om vad som planeras för att minimera intaget.

Det finns mätutrustningar ute i kommunerna, säger jordbruksministern. Ja, hade inte miljöpartiet funnits så hade inte de utrustningarna funnits heller, eftersom vi själva fick bidra med att köpa mätutrustning i Härnösand. För skams skull inköpte kommunen i oktober månad en egen mätutrustning.

Anf. 38 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! Också jag tackar jordbruksministern för svaret, även om det inte var det svar jag hade önskat mig.

För cesium finns ju ett fastställt gränsvärde för livsmedel. Det är i och för sig ingen garanti att det skulle vara ofarligt att äta det som ligger under gränsvärdet, men det är i alla fall en deklaration av cesiumhalten som ger människor möjlighet att själva ta ställning till vad de vill äta.

Att gränsvärde eller deklaration av strontium saknas är helt orimligt. Strontium har betydligt längre biologisk halveringstid än cesium och stannar alltså i kroppen, i skelettet, i decennier. Även låga halter av strontium är därför mycket farliga.

Att strontium ansamlas i benvävnaden är också mycket allvarligt och speciellt, som Eva Goës sade, för barn, som bygger upp sin benstomme. Men det är också i benvävnaden som röda och vita blodkroppar produceras, och störningar i den produktionen kan göra att immunförsvaret försvagas och kan fördärvas för resten av livet.

Det finns all anledning att misstänka att det finns lika stora och besvärande koncentrationer av strontium som av cesium 137. De svenska markerna och jordarna är mycket kalciumfattiga, vilket gör att de lätt tar upp strontium. En kraftig ansamling av strontium i det svenska ekosystemet är därför mycket trolig. Och då, herr jordbruksminister, räcker det inte att som livsmedelsverket har gjort grunda sin bedömning att det inte finns behov av gränsvärde för strontium enbart på provtagning av mjölk. Detta anser jag helt förkastligt.

Som Eva Goës sade används benmjöl i de förädlade livsmedlen, och det är ju just i ben som strontium tas upp. Därför borde det i första hand mätas.

Min fråga kvarstår: Varför finns inget gränsvärde för strontium i livsmedel?

Anf. 39 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Eva Goës tycker inte att hon har fått svar på frågorna. Det finns emellertid ingenting i hennes fråga om hur man skall mäta vid en analys. Jag svarar gärna på sådant också, men det står inte alls i frågan.

Däremot gällde frågan hur man skall minimera intaget. Jag vill då hänvisa till den kostrådsbroschyr som jag nu håller upp, där sådana frågor diskuteras. Jag säger ju också att livsmedelsverket går ut med en ny information, så aktuell som i denna vecka, som jag hoppas skall tillfredsställa inte bara Eva Goës utan också de oroliga människor som har behov av information, speciellt i de områden som är drabbade. Det är självfallet viktigt att man från myndigheternas sida följer upp detta med information, inte bara direkt efter olyckan utan också nu, flera år efteråt. På den punkten tror jag vi har precis samma ambition.

När det gäller vad Inger Schörling sade om mätningar av strontium står det i hennes fråga att strontium har mätts i mycket liten omfattning – det är den utgångspunkt frågeställaren har. Som jag har antytt i mitt svar är det faktiskt så att SSI tar stickprov från mejerierna varannan månad, och i de särskilt drabbade områdena varje månad. Jag tycker därför inte man kan hävda att strontium har mätts "i mycket liten omfattning".

Detta är en aktivitet som pågår kontinuerligt. Det är mot bakgrund av den

lilla skillnaden mellan de nedfallsdrabbade områdena och andra områden som livsmedelsverket har gjort bedömningen att man inte behöver gå in med speciella föreskrifter. Men man kommer att fortsätta sina mätningar, och det är självfallet viktigt. Skulle man i framtiden, mot bakgrund av de fakta som Inger Schörling lägger fram här eller någonting annat, finna att det finns skäl, så skall man självfallet gå ut med föreskrifter. Det har jag ju också sagt i mitt frågesvar.

Slutligen någonting som Inger Schörling tog upp på nytt – möjligen en petitesse: Såvitt jag förstår är det så att strontiums halveringstid faktiskt är något kortare än den för cesium 137, inte längre som det sades i frågan.

Anf. 40 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Jag säger som jag sade den 15 maj i Härnösand:

Vi kräver att få alla fakta på bordet för att själva få ta ställning. Vi vill inte bara ha kostråd. Vi vill ha kartorna från flygkarteringar. Vi vill veta vilka strontiummätningar som har gjorts. Vi vill ha en internationell jämförelse – och en sådan finns. Den finns vid Lunds universitet och vid Umeå universitet. Vi kräver att man snarast sanerar marker och sjöar och att man ser till att samerna får anslag så att de kan stödutfodra sina renar.

Vi kräver ren föda och rent kött.

Anf. 41 INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! Jordbruksministern säger att man gör mätningar på mjölk ganska ofta, inte sällan som jag hade skrivit i min fråga. Ja, men det är ju helt otillräckligt att mäta strontium i mjölk. De kossor vars mjölk man mäter har ju gått på marker som är kalkade. Det blir alltså inte samma upptag av strontium som på de kalkfattiga jordarna, där vilt finns t. ex. Man måste mäta i alla livsmedel, inte bara mjölk.

Sedan måste man skilja på vilken typ av halveringstid man talar om. Jag talade om den biologiska halveringstiden, och den är betydligt längre för strontium än för cesium.

Fortfarande står min fråga kvar: Varför finns inget gränsvärde för strontium i livsmedel? Mot bakgrund av det jag nu har sagt tror jag att det är uppenbart att det verkligen finns ett stort behov av utökad provtagning med avseende på strontium.

Anf. 42 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Till Eva Goës vill jag säga att glädjande nog – med tanke på att det här är mycket allvarliga frågor – är en rad av de krav som Eva Goës ställer fram såsom nya sådant som vi sedan länge gör, exempelvis stödutfodring av renar. Vi satsar ordentliga resurser på att hjälpa renhjordarna och samerna i det avseendet.

Såvitt jag förstår har man på myndigheterna, bland dem som i detta avseende utgör vår forskningsexpertis, ansett att mjölk är en bra indikator att välja, eftersom strontium följer kalcium. Just mot den bakgrund som Inger Schörling nämnde, effekterna på ben osv., har man gjort den bedömningen att mjölk är en bra indikator. Har Inger Schörling uppgifter som visar

någoting annat. vore det naturligtvis bra om myndigheterna fick ta del av dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1988/89:41 om verksamheten vid köttbesiktningsbyråerna

Anf. 43 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Paul Cizuk har frågat mig vilka möjligheter jag ser att vi får behålla den s. k. byråslakten i väntan på bättre modeller.

Det Paul Cizuk avser med "byråslakt" är den möjlighet som fortfarande finns i vissa kommuner att låta besikta kött vid köttbesiktningsbyråer. Långt vanligare än byråbesiktning är numera att slakt och besiktning sker vid kontrollslakteri. Besiktningen vid kontrollslakteri är betydligt mer omfattande än besiktningen vid köttbesiktningsbyrå, bl. a. sker en besiktning av de levande djuren före slakt, vilket inte sker vid byråbesiktning.

Som jag tidigare aviserat kommer jag att föreslå regeringen att för riksdagen framlägga förslag till en skärpt kontroll av kött i den proposition om livsmedelskontroll som nu förbereds i jordbruksdepartementet. Förslaget innebär bl. a. att möjligheterna till byråbesiktning i princip kommer att upphöra. En viktig del av regeringens offensiva glesbygdsolitik är en ökad lokal vidareförädling av bygdens råvaror. De nya bestämmelserna skall därför anpassas så att de inte motverkar den lokala utvecklingen i fråga om gårdsslakt och renslakt. Behovet av slaktmöjligheter på de gårdar som själva säljer sina produkter till konsumenterna måste också kunna tillgodoses.

Under en omställningsperiod bör den nuvarande byråbesiktningen kunna godtas som köttbesiktning.

Anf. 44 PAUL CISZUK (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag måste säga att jag har fått ett mycket bra svar. Det är sakligt och har ett starkt innehåll. Men i slutet av svaret säger statsrådet:

"Under en omställningsperiod bör den nuvarande byråbesiktningen kunna godtas som köttbesiktning." Jag skulle naturligtvis gärna se att det stod "måste" i stället för "bör". Regeringen har ju aviserat, och det är mycket glädjande, att man vill satsa på den alternativa odlingen. Men den alternativa odlingen innebär inte bara växtodling, utan här spelar också djuren en mycket viktig roll. Dessa får en förnyad roll. Vi får en mer decentraliserad djurhållning. Vidare säger reglerna för lantbruket på berörda gårdar att djuren skall hanteras bättre och att slakten skall ske på ett bättre sätt. Vi måste således undvika transportstressen och den stress som förekommer vid själva slakten som en följd av den stora anhopningen av djur.

När det gäller hemslakten har man naturligtvis också problem. Men vad som behöver åstadkommas här är någon form av tillvaratagande av fördelarna med hemslakt och kontrollslakt.

Det svar som jag nu har fått är sådant att det skulle kunna resas många följdfrågor. Men jag hoppas att vi i stor utsträckning får tillfälle att ta upp dem när propositionen om dessa saker kommer. En fråga vill jag dock ställa här: Kommer den ambulerande slakten att kunna inrymmas i kontrollslakteriverksamheten? Det måste väl ändå bli rätt mycket av en ambulerande slakt, om man skall ta hänsyn till de saker som så riktigt framhålls i svaret. Jag avser då detta med de lokala behoven.

Anf. 45 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! På sikt tror jag mycket väl på målsättningen att ha en bättre kontroll av kött – också beträffande levande djur – och att den här verksamheten kan ske i sådana former att man inte motverkar alternativ odling, lokala initiativ, småslakterier och gårdsslakt. Vi är således helt överens om att det här gäller att hitta ett vettigt system.

Svaret på följdfrågan är att vi självfallet skall försöka se till att ambulerande slakt passas in i kontrollslakteriverksamheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1988/89:51 om giftanvändningen i svenskt jordbruk

Anf. 46 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Carl Frick har frågat mig vad regeringen avser att göra för att se till att dricksvatten befrias från risken att innehålla jordbruksgifter.

Regeringen ser mycket allvarligt på jordbrukets miljöproblem och på rapporterna om bekämpningsmedel i dricksvatten. Det är oacceptabelt att det förekommer sådana kemikalier i vårt dricksvatten.

Livsmedelsverket har nyligen skärpt reglerna på detta område och deklarerat att påvisbara halter av bekämpningsmedel inte får finnas i dricksvatten. De lokala miljö- och hälsoskyddsnämnderna har fått klara direktiv om hur de kan och skall agera, om bekämpningsmedel påträffas i dricksvattentäkt eller om spridning av bekämpningsmedel sker på sådant sätt att förorening av dricksvattentäkt kan befaras. Miljö- och hälsoskyddsnämnderna kan också med stöd av lagen om kemiska produkter i det enskilda fallet meddela förbud mot användande av kemiska bekämpningsmedel, om man anser det nödvändigt för att förhindra skada på människor eller på miljön. De regler som gäller på området är således mycket stränga.

Livsmedelsverket har för innevarande budgetår fått ytterligare medel anvisade för att förstärka resurserna för dricksvattenfrågor, vilket understryker det allvar med vilket regeringen ser på detta.

När det gäller målet att till år 1990 ha halverat bekämpningsmedelsanvändningen i jordbruket, det s. k. halveringsprogrammet, är det de ansvariga myndigheternas bedömning att det avsedda målet kommer att kunna nås i tid. Det är dock viktigt att understryka att detta bara är ett etappmål. Myndigheterna har i september i år fått i uppdrag av regeringen att utreda möjligheterna att gå vidare för att ytterligare minska användningen av kemiska bekämpningsmedel.

Anf. 47 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka så mycket för jordbruksministrernas svar. Det är ett intressant svar. Jordbruksministern säger att det inte får finnas påvisbara halter av bekämpningsmedel eller jordbruksgifter i dricksvatten. Man är ju inne på att införa många s. k. lågdosmedel. Det skulle alltså betyda att bekämpningsmedel och jordbruksgifter måste förbjudas – i enlighet med miljöpartiets program. Vi hoppas att jordbruksministern instämmer i detta krav. Dessa medel är ju så svåra att påvisa, och det är därför som man vill använda dem.

I svaret står det att miljö- och hälsoskyddsnämnderna i det enskilda fallet kan meddela förbud mot användning av kemiska bekämpningsmedel, om man anser det nödvändigt för att förhindra skada på människor eller på miljön. Ja, det är precis vad det hela handlar om. Sådana här medel skadar alltså både människor och miljö. Därför borde miljö- och hälsoskyddsnämnderna omedelbart få tillstånd att meddela förbud mot användning av dessa medel. De är avgjort skadliga för både människor och miljö. Medlen används ju dessutom i sin egenskap av gifter – alltså för att ta död på saker och ting i naturen. Vi vet att medlen förstör. Vi vet att människorna far illa av dessa gifter, och vi vet att dessa gifter finns hos oss människor.

Min fråga till jordbruksministern är därför: Är jordbruksministern beredd att ge direktiv om att dessa medel omedelbart skall förbjudas, eftersom de faktiskt är till skada för både människor och natur?

Beträffande halveringsprogrammet vill jag framhålla att det upplevs som litet aningslöst när man påstår att det aktuella målet kan nås inom avsedd tid. Tre femtedelar av tiden har nu gått, men faktum är att gifterna i det svenska jordbruket har ökat. Jag skulle vilja se litet mera handlingskraft på detta område, som ett bevis på att det verkligen går att klara det uppsatta målet. Jag tror absolut inte att det är möjligt. Tack för ordet!

Anf. 48 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! När det gäller möjligheterna att införa förbud är det redan i dag så, att det inte behövs några ytterligare bestämmelser eller uttalanden från vår sida. Om bekämpningsmedel skulle påträffas i en dricksvattentäkt eller om bekämpningsmedel skulle spridas så, att förorening av en dricksvattentäkt kan befaras, kan miljö- och hälsoskyddsnämnderna – som sagt – redan nu ingripa och lokalt förbjuda användningen av bekämpningsmedel. Det gäller sådana bekämpningsmedel som är tillåtna på andra håll i landet. På den punkten finns det alltså helt klart möjligheter att agera, vilket livsmedelsverket nu har uttalat sig om.

Beträffande lågdosmedlen är det riktigt att debatten i hög grad handlar om möjligheterna att göra analyser. Man anser att det är möjligt att analysera och spåra dessa medel. Kemikalieinspektionen har krävt att det ansvariga företaget senast vid årsskiftet 1988-1989 presenterar en bättre metod i detta avseende. Dessutom har kemikalieinspektionen sagt att man kommer att överväga att återkalla godkännandet av de två lågdosmedel som är aktuella, om inte företaget i fråga kan visa på en godtagbar metod.

När det gäller halveringsprogrammet rent allmänt kan jag säga att vi ofta har överläggningar med myndigheterna och att vi regelbundet får deras

värdering av hur programmet löper. Man har gjort bedömningen att det uppsatta målet bör kunna nås till 1990. Men detta är icke den avgörande frågan, utan det viktiga är på vilket sätt vi går vidare med detta efter 1990 samt att vi ytterligare minskar användningen av bekämpningsmedel – utöver det program som just nu löper. Också här har myndigheterna fått direktiv.

Anf. 49 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag delar jordbruksministerns uppfattning, att en halvering bara är ett etappmål. Slutmålet måste ju vara att alla sådana här gifter försvinner från våra ekosystem. Det är fullständigt absurt att, för att öka livsmedelsproduktionen, tillföra maten gifter. Det gäller inte bara maten utan även marken, luften och vattnet. Det kan inte vara en rimlig politik. Det är förvånansvärt att det under så lång tid har fattats demokratiska beslut som innebär att vi faktiskt förgiftar oss själva. Det är någonting som måste upphöra i detta land och det ganska snart.

Det är intressant att det anses möjligt att analysera lågdosmedlen. De har tagits fram just därför att de inte skall kunna analyseras, men om det går är det bra. Min tro är att det är dags att förbjuda dem med omedelbar verkan.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1988/89:61 om fällavgiften på älg

Anf. 50 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Ingvar Karlsson i Bengtsfors har frågat mig om den nuvarande lagstiftningen tillåter differentierade fällavgifter.

I samband med antagandet av den nya jaktlagen beslutade riksdagen att länsstyrelsen skall få avgöra hur stora fällavgifter som skall tas ut i det egna länet. Avgiftens storlek skall enligt beslutet självfallet grundas på en bedömning av hur stort medelsbehovet är för att täcka ersättningarna och bidragen för viltskadorna i länet.

Frågan om att differentiera fällavgifterna inom ett län har inte berörts i samband med riksdagsbeslutet. Någon sådan differentiering har hittills inte heller skett. Något uttryckligt hinder mot differentierade avgifter finns dock inte enligt gällande regler.

Regeringen har i april 1988 tillkallat en särskild utredare för att se över ersättningsbestämmelserna vid vissa viltskador. Vidare har, såsom redovisades i årets budgetproposition, en tvåårig försöksverksamhet startats med bidrag för omplantering av skog som skadats av älg. I båda fallen berörs frågor som har att göra med fällavgifternas storlek och användning.

Anf. 51 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på frågan. Det är ett ganska klart svar, som visar att lagstiftningen medger differentierade avgifter.

Jag tog upp frågan därför att fällavgiften i Älvsborgs län höjdes från 400 kr. till 700 kr., vilket var en kraftig höjning. Detta väckte ganska stor avsky i

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

*Om gränsskyddet inom
livsmedelsområdet*

vissa delar av Dalsland, av den anledningen att det där utgår knappt några ersättningar alls för skador.

En utredare arbetar nu med frågan, och om han kom fram till att fällavgiften skulle vara lika stor i hela landet kunde utjämnningen kanske bli större.

Det står i lagstiftningen att åtgärder skall vidtas för att ersättning skall utgå. En åtgärd skulle kunna vara att avskjutningen ökas i de områden där skadorna är stora. I t. ex. Älvsborgs län har det utgått ganska stora summor till små områden. Man kan fråga sig om det är riktigt att stora delar av fonden går till just dessa områden, men jag förmodar att pengarna delas ut på ett korrekt sätt. Enligt lagstiftningen skall alltså åtgärder vidtas, och frågan är om åtgärder har vidtagits, när så stora belopp kan utgå som i vissa fall har utgått.

Jordbruksministern borde kanske samtala med utredaren för att en bättre och rättvisare fördelning över hela landet verkligen skall komma till stånd.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1988/89:77 om gränsskyddet inom livsmedelsområdet

Anf. 52 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Ingvar Eriksson har frågat mig om regeringen avser att lägga fram förslag om en ensidig svensk avveckling av gränsskyddet inom livsmedelsområdet. Ingvar Eriksson har därvid hänvisat till en rapport om jordbruksstödet från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, ESO, vilken är en expertgrupp inom finansdepartementet.

Svaret är nej. En ensidig svensk avveckling av gränsskyddet föreslås inte heller i den rapport från utredaren Gunnar Wetterberg, ESO:s huvudsekreterare, som Ingvar Eriksson hänvisar till. Regeringen har inte tagit ställning till förslagen i rapporten, som nu närmast kommer att remissbehandlas.

Anf. 53 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret.

Svaret på min fråga är nej, men sedan kommer det en liten brasklapp, där det sägs att regeringen inte har tagit ställning till förslagen i rapporten, som nu närmast skall remissbehandlas.

Rapporten har på de flesta håll uppfattats så, att den har en inriktning som skulle leda till att just gränsskyddet är i stor fara. En stark oro sprids också i landet bland jordbrukets folk men också bland alla dem som vill se en levande landsbygd även i framtidens Sverige. Orsakerna till denna oro är flera. Dels gäller det denna rapport, som presenterades offentligt i går, vari bl. a. föreslås en lång rad åtgärder som kommer att få olyckliga konsekvenser för jordbruket. Dels gäller det en annan rapport, från statens forskningsanstalt. Båda dessa rapporter kan ses som ett grundskott mot dagens jordbruk.

Regeringens politik under senare år på jordbrukets område och även den politik som aviseras i regeringsförklaringen från förra veckan ses tillsammans

med dessa båda rapporter som ett hot mot landsbygden och livsmedelstryggheten i Sverige.

Herr talman! Dagens gränsskydd utgör i huvudsak ett skydd mot ren dumpning av utländsk överproduktion på den svenska marknaden. Inte i något annat land står priserna på den s. k. världsmarknaden i relation till de verkliga produktionskostnaderna. Mot den bakgrunden vore en ensidig avveckling av det svenska gränsskyddet olycklig. Det kan ses som en dödsstöt mot den svenska livsmedelsproduktionen. Jag hoppas verkligen att jordbruksministern är medveten om de negativa effekter som detta skulle innebära för natur och landskapsmiljö.

Jag vill fråga jordbruksministern om han är beredd att med kraft verka för att konsekvenserna inte blir sådana. Det skulle komma att äventyra livsmedelsproduktionen och göra Sverige beroende av en olycklig import.

Anf. 54 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Ingvar Eriksson talar om den oro som sprids ute i landet. Jag måste då säga, att om han inte vill bidra till att sprida en obefogad oro skall han inte heller felaktigt ange vad som står i olika rapporter. I den rapport som han hänvisar till föreslås inte någon ensidig svensk avveckling av gränsskyddet. Därmed faller Ingvar Erikssons frågor.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 55 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Det står inte i rapporten, säger jordbruksministern. Men rapporten har tolkats på detta sätt av en ganska bred press, därför att farhågorna inte är så oväsentliga som jordbruksministern tycks tro. Det är en verklig oro ute i landet.

Jag är själv beredd att medverka till att det förs en saklig debatt om framtidens jordbruk och att de risker som denna oro kan innebära därmed inte tas. Vi har all anledning att gemensamt arbeta på ett sådant sätt att människor inte skräms upp så som nu har skett. Det talas t. o. m. om att jordbrukare kan komma att gå i konkurs genom den politik som föreslås i denna rapport.

Jag skulle med tillfredsställelse hälsa om jordbruksministern verkligen tog avstånd från rapporten. Den är orealistisk, och den kommer inte att kunna ligga till grund för en ny positiv jordbrukspolitik i Sverige i framtiden.

Anf. 56 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag tackar för Ingvar Erikssons uttalande att han vill föra en saklig debatt om jordbrukspolitiken. Jag tror precis som Ingvar Eriksson att jordbrukspolitiken och bönderna är bäst betjänta av att det förs en sådan debatt. Jag menar också att vi här i riksdagen har fört en saklig debatt på detta område under den gångna perioden. Vi har också kunnat bli överens i riksdagen om viktiga förändringar t. ex. när det gäller jordbrukets miljöproblem, där det varit ganska små skillnader mellan partierna när vi väl har kommit fram till att i samtalsgrupper och på annat sätt behandla de frågor om

vilka beslut skall fattas i riksdagen. Jag hoppas att vi i samma konstruktiva anda som under den hittillsvarande perioden skall kunna föra den diskussionen här. Det är alldeles riktigt att ingen är betjänt av en osaklig debatt.

Anf. 57 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för det här beskedet. Jag tar det som ett löfte för framtiden att några äventyrligheter i den riktning som kan befaras med tanke på det framlagda förslaget inte kommer att inträffa.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1988/89:80 om slopande av fettvaruavgifterna

Anf. 58 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att tillmötesgå kraven på ett slopande av fettvaruavgifterna.

I bakgrunden till frågan hänvisas till ett enskilt fall rörande ansökan om avgiftsbefrielse för norskt margarin. Detta enskilda fall gäller ett beslut av statens jordbruksnämnd som har överklagats till den svenska regeringen. Ärendet är således föremål för beredning i jordbruksdepartementet, varför jag inte nu kan kommentera frågan.

Anf. 59 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Artigheten bjuder mig att först tacka jordbruksministern för svaret, men dess innehåll är verkligen inte så mycket att tacka för. Mats Hellström borde väl som chef för jordbruksdepartementet ha någon åsikt om huruvida det är viktigt att fettvaruavgiften slopas, och det är närmast den åsikten som jag efterlyser.

Länsstyrelserna i Norrbottens län, handelskamrarna i Norr- och Västerbotten och de kommuner som har tillfrågats vill att ett sådant slopande sker till förmån för en ökning av handeln på Nordkalotten. Länsstyrelsen i Norrbottens län skulle också vilja att man införde lättnader på bär och grönsaker för att öka handeln med dessa och för att bredda turistströmmarna.

Denna bakgrund är mycket viktig, men av svarets innehåll kan man få det intrycket att det här enbart rör sig om ett enskilt ärende. Ett slopande av fettvaruavgifterna har dock en ganska stor regionalpolitisk betydelse. Mot den bakgrunden borde Mats Hellström ha en åsikt om vad som bör ske i detta avseende. Norrbottningarna vill för sin del ha ett slopande av fettvaruavgifterna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 60 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Agne Hansson har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att förhindra att vad han kallar regeringens sparnit resulterar i indragning av tullstationen i Västervik.

Låt mig då inledningsvis upplysa om att i 1987 års reviderade finansplan (prop. 1986/87:150, bil. 1, s. 32) redovisades att regeringen inför varje avtalsrörelse skulle klargöra vilket totalt utrymme för lönekostnadsökningar som ansågs föreligga för den statliga sektorn. Varje kostnadsökning över denna ram skulle mötas med effektivitets- och produktivitetshöjande åtgärder eller besparingar. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.

1988 års statliga avtal kom att slutas på en nivå som översteg den av regeringen fastställda utgiftsramen med en procentenhet. I enlighet med fattade beslut har detta medfört att samtliga statliga löneanslag har reducerats med motsvarande belopp. Jag förmodar att det är detta Agne Hansson åsyftar med uttrycket sparnit.

Generaltullstyrelsen har i en skrivelse till regeringen begärt att regeringen beslutar om nedläggning av tullkamrarna i Eskilstuna, Uppsala och Kristianstad. I skrivelsen har generaltullstyrelsen också redogjort för andra tänkbara åtgärder för att åstadkomma den beslutade besparingen, däribland en avbemanning av tullstationen i Västervik.

Regeringen har genom beslut den 6 oktober 1988 avslagit den del av skrivelsen som regeringen skall besluta om, nämligen nedläggningen av tullkamrarna. Frågan om hur den eftersträvade rationaliseringen skall åstadkommas måste därför lösas av generaltullstyrelsen. I likhet med vad som gäller för andra statliga myndigheter är det generaltullstyrelsen som har till uppgift att fatta de beslut som i en prioritetssituation är mest lämpade.

Anf. 61 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min fråga. Han ger inte något klart besked om huruvida tullstationen i Västervik skall få vara kvar eller inte. Finansministern skjuter över frågan till generaltullstyrelsen.

Om de av avtalsrörelsen föranledda besparingarna skulle leda till en nedläggning i Västervik, tycker jag att finansministern bör ge ett klart besked hur regeringen ser på detta. En nedläggning skulle få svåra följder för ett område som Västerviks kommun, som redan är svårt drabbat och som har regionalpolitiska problem till följd av att befolkningsunderlaget har sviktat under en rad av år.

Vi har i Västervik svårt att förstå att just tullstationen i ett så utsatt område som Västervik skulle behöva stryka på foten, om avtalsrörelsen inte gått efter regeringens ritningar. Det vore mycket värdefullt, med tanke på den satsning som kommunen gjort för att öka hamnverksamheten och för att befästa Västervik som sjöfartsort, att få ett besked från regeringen att den inte är beredd att lägga ned tullstationen i Västervik.

*Om tullstationen i
Västervik*

Anf. 62 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag undrar om Agne Hansson har följt den konstitutionella debatten i vårt land det senaste halvåret och har noterat de anklagelser om ministerstyre som har framförts, att man ställt krav på statsråds avgång och begärt klara gränsdragningar mellan myndigheternas ansvarsområden, enskilda ministrars ansvar och uppgifter samt regeringens uppgifter. I och för sig vore det i linje med den underbara brist på konsekvens som ibland kännetecknar ledamöter av denna kammare att Agne Hansson å ena sidan kräver att absolut boskillnad skall råda mellan ämbetsverkens ansvar och regeringens men å andra sidan samtidigt kräver att regeringen övertar generaltullstyrelsens ansvarsområde. Agne Hansson var dock så oklar i sin framställning att jag inte riktigt vet vad han avser.

Låt mig göra klart att det här är fråga om generaltullstyrelsens arbetsuppgifter. Om Agne Hansson menar att de skall övertas av regeringen, begär då en ändring av grundlagen på denna punkt, så att vi kan utföra den arbetsuppgiften. Är det däremot fråga om regionalpolitiska insatser – om Västerviks ekonomi i grunden raseras på grund av att en tullkammare försvinner – kommer regeringen att ta det ansvar som ankommer på den och göra de insatser som behövs.

Anf. 63 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag begär inte att finansministern skall ta över generaltullstyrelsens uppgifter, men tullverket säger sig ju behöva 650 milj. kr. i ökade resurser för att klara den verksamhet som det nu bedriver. Den viljeyttring som jag här begär är att regeringen är beredd att, för den händelse att tullverksamheten i Västervik inte kan klaras, tillskjuta ytterligare resurser. Jag delar uppfattningen att de statliga verken måste spara och göra prioriteringar, men detta skall inte ske på ett sådant sätt att det drabbar utsatta områden.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1988/89:58 om förhållandet mellan statlig och kommunal skatteutjämning

Anf. 64 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Åke Wictorsson har frågat mig hur regeringens beslut att avslå Norrtälje kommuns ansökan om extra skatteutjämningsbidrag överensstämmer med riksdagens tidigare ställningstagande om förhållandet mellan statlig och regional skatteutjämning.

Jag vill då erinra om att finansutskottet i sitt betänkande (FiU 1987/88:19) om den kommunala ekonomin bl. a. anför följande med anledning av regeringens förslag till ändringar i skatteutjämningsssystemet: "Den totala skattekraften i Stockholms län ligger emellertid väsentligt högre än i övriga delar av landet. Medelskattekraften i Stockholms län uppgår till 121 % vilket är mycket högre än för något annat län i landet. Det ter sig därför rimligt att använda den höga skattekraften i Stockholmsregionen för utjämningen inom

detta område. Det inomregionala skatteutjämningsystem som för närvarande tillämpas inom Stockholmsregionen innebär en omfördelning av resurser till bl. a. Norrtälje, Botkyrka och Upplands-Bro. Utskottet förutsätter att detta inomregionala system utvecklas och anpassas till de förändringar som föreliggande förslag innebär. Utskottet vill för dessa kommuner också hänvisa till möjligheterna att ansöka om extra skatteutjämningsbidrag.”

Finansutskottets uttalande antogs av riksdagen.

Vad beträffar ansökningar om extra skatteutjämningsbidrag bereds dessa av den parlamentariskt tillsatta skatteutjämningsnämnden som är regeringens rådgivande organ i skatteutjämningsfrågor. Vid prövningen av de inkomna ansökningarna, som uppgick till 120 för år 1989, görs en bedömning av resp. kommuns bidragsbehov mot bakgrund av den samlade kommunal-ekonomiska situationen i kommunen. I underlaget för denna bedömning ingår ändringar i skatte- och bidragssystem och andra förhållanden som påverkar kommunens ekonomi.

Skatteutjämningsnämndens förslag innebar att bl. a. Norrtälje kommuns ansökan om bidrag inte tillstyrktes. Jag fann inte anledning att fråga nämndens förslag.

Anf. 65 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr taiman! Jag tackar för svaret på min fråga, men jag är självfallet inte nöjd, eftersom svaret egentligen hänvisar till ett förhållande som jag inte har åberopat i min fråga, nämligen genorella förändringar i det statliga skatteutjämningsystemet. Min fråga föranleddes av de förändringar som sker till följd av en ändrad utbotaxering.

Riksdagen konstaterade år 1986 att man övergångsvis bör ta särskild hänsyn till de kommuner som ligger utanför skatteutjämningsystemet och som fått ett mera påtagligt skattebortfall när man slopade utbotaxeringen. För Norrtälje kommun rör det sig om ett bortfall av 10–11 milj. kr. i skatteintäkter.

Det är då frågan om förhållandet mellan statlig och inomregional skatteutjämning blir intressant. Skatteutjämningsnämnden har nämligen i sina beräkningar utgått från att man till följd av de övergripande förändringarna av det statliga skatteutjämningsystemet kommer att genomföra ett förslag till förändrade regler för den regionala skatteutjämningsen i Stockholms län. Man har med hänsyn till detta avslagit kommunens framställning.

Om man går tillbaka till grunderna för riksdagens beslut om den inomregionala skatteutjämningsen, som alltså regleras av en särskild lagstiftning, sägs det i regeringens proposition år 1977 att den inomregionala skatteutjämningsen inte bör ersätta den statliga skatteutjämningsen utan utgöra ett komplement till denna. Otivelaktigt innebär detta ställningstagande att man med utgångspunkt från ett väntat förslag om förändringar i regional skatteutjämningsen inte anser att Norrtälje kommun skall få ersättning för bortfallet till följd av ändrad utbotaxering. Jag finner detta orimligt, herr finansminister, och upplever att det strider mot vad som låg till grund för riksdagens beslut om den inomregionala skatteutjämningsen.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om marginalsattnerna
och marginaleffekterna
för folkpensionärer*

Anf. 66 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Martin Olsson har frågat mig om regeringen avser att framlägga förslag innebärande att folkpensionärer med låga pensioner får rimliga marginalsattnar och marginaleffekter.

Jag är väl medveten om de höga marginaleffekter som kan förekomma för vissa pensionärer. Det är min ambition att försöka dämpa dessa effekter. Jag avser att inom kort återkomma till dessa frågor och då föreslå vissa ändringar i dessa avseenden.

Anf. 67 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att först få tacka finansministern för svaret på frågan. Knappast några andra kategorier i vårt samhälle har så höga marginalsattnar och marginaleffekter som folkpensionärer med låg pension som försöker skaffa sig litet inkomster utöver pensionen. Marginalskattnen är ca 60 % och bortfallet av KBT är ungefär 30 %. På viss del av besparingarna kan marginaleffekten på ränteinkomsten bli över 200 %.

Vid tre olika tillfällen under förra riksmötet redovisade jag dessa frågor och krävde förändringar. Genom regler straffar samhället mycket hårt dem som haft låga inkomster och därför har låg pension men som trots detta har lyckats spara ihop en slant till ålderns dagar. Sparsamhet bestraffas i stället för att uppmuntras. I pengar betalar dessa folkpensionärer enligt en uppgift från finansministern i ett frågesvar till mig i våras nästan en miljard kronor extra i skatt. Det är ett slags extra förmögenhetsskatt. Som jämförelse kan nämnas att den totala förmögenhetsskatten i vårt land enligt budgeten uppgår till 2,4 miljarder kronor.

Att reglerna är orimliga inser alla som tar del av resultatet av dessa regler. Förslaget från LO om att stimulera pensionärer att arbeta vidare några år efter uppnådd pensionsålder aktualiserar också vikten av att pensionärer med låga eller ganska låga pensioner får en rimlig marginalskatt och marginaleffekt så att även de finner det lönande att försöka öka sina inkomster.

I svaret sägs att förslag skall komma innebärande en dämpning av effekterna, och finansministern lovar att inom kort återkomma till dessa frågor. Jag vill fråga om detta att dämpa effekterna endast innebär att nuvarande regelsystem i princip bibehålls men att man t. ex flyttar upp förmögenhetsgränserna för avtrappning av det extra avdraget. Om dessa principer bibehålls skulle det endast betyda att man kanske sänker den enorma marginaleffekten på drygt 200 % något. Det är inte tillfredsställande.

Jag hoppas att finansministern är överens med mig om att det nuvarande systemet ger orimliga effekter och att det behövs en radikal förändring för att även folkpensionärer med låg pension skall få rimliga marginaleffekter. Det måste vara en strävan liksom det är en allmän strävan att åstadkomma låga marginalsattnar i vårt samhälle.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 68 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Margit Gennser har frågat mig om jag avser att ompröva systemet med tullförrättningsavgifter till följd av kritik från Västtyskland, inte minst för att öka vår EG-politikens trovärdighet.

Det av riksdagen antagna systemet med tullförrättningsavgifter har nu varit i kraft i snart ett år. I enlighet med vad skatteutskottet uttalat bör en uppföljning av avgiftens tillämpning göras. Detta arbete utförs för närvarande av generaltullstyrelsen. Regeringen får därefter ta ställning till eventuella ändringar.

Anf. 69 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Det är mycket viktigt att snabbt få klarhet i frågan om tullförrättningsavgifterna. Västtyskarna ser dessa avgifter som handelshinder och har uttalat att de minskar den svenska EG-politikens trovärdighet. Jag hade därför hoppats att få ett mera positivt och rakt svar som visade att finansministern verkligen hade insett att det gäller en mycket allvarlig fråga. Vi moderater var mycket kritiska när tullförrättningsavgifterna infördes därför att vi inte tycker att man skall ta ut avgift för myndighetsutövning.

Ytterligare en fråga hänger ihop med denna, och det är tullens budgeteringsbekymmer. Man vill inskränka servicen också fastän man sade tvärtom när man införde tullförrättningsavgifterna. Även på den punkten har västtyskarna riktat mycket stark kritik mot Sverige.

För att inte förleda finansministern att begå grundlagsbrott – det är mycket allvarligt – formulerar jag min följdfråga så här: Avser finansministern att verka för att tullservicen vidmakthålls på nuvarande nivå och att detta sker snabbt och effektivt? Finansministern har ju visst inflytande här i landet.

Anf. 70 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Eftersom Margit Gennser räddar mig från konstitutionsutskottets klor skall jag svara: Naturligtvis. En så välformulerad målsättning för vårt arbete med tullverket skall vi naturligtvis försöka uppnå.

Anf. 71 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Det är roligt att se att man när man visar omtanke om sin medmänniska får bra svar. Nu hoppas jag att finansministern använder allt sitt inflytande för att vi skall slippa tullförrättningsavgifterna eller för att de skall utformas så att de verkligen står i överensstämmelse med EG:s normer.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om tullförrättningsavgifterna

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

Meddelande om interpellationssvar

Om åtgärder för att stävja fusk med statliga bostadslån

21 § Meddelande om svar på interpellation 1988/89:5

Anf. 72 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Ivar Franzén har den 4 oktober 1988 framställt en interpellation om den kommunala beslutanderätten i fråga om slutlig förvaring av utbränt kärnbränsle. Interpellanten är förhindrad att motta svaret den 7 november 1988. Jag avser därför att besvara interpellationen den 8 november 1988.

22 § Svar på fråga 1988/89:6 om åtgärder för att stävja fusk med statliga bostadslån

Anf. 73 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Agne Hansson har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att stävja fusket med statliga bostadslån. I en rapport som den dåvarande bostadsstyrelsen lämnade till regeringen i juni i år redogörs för en efterhandsgranskning av 359 ombyggnadsobjekt som fick slutligt lånebeslut under år 1983. Granskningen hade föregåtts av stickprov- och specialkontroller av ytterligare 369 ombyggnadsobjekt, också de främst ur 1983 års årgång. Dessa stickprovskontroller företogs under budgetåren 1983/84 och 1984/85.

Om ett bostadslån felaktigt har betalats ut på grund av oriktiga uppgifter från sökanden, kan det utbetalda beloppet återkrävas. Regeringen skärpte redan våren 1984 de lånesökandes ansvar för uppgifternas riktighet. Samtidigt stärkte bostadsstyrelsen kostnadsgranskningen vid låneprövningen.

Bostadsstyrelsen har därefter under en följd av år fått särskilda medel för att kontrollera de utbetalningar som hänför sig till tiden före dessa åtgärder. Det är resultatet av dessa kontroller som nu redovisats. Frågan om det i dessa fall finns sådana inslag av fusk att återkrav kan riktas mot låntagarna prövas nu i ett antal fall av regeringen.

Åtgärder har alltså redan vidtagits för att stävja missbruk av statliga lån och subventioner till ombyggnad. Dessa åtgärder har också redovisats till riksdagen, bl. a. i 1984 års budgetproposition.

Jag vill dock understryka att allt måste göras för att undvika att felaktigheter begås vid fördelningen av lån och bidrag. Om det behövs, är jag beredd att föreslå ytterligare skärpningar i fråga om kostnadskontrollen, utöver vad som redan genomförts. De fall som Agne Hansson här tar upp hänför sig emellertid till tiden före de skärpningar i fråga om låneprövningen som jag nu har redovisat. De kan därför inte tas som bevis för att den kontroll som nu utförs är otillräcklig.

Anf. 74 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret.

I och med det avlämnade svaret har Ulf Lönnqvist för första gången tagit till orda här i kammaren i den nya uppgiften som bostadsminister. Jag vill gärna hälsa honom välkommen på den nya posten. Det är många, viktiga och svåra problem som väntar på lösningar genom hans insatser. Jag utgår ifrån

att vi i det här sammanhanget kommer att få mycket med varandra att göra, och det ser jag fram emot. Ännu mer kommer vi naturligtvis att få med varandra att göra om ingenting händer eller om beskedet från regeringen blir vaga.

Jag vill inte påstå att jag i det här fallet fått ett vagt besked från bostadsministern. I svaret görs en redovisning av den kontrollskärpning som har gjorts. Dessutom uttalar bostadsministern att han är beredd att ytterligare skärpa kontrollen, om det skulle vara befogat. Det tycker jag är bra. Vi är från flera synpunkter överens om att fusk inte är försvarbart.

Men svaret borde kanske ytterligare förtydligas; det saknas en bit. Det kan ju finnas olika orsaker till fusk, och det kan göra att man inte bara behöver skärpa kontrollen – lånereglerna kan vara krångliga och besvärliga. Jag skulle önska ett besked också om huruvida regeringen är beredd att se över lånereglerna, om det skulle visa sig att det också där finns orsaker till att det fuskas.

Anf. 75 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Jag vill tacka Agne Hansson för de vänliga orden. Jag hoppas också att det skall bli ett bra meningsutbyte och ett meningsfullt samarbete mellan riksdagen och regeringen i de viktiga bostadsfrågorna.

Om det skulle visa sig att fusk kan stävjas inte enbart genom kontrollåtgärder utan även genom en ändring av bestämmelser finns det anledning att göra de behövliga korrigeringsåtgärderna. Jag tror att Agne Hansson och jag är ganska överens i den här frågan.

Anf. 76 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för det ytterligare förtydligandet. Jag tycker att det är viktigt att vi från ansvarigt håll kan ge beskedet att det är bättre att det blir rätt från början än att man skall behöva hålla på och kräva tillbaka pengar i sådana fall som det nu kan bli fråga om. Det måste bli klara, enkla låneregler, och det måste finnas ett ansvar, som kan utkrävas, för att de reglerna följs, så att det inte fuskas. Det är oerhört angeläget. Jag tackar än en gång för de besked jag här har fått.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1988/89:23 om reglerna för bostadsanvisning

Anf. 77 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Ylva Johansson har frågat mig vilka åtgärder som jag tänker vidta för att snabbt göra fler bostäder tillgängliga för alla dem som står i bostadsköer, av vilka många är ungdomar.

Jag delar Ylva Johanssons uppfattning att den nuvarande situationen på bostadsmarknaden, särskilt i storstadsområdena, är allvarlig.

Bostadsbristen drabbar särskilt de unga som är på väg in på bostadsmarknaden. Därför är det väsentligt att bostadsbyggandet är tillräckligt omfattande. I år kommer ca 47 000 lägenheter att börja byggas. Det är också viktigt att

de ungas behov av små lägenheter kan tillgodoses. Detta sker inte automatiskt.

För att stimulera kommunerna att både i nyproduktionen och beståndet ta fram bostäder som kan efterfrågas av unga har riksdagen beslutat om ett särskilt ungdomsbostadsstöd till de kommuner som har brist på bostäder lämpliga för unga. Erfarenheterna från de kommuner som tagit sitt ansvar för de ungas situation genom att utnyttja detta stöd är mycket goda. Det är angeläget att fler kommuner tar initiativ på detta område.

Riksdagen har också på förslag av regeringen beslutat om en ny lag om kommunal bostadsanvisningsrätt som ger kommunerna stora möjligheter att få tillgång till bostadslägenheter för förmedling. Det ankommer nu på kommunerna att utnyttja denna möjlighet som infördes den 1 januari 1988.

Utöver dessa åtgärder som redan är vidtagna kommer jag att närmare analysera förutsättningarna för att genom restriktioner på annat byggande ytterligare öka bostadsbyggandet i områden med brist och därefter utan dröjsmål återkomma till riksdagen med förslag.

I dagens bristsituation är det väsentligt att alla tillgängliga lägenheter ställs till bostadsmarknadens förfogande. Jag har därför givit en grupp inom bostadsdepartementet i uppdrag att utreda om de många övernattningsslägenheterna i våra storstäder kan användas till permanentbostäder. Detta kan kanske möjliggöras om kommunerna för att underlätta för företag med behov av övernattningsslägenheter bygger särskilda s. k. lägenhetshotell. Detta är i enlighet med de åtgärdsförslag som regeringen presenterade i årets budgetproposition i den samlade redovisningen av ungdomsfrågor.

Arbetsgruppen skall vidare se över de regler som syftar till att förhindra att bostadslägenheter används för kontors- och andra ändamål.

Gruppen skall arbeta snabbt och redovisa sina förslag före årsskiftet.

Jag avser också att inom kort lämna tilläggsdirektiv till bostadsrättsutredningen att pröva ändringar i bostadsrättslagstiftningen som bl. a. syftar till att förbehålla bostadsrättslägenheter för fysiska personer.

Anf. 78 YLVA JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka bostadsministern för svaret på min fråga. Det är ett svar som jag på flera sätt tycker är positivt.

Jag ställde frågan därför att bostadssituationen i allt fler kommuner är ohållbar, och för många ungdomar är situationen katastrofal. Bakom varje anonymt könummer i bostadsförmedlingarnas register gömmer sig en människa och hennes livssituation.

I Storstockholm består bostadskön av närmare 65 000 människor som inte ens har ett andrahandskontrakt eller är trångbodda. Det är människor som inte har någon bostad. Jag är därför glad att bostadsministern delar min uppfattning att den nuvarande situationen är allvarlig.

Jag och många andra bostadslösa hoppas att den arbetsgrupp som nu skall göra en utredning angående de många övernattningsslägenheterna i storstäderna kommer att presentera ett förslag som innebär att de bostadslägenheter där ingen är mantalsskriven skall gå till bostadsförmedlingen. Den förhoppningen är också i linje med Hyresgästföreningens krav.

Jag tycker att det är bra att bostadsministern bedömer att flera olika

åtgärder behöver vidtas för att snabbt få fram ytterligare lägenheter. Läget är akut och, som bostadsministern själv säger, alla tillgängliga lägenheter måste ställas till bostadsmarknadens förfogande. Med tanke på att den nya lagen om kommunal bostadsanvisningsrätt endast tillämpas i sex kommuner i dag undrar jag om bostadsministern är beredd att vidta några tvingande åtgärder för att göra så att de bostadslägenheter som är lediga blir tillgängliga för bostadsförmedlingarnas köer.

Anf. 79 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Ylva Johansson, den nya lagen har varit i kraft sedan årsskiftet. Det är en ganska kort tid. Jag tycker att det är rimligt att kommunerna får en chans att börja tillämpa lagen. Men om kommunerna inte är beredda att göra detta, så att vi inte får den effekt som den nya lagen möjliggör och som både Ylva Johansson och jag hoppas på och förväntar oss, finns det anledning att överväga andra åtgärder.

Anf. 80 YLVA JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Skall jag tolka detta svar som att bostadsministern är beredd att vidta lagstiftande åtgärder om det visar sig att kommunerna inte använder sig av denna lag?

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1988/89:87 om nybyggnadslåneförordningen

Anf. 81 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Med hänvisning till en av den 30 juni 1988 beslutad ändring av bestämmelserna om den garanterade räntan för nybyggda småhus avsedda för uthyrning har Agne Hansson frågat mig vilka motiv regeringen har för att ge ändringen i nybyggnadslåneförordningen retroaktiv verkan.

Bakgrunden till ändringen var en skrivelse från bostadsstyrelsen, där styrelsen fäste regeringens uppmärksamhet på att gällande bestämmelser gjorde det möjligt för den som bygger ett egna hem åt sig att få 2,35 % garanterad ränta i stället för 4,9 % genom att formellt låta ett av honom bildat handelsbolag äga huset.

Det bedömdes som oacceptabelt att inte avsedda och klart orimliga effekter av lånebestämmelsernas utformning får stå kvar under den tid som ett sedvanligt ikraftträdande skulle ha medfört. Det måste också ha framstått som uppenbart för de lånsökande att effekten inte var avsedd, eftersom det krävdes en särskild juridisk konstruktion, vars enda syfte var att kringgå de villkor som enligt riksdagen skall tillämpas för lån till egna hem.

Anf. 82 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret som jag faktiskt blev litet konfunderad över. Jag har begärt att få motiverat varför denna ändring har gjorts retroaktiv, dvs. ändringen skall gälla även för sådana lån som har beviljats men inte utbetalats.

Det ena motivet som jag har kunnat finna är att man från regeringens sida egentligen inte kunde förutse följderna av ändringen av lånebestämmelserna vi har. Det andra motivet skulle vara att den lånsökande borde själv förstå att det hela är så orimligt att man inte ens skulle behöva göra några kalkyler.

Jag tycker att det är svaga motiv för att genomföra en sådan ändring. Dessa lånebeslut är i praktiken avtalsöverenskommelser mellan två parter. Denna ändring blir alltså ett klart avtalsbrott, även om det naturligtvis är vissa orimliga konsekvenser i innehållet.

Staten har alltså beviljat ett lån under vissa förutsättningar, reglerna ändras och det blir betydande ökande kostnader för den enskilde – kanske 15 000 till 20 000 kr. för en bostad.

Denna ryckighet är en oerhört besvärande situation. Den har varit bekant sedan en lång tid tillbaka. Jag skulle vilja veta om regeringen och den nya bostadsministern är beredd att ge besked om att det nu är slut på denna ovisshet och ryckighet.

Anf. 83 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Jag utgår ifrån att bostadsutskottets ordförande Agne Hansson delar min bedömning att såväl på detta område som det vi tidigare diskuterade skall alla former av fusk och kringgående av bestämmelser motverkas och åtgärdas.

I denna fråga är det att säga att ändringen gjordes därför att bolagets ägarskap inte ändrar på möjligheterna för den egentliga ägaren av huset att tillgodogöra sig underskottsavdragen på samma sätt som om bolagets ägare själv ägde huset.

Det är också att säga att det kan inte rimligen hävdas att de låntagare som berörs har utsatts för en orättvisa, eftersom regeländringen inte leder till att de får ett sämre räntebidrag än det som de rätteligen skulle ha haft. Man kan alltså säga att juniändringen snarast är ett klarläggande av det som redan gäller.

Sedan är det så att räntebidrag inte regleras genom avtal utan genom offentligrättsliga regler.

Anf. 84 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag delar bostadsministerns bedömning, att reglerna skall vara klara så att det inte skall gå att fuska, och man skall inte heller kunna kringgå dem.

Men vad har bostadsministern att säga t. ex. till en juridisk person som har beviljats ett lån med de givna villkoren? Upphandling har skett och avtal slutits med entreprenörer, och så ändras då villkoren på ett sådant sätt att de årliga kostnaderna ökar med mellan 15 000 och 20 000 kr.

Det är klart att det är en helt förändrad situation för en sådan byggare, även om man kan ha uppfattningen att kalkylerna har byggts på orimliga lånevillkor, som egentligen regeringen och ingen annan har författat. Vad har bostadsministern för besked att ge i en sådan situation?

Jag tycker inte att det är rimligt att laborera med retroaktiv verkan i lagstiftningen.

Anf. 85 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Det som finns att säga sade jag i mitt förra inlägg, och det är jag beredd att upprepa: Denna låntagare har inte utsatts för en orättvisa, eftersom regeländringen inte leder till att han får ett sämre räntebidrag än det han rätteligen skulle ha haft eller det som tillkommer andra egnahemsägare.

Anf. 86 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Men den garanterade räntan ändras ju, och upptrappningen fördubblas i tiden. Det kan väl ändå inte vara samma ekonomiska förutsättningar för ett lån vid de två tillfällena, före ändringen och efter ändringen. Där förstår jag inte bostadsministern, om jag skall vara ärlig.

Anf. 87 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Eftersom Agne Hansson och jag är överens om att man icke skall kringgå de regler som gäller, är det väsentliga i det här sammanhanget att den som har berörts icke får sämre villkor än vad han rätteligen skulle ha haft, om de av riksdagen fastställda bestämmelserna fått gälla.

Anf. 88 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Men nu var det ju på det sättet, herr bostadsminister, att det fanns andra regler i författningen vid lånets beviljande, och det var detta som kalkylen byggdes på. Det är klart att den som bygger måste gå på den författning som finns, även om han i bakhuvudet kanske kunde ana att regeringen menat någonting annat, trots att det inte stod i författningen.

Det kan väl ändå inte krävas av en låntagare eller en byggare att han skall tro att det som står i lånereglerna betyder någonting annat än vad som står där. Det är den fattade bokstaven han har gjort byggets kalkyl på.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1988/89:11 om bostadsproduktionen

Anf. 89 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Birgit Friggebo har frågat mig när det, som hon uppfattat det, socialdemokratiska vallöftet från år 1982 att bygga 47 000 lägenheter per år skall uppfyllas.

Svaret på Birgit Friggebos fråga är: 1 år.

När den socialdemokratiska regeringen trädde till år 1982 stod byggbranschen allvarligt försvagad efter en lång följd av år av tillbakagång. Det fanns då uppemot 40 000 tomma lägenheter, som hushållen inte hade råd att bo i. Den långsiktiga bostadsförsörjningsplaneringen var körd i botten. Kommunerna vågade, av rädsla för att stå med ännu fler tomma lägenheter, inte ta fram nya projekt.

12 % av byggnadsarbetarkåren stod utan arbete. Regeringen insåg att man i den svåra situationen måste slå vakt om byggsektorn så att den kunde klara de behov vi långsiktigt har i landet. Därför sattes stimulanser in direkt för att bryta nedgången. Ett exempel från bostadssektorn är ROT-programmet.

Under tiden 1983–1986 byggdes nära 100 000 lägenheter om.

Under de socialdemokratiska regeringsåren, och med den ekonomiska politik som har förts, har Sverige återhämtat sig. De löntagare som under åren 1976–1982 förlorade en månadslön i reallön har åter fått ökade realinkomster. Efterfrågan på bostäder och på byggnadsindustrins tjänster i allmänhet har därför stigit snabbt och med stor kraft.

De outhyrda lägenheterna är borta. De har i stället ersatts av bostadsbrist. Samtidigt har bostadsbyggandet ökat kraftigt. Enligt plan- och bostadsverkets uppskattning kommer omkring 47 000 bostäder att börja byggas under år 1988. Det är viktigt att ökningen fortsätter också under år 1989.

Anf. 90 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret. Även om "omkring 47 000 bostäder" troligen betyder snarare under än över 47 000, är ändå den nye bostadsministern att gratulera till att uppnå det som den förre ministern har jobbat med i sex år och misslyckats med.

Alla minns 1982. Ett av de mest centrala löftena i den socialdemokratiska valkampanjen var att öka byggandet med 5 000 lägenheter från 42 000. alltså till 47 000. Olof Palme lovade i nästan vartenda tal att socialdemokraterna skulle få i gång ekonomin genom att bygga bostäder. Det är alltså inte bara så som Ulf Lönnqvist försöker göra troligt här, att jag personligen skulle ha uppfattat detta som ett löfte. Det finns skriftliga bevis.

Socialdemokraterna hann inte mer än in i kanslihuset, så minskade bostadsbyggandet drastiskt, och botten nåddes 1985, då det byggdes 27 500 lägenheter. Det här betyder att socialdemokraterna har snuvat sina väljare, som trodde på löftet, på nästan 70 000 lägenheter. Dessutom har under de här åren en behövlig bostadsreserv om ca 40 000 lägenheter mer eller mindre försvunnit. Det vet varje person som sysslar med bostadsmarknaden, att man måste ha ett lager för att marknaden skall fungera.

Socialdemokraterna har alltså ingenting att slå sig för bröstet för. Här står de med ett bortfall på ca 100 000 lägenheter. Det går inte att med kvirr om de borgerliga åren bortförklara att socialdemokraterna har legat under de borgerliga årens byggande vartenda år. De som lider av det är de bostadslösa.

Jag skulle vilja fråga bostadsministern, som är van att sprida löften omkring sig när det gäller bostadspolitiken: När kan de bostadslösa få en egen fast lägenhet med ett eget kontrakt?

Anf. 91 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Nedgången i bostadsbyggandet tog verklig fart under de år som Birgit Friggebo hade ansvaret för detta område. I takt med att de ekonomiska förutsättningarna för människor blev allt sämre sjönk också deras möjlighet att efterfråga bostäder. Detta var den viktiga och intressanta följden och resultatet av de borgerliga regeringsåren, såsom de kunde avläsas när vi tog över. För oss gällde det att försöka vända denna nedåtgående utveckling.

Det fick man göra dels genom att sätta in insatser på ombyggnadsområdet, dels genom att successivt öka bostadsbyggandet.

Under perioden 1983–1988 kommer vi i Sverige att sammanlagt ha

färdigställt ungefär 210 000 nya lägenheter. Om man till dem lägger de 40 000 tomma, som var arvet efter Birgit Friggebo, innebär det att under sexårsperioden i runt tal en kvarts miljon nya bostäder har ställts till bostadsmarknadens förfogande. Detta betyder i medeltal 40 000 lägenheter per år.

Vi kommer att fortsätta ansträngningarna för att på olika sätt stimulera bostadsbyggandet. Jag har sagt i ett tidigare frågesvar här i dag att det kan betyda att vi får styra över resurser från annat byggande till bostadsbyggande. Vi tycker nämligen att det är mycket väsentligt att komma till rätta med bostadsbristen. Det kan vi bara göra om vi får ordentlig fart på byggandet.

Anf. 92 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Det intressanta är ju det löfte som gavs i 1982 års valrörelse då man med den kännedom man hade om situationen lovade att man omedelbart skulle öka med 5 000 lägenheter per år upp till 47 000 lägenheter.

Nu försöker Ulf Lönnqvist att tillgodoräkna sig dels det byggande som ägt rum under de sex åren, dels de 40 000 tomma lägenheter som försvunnit och säger att det tillförts 40 000 lägenheter per år.

Ministern får gärna tillgodoräkna sig de tomma lägenheterna. Det betyder i varje fall att man varje år under dessa sex år har legat under den tillförsel som skedde under de borgerliga åren.

Det intressanta är det löfte som gavs och som har svikits fullt ut.

Jag fick inte något svar på min fråga, den som de bostadslösa nu ställer sig: När skall de få ett eget fast kontrakt? Vad har bostadsministern för svar att ge dem?

Man kan inte hänvisa till att kommunerna har ansvaret, som det brukar heta. Vad socialdemokraterna gjort är ju att regeringen gav ett löfte centralt för hela Sverige.

Anf. 93 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Det vi lovade i valrörelsen 1982 var inte i första hand att öka nyproduktionen av bostäder. Målet måste i stället vara att söka stoppa den nedgång som man då kunde registrera. Det var vad vi sade i valrörelsen, och nog har vi stoppat nedgången, nog har vi vänt den till en positiv utveckling. Vi kommer att fortsätta våra ansträngningar att öka bostadsbyggandet på ett sådant sätt att vi kan lösa den akuta bristsituation som finns i många av Sveriges kommuner. Det kommer vi att kunna göra om vi kan fortsätta att driva en ekonomisk politik som är så framgångsrik som den vi haft under de gångna åren. Den har gjort att människor ånyo har möjlighet att efterfråga en bostad. Det är det första och viktigaste kriteriet för att man skall kunna öka byggandet. Det är dessa insatser för ett intensifierat bostadsbyggande som vi skall fortsätta. Då har människor anledning att se framtiden an med tillförsikt också på bostadsområdet.

Anf. 94 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag noterar att bostadsministern inte vill ge något svar på min fråga och till de bostadslösa. Vi får hoppas att det är slut på denna typ av löften ifrån socialdemokraterna.

Ulf Lönnqvist vet ju att det är bara dumheter som han säger. Han talar mot bättre vetande när han säger att socialdemokraterna i valrörelsen 1982 skulle ha sagt att de skulle hejda nedgången och att de sedan har brutit den.

De lovade 5 000 fler lägenheter omedelbart. Vad som hände var att byggandet gick ned drastiskt från 42 000 till 37 000, sedan ned till 34 000 och därefter ned till 27 000, varefter det så småningom vände.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på frågorna 1988/89:20 och 62 om marinekologisk forskning rörande Östersjön

Anf. 95 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Rolf L Nilson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd vidta för att tillmötesgå kraven på att den marinekologiska forskningen skall få finnas kvar vid universitetet i Lund. Sven-Olof Petersson har frågat miljö- och energiministern hur frågan om ett havslaboratorium i södra Östersjön utreds. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Regeringen uppdrog den 8 oktober 1987 åt universitets- och högskoleämberetet (UHÄ) att lämna förslag till hur ett system med baslaboratorier för marin naturvetenskaplig forskning i landet skulle organiseras. Regeringen uppdrog också den 28 juli 1988 att i samband härmed beakta vad jordbruksutskottet vid behandling av propositionen om miljöpolitiken inför 1990-talet anfört om bl. a. den marina forskningens resurser. UHÄ har ännu inte redovisat detta uppdrag. Något förslag om att den marinekologiska forskningen i Lund skall läggas ned föreligger således inte i utbildningsdepartementet. Av naturliga skäl har UHÄ heller inte redovisat något förslag med anledning av det riksdagsbeslut som Sven-Olof Petersson hänvisar till. Jag har därför ännu inte haft anledning att ta ställning till de frågor som Rolf L Nilson och Sven-Olof Petersson tar upp. Enligt vad jag inhämtat kommer UHÄ:s förslag att föreligga inom kort.

Med hänsyn till miljösituationen i haven är marinekologisk forskning ett mycket viktigt forskningsområde. Därför är det angeläget att finna en organisation som på bästa sätt utgör ett stöd för verksamheten. Det är med detta som utgångspunkt som vi kommer att behandla och ta ställning till UHÄ:s kommande förslag.

Anf. 96 ROLF L NILSON (vpk):

Herr talman! Jag får börja med att tacka utbildningsministern för svaret.

Det är riktigt att det inte finns något förslag om att lägga ned den marinekologiska forskningen vid Lunds universitet. Problemet är att marinekologin i Lund inte berörs i UHÄ:s utredning om marina institut, men den berörs av denna utredning. Utredningen talar om satsning på tre marina institut i Sverige: i Umeå, Stockholm och Göteborg, anknutna till universiteten där. Den forskning och undervisning som bedrivits vid Lunds universitet nämns bara i förbifarten på ett ställe där det sägs att man möjligtvis skall kunna utnyttja de kunskaper och erfarenheter som finns i Lund.

Detta har av flera skäl väckt oro i Lund. Den marinekologiska forskningen arbetar där med små resurser. Den är till 100 % externfinansierad, och den lever i lånade lokaler.

Man räknar med att om satsningarna görs vid dessa tre marina institut så kommer de fasta tjänsterna att hamna där. Det kommer att ge en forskar- och kompetensflykt. Den kompetens som finns i Lund riskerar att splittras. På sikt skulle konsekvensen kunna bli att forskningen upphör i Lund.

Detta måste knyta an till de samhällsintressen, de lokala och regionala intressen, som är kopplade till den här forskningen och manifesterade i rapporterna om förgiftningen av Öresund. Den lokala kännedomen finns i Lund. Det manifesterades i ett folkligt engagemang i den stora demonstrationen den 4 september då 10 000 helsingborgare var ute på gatorna.

Jag vill fråga om utbildningsministern är beredd att se till att den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten i Lund får de ekonomiska resurser som gör det möjligt för den att satsa på den här forskningen och att leva vidare och utvecklas.

Anf. 97 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på den fråga som jag ställde till miljö- och energiministern. Jag hade givetvis hoppats att svaret på frågan skulle ha varit av en annan lydelse och haft ett annat innehåll, kanske ett mera positivt innehåll än vad nu var fallet.

Riksdagen har vid åtskilliga tillfällen behandlat detta ärende om ett havslaboratorium. Senast skedde det i samband med jordbruksutskottets betänkande 1987/88:4. Utskottet bedömde att ett Östersjölaboratorium skulle kunna göra väsentliga insatser, framför allt i vad gäller det kustnära fisket. Utskottet förordade således att ärendet skulle utredas vidare, men att det inte skulle ta resurser från redan befintliga laboratorier.

Vi vet i dag att en lång rad förändringar av miljöförhållandena i Östersjön har observerats. Dessa förändringar har skett mycket drastiskt under de senaste decennierna. Detta gäller exempelvis skador orsakade av bl. a. utsläpp av svårnedbrytbara gifter, liksom påverkan av nedfall från luften.

När det gäller Sveriges matfisk, kommer 80 % av fisken från Östersjön. Den ojämförligt största mängden kommer från den södra delen. Yrkesfiskare har under de senaste åren fått allt sämre fångster, och därmed också sämre utkomstmöjligheter. Våra kunskaper om havsmiljön och påverkan av densamma är alltför begränsade. Därför måste vi givetvis intensifiera forskningen.

Skall jag tolka statsrådets svar på min fråga så att vi kommer att få havsforskning till sydöstra Sverige och att den kan komma att bli kopplad till och bli en del av den högskola som nu kommer att startas i Blekinge?

Anf. 98 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag skall medge att jag har uttryckt mig försiktigt, eftersom jag inte har den slutliga lydelsen av universitets- och högskoleämbetets förslag.

Jag har emellertid förstått att i de underremisser som universitets- och högskoleämbetet har inhämtat, bl. a. från universiteten i Göteborg och

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

*Om ett nytt anslags-
och styrsystem för hög-
skolan*

Lund, så understryker man starkt betydelsen av ett samarbete. I yttrandet från Göteborgs universitet framhålls bl. a. att man förutsätter att den marina forskning och undervisning som för närvarande förekommer i Lund skall fortsätta, på minst nuvarande nivå. Göteborgs universitet, som skall få ett av de tre baslaboratorierna, förutsätter vidare att som en konsekvens av att marin forskning i södra Sverige får ett adekvat stöd, skall Lund ges en specifik roll i det marina institut som föreslås bli förlagt till Göteborgs universitet.

Det jag nu sagt hoppas jag antyder att Lunds universitet kommer att ha en viktig roll att spela i den marinekologiska forskningen.

Anf. 99 ROLF L NILSON (vpk):

Herr talman! Det andra svaret som utbildningsministern gav var betydligt mera positivt än det första. Jag får tacka för detta svar.

Anf. 100 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Jag bara noterar att min fråga inte fick något svar i statsrådets anförande här i kammaren.

Jag förutsätter emellertid att sydöstra Sverige, som är den mest framträdande delen av vårt land i vad gäller fisket och fiskets utveckling, kommer att få sådana resurser att vi även framgent kan se Östersjön som ett levande hav och kan ta till vara de naturtillgångar och de naturrikedomar som fisken utgör i denna del av vårt land.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1988/89:27 om ett nytt anslags- och styrsystem för högskolan

Anf. 101 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Lars Leijonborg har frågat mig när regeringen avser att lägga propositionen om ett nytt anslags- och styrsystem för högskolan.

En allmän utveckling av formerna för budgetering och styrning av hela den statliga verksamheten pågår för närvarande. Regeringens allmänna överväganden i denna fråga har redovisats i kompletteringspropositionen och behandlats av riksdagen i våras.

Avsikten är att ett nytt system skall träda i kraft successivt under budgetåren 1991/92–1993/94. Genom de redovisningar av de kommande förändringarna som gjordes i kompletteringspropositionen klarlades i sina huvuddrag vad som kommer att gälla också för verksamheten inom högskolan.

Förändringarna innebar att önskemål, som sedan länge uttryckts från företrädare för högskolorna, kommer att bli tillgodosedda. Det gäller bl. a. de förbättrade förutsättningarna för mer långsiktig planering, som de treåriga budgetperioderna kommer att medföra. Det gäller också t. ex. den ökade rörlighet som ligger i den nya anslagstypen ramanslag. Ökad uppmärksamhet skall ägnas åt uppföljning och utvärdering av att den statliga

verksamheten möter högt ställda krav. För högskolan, vars hela verksamhet går ut på att svara för hög kvalitet i forskning och högre utbildning, kan inte heller detta vara annat än positivt.

Det nya statliga budgetsystemet måste givetvis preciseras och konkretiseras för högskolesektorn. Med de besked i huvudfrågorna, som gavs genom kompletteringspropositionen, har regeringen gjort bedömningen att presentationen av vad som skall gälla särskilt för högskolan kunde anstå över sommaren.

Anf. 102 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det utgör ett nytt egendomligt inslag i ett ärende vars handläggning har varit mycket egendomlig. Det började för snart fyra år sedan när statsrådets företrädare Lena Hjelm-Wallén meddelade riksdagen att man i utbildningsdepartementet hade dragit i gång ett arbete för att ge högskolan ett nytt anslagssystem.

Statsrådet återkom själv ett år senare och meddelade att arbetet pågick. Så småningom fick vi en proposition om bl. a. avskaffande av regionstyrelserna. Man sade då att den bara skulle ses som en del av ett större arbete som riksdagen så småningom skulle få ta del av. Ett enhälligt utbildningsutskott skrev att vi vill ha detta förslag till riksdagen i budgetpropositionen 1988. Något sådant förslag kom inte, men i propositionsförteckningen återfann vi ett löfte om ett sådant förslag. Våren gick emellertid, och ingen proposition kom.

Nu meddelar statsrådet att detta förslag i själva verket lades fram i kompletteringspropositionen, eftersom de allmänna regler som fanns där om statsförvaltningen även skall gälla högskolan.

Man frågar sig då om de socialdemokrater i riksdagens revisorer som i maj, betänkandet är daterat den 18 maj, krävde att vi skall få ett nytt anslagssystem för högskolan, inte var medvetna om att detta i själva verket redan var presenterat. Sanningen är naturligtvis att de allmänna resonemang som fanns i kompletteringspropositionen inte på något sätt ger svar på alla de frågor som högskoleenheterna nu har anledning att ställa.

När statsrådet säger att besked "kunde anstå över sommaren" måste jag – mot bakgrund av vad som har hänt under de senaste fyra åren – fråga: Vilken sommar? Det har ju varit en vacker höst – är det indiansommaren som statsrådet avser? När kommer i så fall besked om detta? Eller är det efter nästa sommar som vi får besked?

Anf. 103 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Avsikten är att ett nytt anslagssystem för också den grundläggande utbildningen skall kunna införas så att det sker en samordning med det treårsprogram som vi har för forskningen. Det betyder att den nu löpande treårsperioden för forskningsprogram bör gå ut för att det skall kunna ske en ersättning samtidigt som vi startar ett treårsprogram för grundutbildningen.

Jag menar att vi på högskolans område i vårt utredningsarbete ligger före övriga delar av statsförvaltningen men att det nya systemet bör samordnas med vad som gäller för statsförvaltningen i övrigt.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

*Om ett nytt anslags-
och styrsystem för hög-
skolan*

Anf. 104 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Det var en synnerligen försåtlig formulering att redovisningen "kunde anstå över sommaren", eftersom jag nu tolkar utbildningsministern så att han avser att presentera detta i samband med att den forskningspolitiska propositionen presenteras. Då avses tydligen sommaren 1989. Jag måste säga att jag ställer mig helt frågande inför detta.

Detta är en viktig fråga. Det handlar mycket om möjligheterna att avbyråkratisera högskolan och om möjligheterna att föra besluten närmare de verksamma, närmare en lokal arbetsmarknad osv. Jag tycker det är en utomordentligt viktig reform, och riksdagens revisorer har enhälligt påpekat att för att få ordning på ekonomistyrningen beträffande högskolan behöver vi detta system.

Var är resultatet av det arbete som uppenbarligen har bedrivits inom utbildningsdepartementet? Har arbetet i utbildningsdepartementet ersatts av ett arbete inom finansdepartementet eller civildepartementet? Får vi ingen redovisning för vad som skall gälla för högskolan?

Anf. 105 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Ett treårsprogram för grundutbildningen kommer att föreläggas riksdagen samtidigt med att ett treårsprogram för forskningen presenteras. De två delarna knyts därigenom ihop.

Därmed har jag inte sagt att principfrågan om anslagssystemet skall behöva vänta ända till den tidpunkt då det gemensamma treårsprogrammet för hela högskolesektorn läggs fram.

Anf. 106 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Detta är en mycket intressant fråga för högskolan. Många är intresserade av vad regeringen har för tankar.

När statsrådet i sitt svar skriver att "presentationen av vad som skall gälla särskilt för högskolan kunde anstå över sommaren", måste väl statsrådet – allvarligt talat – ha syftat på sommaren 1988? Det innebär då att vi någon gång i höst skall få veta vad ni tänker er.

Med tanke på att vi nu är i mitten på oktober skulle det vara intressant att få veta vad som menas med "efter sommaren".

Anf. 107 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Lars Leijonborgs recensioner av olika årstider tycker jag inte är så väsentliga.

Jag vill framhålla att ett förslag som riksdagen kan ta ställning till när det gäller att fastlägga principerna kommer att framläggas i så god tid att det inte innebär någon svårighet att sedan komma fram till en gemensam budgetbehandling beträffande högskolans forskning och grundutbildning.

Anf. 108 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag konstaterar att utbildningsministern – trots att arbete har bedrivits i hans departement i snart fyra år – fortfarande inte kan ange när regeringen avser att lägga fram den proposition som aviserades i propositionsförteckningen i januari 1988.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 109 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Lena Öhrsvik har frågat mig varför landstingen kan hindra en kommun att inom gymnasieskolan inrätta social service- och omvårdnadslinje.

Inom den del av gymnasieskolan som kommunerna i allmänhet har ansvaret för finns en tvåårig social servicelinje. Utbildningen på denna linje leder bl. a. till kompetens att arbeta i äldreomsorgen.

I höst startar ett försök med en modernare utbildning – den treåriga omvårdnadslinjen. Den skall ge en dubbel kompetens, nämligen för arbetet antingen i kommunens sociala hemtjänst eller också i landstingets hälso- och sjukvård.

Denna nya och längre utbildning kan ses som en variant av dagens vårdlinje, som normalt har landstinget som huvudman, vilket bl. a. är motiverat av att landstingets sjukhus och övriga inrättningar vanligtvis används för den omfattande praktikutbildningen.

Av dessa skäl är det naturligt att ha landstingen som huvudmän också för försöksverksamheten med den treåriga omvårdnadslinjen. En primärkommun kan också vara huvudman, men detta förutsätter att en överenskommelse träffats mellan kommunen och landstinget.

Avslutningsvis vill jag hänvisa till ett gemensamt uttalande av Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet: "Om alla intentioner med den nya utbildningen skall förverkligas är det nödvändigt att ett samarbete mellan kommuner och landsting kommer till stånd."

Anf. 110 LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Först tackar jag för svaret.

Tyvärr löser det inte de problem som jag har pekat på. Det handlar om en principfråga: Vem skall ha beslutanderätten beträffande denna utbildning?

Den sociala service- och omvårdnadslinjen är enligt min mening en utveckling av den sociala servicelinjen, för att vi bättre skall kunna möta framtidens behov av välutbildad personal främst inom hemtjänsten.

Skolstyrelsen hemma i min kommun, Nybro, hade tänkt delta i försöksverksamheten med den nya treåriga linjen. Men landstinget kunde – med stöd av en bisats i förordningen om försöksverksamheten – säga nej. Detta sker samtidigt som vi här i riksdagen behandlar en proposition om framtidens äldreomsorg där huvudmannaskapet föreslås bli lagt på kommunerna fullt ut. Kommunerna kommer alltså att få ett ännu större ansvar än i dag.

I ett läge där vi behöver 10 000 nya medarbetare per år inom hemtjänsten kan det inte vara rimligt att kommunerna hindras att införa en bättre utbildning. Det är viktigt att man får ett besked om att detta veto tas bort, så att man i den pågående planeringen för nästa läsår kan satsa på en utvecklad social servicelinje ute i kommunerna.

Därför blir min följdfråga: Kan utbildningsministern tänka sig att ta bort den här bisatsen i 7 § i förordningen om försöksverksamhet med treåriga yrkeslinjer i gymnasieskolan?

Anf. 111 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! I gymnasieskolan har landstinget vanligtvis ansvaret för vårdutbildningen och vidare för jord-, skogs- och trädgårdsutbildningen, där det inte går att ordna så många skolor inom varje län.

Den nya utbildning som vi diskuterar här gäller personer som skall arbeta också inom vården. Därför har man förutsatt att landstinget skall ha ett inflytande över var och hur utbildningen ordnas. Det är önskvärt, som jag framhöll tidigare, att landstinget och en kommun kommer överens, i överensstämmelse med de principer som deras resp. organisationer har uttryckt.

Anf. 112 LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Som jag sade förut är detta enligt min mening en utveckling av den sociala servicelinjen. Man kan ju se i kursplanen att de två första åren motsvaras av den sociala servicelinjen. Men det tredje året sker uppdelningen i social service eller omvårdnad. Det är alltså inte en så renodlad vårdutbildning som utbildningsministern här påstår.

Därför tycker jag att det i nuvarande läge är mycket viktigt med ett ökat ansvar för kommunerna när det gäller äldreomsorgen. Då borde man följa upp detta med att ge kommunerna en verklig chans att tillgodose det utbildningsbehov som finns. Därför vädjar jag nu till utbildningsministern att fundera på den här frågan en gång till.

Anf. 113 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag har ingenting emot att fundera på saken en gång till och att då också samråda med Landstingsförbundet och Kommunförbundet.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1988/89:81 om introduktionskurserna för invandrare, m. m.

Anf. 114 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Görel Thurdin har frågat mig om regeringen avser att vidta sådana åtgärder att de utbildningspolitiska målen i grundvux för olika grupper kan uppnås. Hon frågar också hur utsatta län skall kunna fortsätta med regionalt anpassade kurser (s. k. RA-kurser). Dessa skall rymmas i samma platsram som introduktionskurser för invandrarelever (s. k. ITK-kurser). Eftersom ITK-kurserna nu kan förlängas, är Görel Thurdin orolig för att platserna inte skall räcka också till RA-kurser.

Låt mig börja med RA-kurserna. Dessa har ofta ett sviktande elevunderlag. Tre platser av tio står tomma. Att RA-kurserna nu kan få sjunkande elevantal är inte direkt förvånansvärt. I deras karaktär – att vara regionalt arbetsmarknadsanknutna – ligger att de inte är statiska och ständiga. Lika väl som utbildningar inrättas måste de också kunna läggas ned, när elevunderlaget brister alltför mycket. Det blir då naturligt att göra en lokal och regional avvägning av utbudet inom vad vi brukar kalla "lilla ramen".

Vad så gäller grundvux vill jag nämna att andelen invandrare nu varit relativt stabil i flera år. Problem kan uppkomma, om någon kommun får en mycket snabb ökning av icke läs- och skrivkunniga invandrare. I en sådan situation har kommunerna möjlighet till viss omfördelning mellan ramarna för kommunal utbildning för vuxna. Lösningen blir alltså även här att använda den lokala frihet som finns att avväga och besluta om utbudet av utbildning.

Anf. 115 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag har inte gett uttryck för min egen oro genom att ställa den här frågan, utan jag har blivit uppmärksam på problemet av länskolnämnder och skolstyrelser.

Egentligen är det ju flera mål som vi talar om. Det är ett invandrarpolitiskt mål, som innebär att man verkligen skall ge invandrarna möjlighet till den utbildning som de behöver, både för att ta sig ut på arbetsmarknaden och för att lära sig vårt språk. Vi har också målet att tillgodose andra människor som inte kan läsa och skriva. Sedan har vi de regionalt anpassade kurserna.

Nu upplever vi att man måste ställa de här målen mot varandra. Om man höjer ambitionen, t. ex. när det gäller introduktionskurserna för invandrar-elever, till det dubbla, och om man inte kan leva upp till den ambitionen, så känner man att det blir fullständigt fel när man måste ställa invandrarna mot personer som är arbetslösa och som kan behöva omskolning i det egna länet därför att arbetsmarknaden är svag. Jag tycker att man inte kan höja ambitionen om man inte dessutom gör det möjligt för de lokala beslutsfattarna att nå målet.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1988/89:84 om gymnasieskolans intagningskapacitet

Anf. 116 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Larz Johansson har frågat mig vad regeringen tänker göra för att alla ungdomar under 20 år skall beredas plats i gymnasieskolan.

För läsåret 1988/89 har anslagits 306 000 årselevplatser, varigenom det skulle vara möjligt att anordna 127 000 intagningsplatser i årskurs 1. Till dessa 127 000 platser fanns det den 1 juli 124 000 sökande under 20 år. Antalet platser översteg således antalet sökande, särskilt mot bakgrund av att 12 000 av de sökande senare tackade nej.

Att ändå inte de platser riksdagen beslutat om räcker till har en rad väl kända orsaker. Anpassningen av platser på olika linjer till antalet sökande kan sällan bli exakt. Ibland *vill* vi inte heller att den skall vara det, som t. ex. vid vissa mycket eftersökta utbildningar med dålig arbetsmarknad för ungdomarna. Detta och mer därtill utreddes senast i riksdagen våren 1987 (UbU 1986/87:14).

Så till vad som redan är på väg och vad som ytterligare kan göras: Närmast kommer nu kommunernas möjligheter att göra *lämpliga* anpassningar efter elevernas val att öka, sedan det s. k. sektorssystemet slopats vid vårens riksmöte.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

*Om gymnasieskolans
intagningskapacitet*

De största bristerna i gymnasieskolans intagningskapacitet finns inom yrkesutbildningen. Flera yrkeslinjer skulle kunna byggas ut ytterligare. Samtidigt är platsutnyttjandet ibland mycket dåligt på vissa yrkesutbildningar. Detta gäller delvis linjer som för närvarande ses över. Det dåliga utnyttjandet beror också på det alltför splittrade utbudet. Jag räknar med att den omstrukturering av yrkesutbildningen som SÖ fått i uppdrag att utreda skall hyfsa den alltför brokiga floran och ge ett system med färre och bredare ingångar. Då får också eleverna lättare att välja och platserna räcker bättre till.

Anf. 117 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret. Att jag har ställt frågan beror ju på att det här löftet i regeringsdeklarationen inte är särskilt nytt. År 1985 fick vi höra det i samband med riksmötets öppnande, 1986 återigen, 1987 återigen och nu 1988.

I våras hade jag anledning att i en debatt här med utbildningsministern peka på vad som de facto har hänt – och att antalet ungdomar som har ställts utanför gymnasieskolan under de här åren faktiskt har ökat. I år är situationen ännu mer alarmerande än tidigare.

När vi skildes åt här i våras, kunde jag i debatten peka på att 13 000 ungdomar efter den preliminära intagningen stod utan plats. I augusti fick utbildningsministern ett brev från skolöverstyrelsen, där man talade om att det efter den slutliga intagningen var 12 500 behöriga sökande i prioritetsgrupp 1 som stod utan gymnasieplats.

I dag vet vi, enligt uppgifter från SCB, att det är ungefär 8 000 ungdomar som inte har kunnat tas in i gymnasieskolan. Det gäller 8 000 ungdomar som vill ha en utbildning, som har sökt utbildningar och för vilka det inte handlar om de argument som utbildningsministern har redovisat.

Då kvarstår min fråga. Om man ställer ut detta löfte, upprepat i regeringsdeklarationen, finns det väl skäl att först försöka klara ut förutsättningarna för att ungdomarna verkligen skall få plats. Vad tänker utbildningsministern göra för att alla ungdomar under 20 år – inte bara i prioritetsgrupp 1, som det här talas om – skall få plats i gymnasieskolan, vilket har utlovats i regeringsdeklarationen?

Anf. 118 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag har nämnt i mitt svar att antalet platser är större än antalet sökande. Men ändå kan inte alla få plats därför att man inte alltid kommer in på den linje man i första hand önskar. Det finns ett litet antal elever som inte är beredda att gå till de linjer där det finns tomma platser för dem. Vi försöker ta hand om de eleverna, vi försöker förbereda dem bättre för att de kanske ett följande år skall kunna komma in på den linje som de sökt till och inte kommit in på.

Jag skulle vilja fråga Larz Johansson om Larz Johansson har något mått på det ytterligare antal platser som riksdagen skulle behöva fatta beslut om för att alla skulle få komma in på precis den linje de vill och hur många tomma platser som Larz Johansson räknar med att gymnasieskolorna då skulle behöva innehålla.

Anf. 119 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Först och främst är det ju precis så som utbildningsministern säger, att det är ett litet antal ungdomar som inte har accepterat de utbildningsplatser som de har erbjudits. De ungdomar som man måste ta hand om i det kommunala uppföljningsansvaret och som utbildningsministern också talar om är de ungdomar som inte har sökt till och inte vill gå i gymnasieskolan. Nu kommer det därtill ytterligare 8 000 ungdomar som gärna skulle vilja ha gymnasieutbildning.

Svaret på utbildningsministerns fråga har vi gett i våra motioner under ett stort antal år här i riksdagen, där vi sagt att gymnasieskolan skall vara totaldimensionerad precis på samma sätt som grundskolan är, dvs. att de ungdomar som vill ha en gymnasieutbildning skall tas in i gymnasieskolan. Så får vi se hur många de är, och så får vi betala vad det kostar. Vi har också påpekat – och det har vitsordats även från regeringshåll – att detta inte är samhällsekonomiskt besvärande på något sätt, eftersom de åtgärder som stat och kommun tillsammans måste vidta för de ungdomar som inte kommer in i gymnasieskolan är betydligt mer kostsamma än det skulle vara att ge dem den gymnasieutbildning som de frågar efter.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1988/89:94 om kvaliteten på högskolans grundutbildning

Anf. 120 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Lars Leijonborg har frågat mig om vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att förbättra högskolans grundutbildning och för att förbättra lärarnas pedagogiska kunskaper.

Regeringen lade i den senaste budgetpropositionen stor vikt vid ett utökat uppföljnings- och utvärderingsarbete för den grundläggande högskoleutbildningen. I propositionen utgick jag från att UHÄ skulle inrikta sin personalutbildning för högskolan i högre grad än tidigare på grundläggande rent pedagogiska frågor i vad avser samspelet mellan lärare och elever.

Jag är övertygad om att många lärare inom högskolan gör goda insatser i undervisningen och bedriver sitt arbete med stort engagemang. Det finns givetvis alltid utrymme för förbättringar. Sådana kan man bara till en del åstadkomma genom att regering och riksdag anbefaller pedagogiska kurser för högskolelärare. I stället krävs ett hårt och målmedvetet lokalt arbete där lärare och studenter samverkar för att höja utbildningens kvalitet. Ett viktigt inslag i detta lokala arbete är att tillmäta pedagogiska meriter stor vikt vid tjänstetillsättningar.

Under senare år har regering och riksdag i sina högskolepolitiska beslut lagt stor vikt vid forskningsfrågorna. Detta kan ibland ha lett till att man vid högskolorna fått intrycket att statsmakterna ansett att grundutbildningen varit mindre viktig. Jag menar att man i framtida beslut måste försöka uppnå bättre samspel mellan högskolans båda huvudverksamheter. Detta bör underlättas genom övergång till treåriga budgetramar för hela högskolan.

Även resultaten från utredningen om forskning vid de mindre högskolorna bör kunna verka i denna riktning.

Anf. 121 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Nu för tiden kommer nästan dagligen larmrapporter från skilda delar av den offentliga sektorn om kriser, personalflykt och sådant. Vi som är politiker på 80-talet måste försöka urskilja vilka av alla dessa larmsignaler som är verkliga och vilka som har mindre behjärtansvärda syften. Det förekommer nog – det skall vi vara medvetna om – larmsignaler som mera har lönepolitiska motiv eller gäller revirbevakning o. d. Jag är emellertid för min personliga del övertygad om att de larmsignaler som av och till kommer från högskolevärlden i de allra flesta fall är djupt berättigade.

Ett skäl till att jag ställde den här frågan är att jag tror att det är nödvändigt att vi får en kursomläggning i politiken på så sätt att grundutbildningens kvalitet prioriteras hårdare.

Utbildningsministern säger i sitt svar att högskolan har "fått intrycket" att forskningen har prioriterats framför grundutbildningen, men det är inte bara ett intryck utan det finns mycket hårda ekonomiska realiteter bakom en sådan upplevelse. Det finns sådana kvalitetsbrister att det är nödvändigt med nya grepp. Jag hade hoppats att statsrådet möjligen skulle utnyttja det här tillfället att annonsera sådana.

Det jag särskilt har velat lyfta fram är behovet av pedagogisk utbildning för högskolelärare. En synpunkt man mycket ofta möter från studenter är att det är en stor brist i högskolan att de som undervisar har otillräckliga pedagogiska kunskaper. Då räcker det inte med att statsmakterna "anbefaller" sådana kurser, som statsrådet säger i svaret, utan man måste först och främst anordna sådana kurser. Det är därför folkpartiet här i riksdagen har föreslagit större ekonomiska medel för sådana ändamål. Det har emellertid socialdemokraterna avvisat. Jag vill fråga statsrådet om han är beredd att ändra inställning på den punkten.

Anf. 122 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag tror ingen räknar med att vi skulle kunna ha en särskild lärarhögskola för dem som skall undervisa vid universitet och högskolor, men likväl är det, som Lars Leijonborg har sagt, angeläget att lärarna vid högskolorna lägger ned ökad uppmärksamhet på de pedagogiska frågorna. Det sker också vid många högskolor, och man väljer förmodligen olika metoder för att nå det målet.

Jag vill också påpeka att det vid tillsättning av professurer, där tidigare uteslutande forskningsmeriter var avgörande, inte så sällan händer att tjänstetillsättningsnämnd och högskolestyrelse nu säger att en viss sökande är överlägsen som vetenskaplig utövare men att ändå en annan person förordas därför att vederbörande har en större skicklighet när det gäller att handleda studenter och forskare.

Anf. 123 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Vi är säkert överens om behovet av bättre pedagogisk skicklighet bland högskolelärare, och jag uppskattar statsrådets intresse för detta. Jag har ändå en något annan verklighetsbild av tillståndet på fältet. Jag tror att det är alldeles för ovanligt att de som undervisar i högskolan har tillägnat sig särskilda pedagogiska kunskaper förutom dem som de kan ha av naturen så att säga. Det tror jag är synd.

Jag håller med om att vi inte skall en särskild lärarhögskola för högskolelärare, men jag anser att man på ett helt annat sätt än hittills bör prioritera den här uppgiften. Det kommer att kräva ekonomiska resurser, och sådana har folkpartiet föreslagit. Men det har röstats ner här i riksdagen. Det vore bra om statsrådet drog slutsatsen av sin insikt att i nästa budgetproposition anvisa större medel för detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1988/89:18 om de politiska flyktingarna från Chile

Anf. 124 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jan Jennehag har frågat mig vilka åtgärder jag planerar för att säkra möjligheterna för oppositionella från Chile att finna en fristad i Sverige.

Jag vill inledningsvis poängtera att de som är flyktingar och är i behov av skydd i Sverige har rätt att få en fristad här. Detta gäller oberoende av från vilket land de kommer.

Sverige har alltid visat ett stort engagemang för det chilenska folkets kamp och gett skydd åt de oppositionella mot diktaturen i Chile.

När en utlänning söker asyl i Sverige prövas det om han är i behov av skydd här. Vi har god kännedom om förhållandena i Chile och mycket goda möjligheter att via olika kanaler utreda ett sådant skyddsbehov. Det görs en ingående prövning hos invandrarverket och i regeringen. Varje ärende prövas individuellt. De ärenden som avgörs av regeringen föredras för mig personligen.

Under år 1987 beviljades 1 600 chilenare uppehållstillstånd i Sverige som flyktingar eller som jämställda med flyktingar. Därtill kommer ett antal som fått uppehållstillstånd av humanitära skäl.

Chile är emellertid ett land med stor arbetslöshet och med svåra ekonomiska problem. Många lämnar landet också av sådana skäl. Dessa kan inte med åberopande av asylrätten räkna med att få stanna i Sverige.

Förutom de som reser till Sverige på eget initiativ tar svenska myndigheter ut skyddsbehövande på den s. k. flyktingkvoten. Då förfrågan görs av chilenska hjälporganisationer eller av oppositionella partier kan besked lämnas inom 48 timmar. Inget annat land i världen kan i dag ge så snabba svar på kvotförfrågningar.

Sverige kommer liksom hittills att solidariskt erbjuda skydd åt dem som förföljs i Chile.

Anf. 125 JAN JENNEHAG (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Det är i princip mycket tillfredsställande.

Jag har engagerat mig en del i Timrå flyktingstödgrupp – jag bor i Timrå – och jag har då kommit i kontakt med chilenska flyktingar som fått leva i osäkerhet under lång tid i Sverige.

Det finns chilenska medborgare, som deserterat från militärtjänst, som varit verksamma som kommunister i Chile och som öppet varit verksamma som kommunister i Sverige i vpk:s ungdomsförbund eller i partiet. Sådana personer har utvisats. Vilken framtid väntar dem i Chile?

Alldeles oberoende av hur vi tolkar resultatet av folkomröstningen finner jag att dessa personers oro över sin framtid måste vara synnerligen berättigad. Den officiella politiken måste stämma överens med behandlingen av enskilda fall. Det är behandlingen av enskilda fall som utgör politiken.

Anf. 126 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill försäkra Jan Jennehag om att behandlingen av de enskilda ärendena stämmer överens med den officiella politiken.

När Jan Jennehag i sin fråga gör gällande att personer som uppenbart är politiska flyktingar utvisas är detta en falsk beskrivning av verkligheten. Så förhåller det sig inte.

När Jan Jennehag i sin fråga påstår att vi utvisar chilennare för att statuera exempel är detta närmast att betrakta som förtal av vår flyktingpolitik. Vi försöker driva en konsekvent flyktingpolitik med tillämpning av lag och gällande praxis.

Det chilenska folket har nu i folkomröstning sagt nej till diktaturen. Vi förväntar oss naturligtvis att makthavarna kommer att fullfölja den utlovade demokratiseringsprocessen. Sverige kommer, som jag sade tidigare, att solidariskt ta emot flyktingar från Chile så länge situationen är sådan att det finns behov för chilennare att söka skydd undan förföljelsen.

Anf. 127 JAN JENNEHAG (vpk):

Herr talman! Jag är medveten om att statsrådet och jag gör olika bedömningar av den här frågan. Mina bedömningar grundar sig på personliga kontakter med enskilda personer. Invandrarministerns bedömningar grundar sig säkert i många fall också på personliga kontakter, men i huvudsak måste naturligtvis de svar som invandrarministern lämnar i sådana här sammanhang grundas på det som tjänstemän har utrett och det som framkommer i en sådan procedur.

Jag påstår alltså att det finns fall där den officiella politiken inte överensstämmer med det praktiska handlandet. Det är bara att beklaga att vi kommer till olika slutsatser i en sådan här fråga.

Anf. 128 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jan Jennehag hänvisar till personliga kontakter. Jag vill välkomna Jan Jennehag att i de enskilda ärendena lämna det ytterligare sakmaterial som han anser sig sitta inne med. Det kommer att beaktas i ärendehandläggningen. Vi välkomnar allt material som i sak tillför ärendena någonting nytt.

När Jan Jennehag fortsätter att hävda att vi har utvisat flyktingar till Chile, vilka är i behov av skydd här och att det möjligen skulle ha gått dem illa vid hemkomsten till Chile, ber jag om exempel på detta. Vi kommer i så fall att så långt det är möjligt noga utreda hur förhållandena faktiskt är. Hittills har vi inte fått några sådana exempel.

Anf. 129 JAN JENNEHAG (vpk):

Herr talman! Det sista statsrådet sade var utomordentligt glädjande. Jag kommer att ta kontakt med Georg Andersson för vidare diskussion om dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på frågorna 1988/89:76 och 92 om sysselsättning för vissa invandrare och asylsökande

Anf. 130 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Ingrid Sundberg har, mot bakgrund av arbetskraftsbristen i södra Sverige, frågat mig vilka möjligheter det finns att genom dispensförfarande anställa asylsökande. Maria Leissner har frågat om jag är beredd att verka för att kommunerna får möjlighet att inrätta beredskapsarbeten såväl för flyktingar som för asylsökande. Jag besvarar båda frågorna i ett sammanhang.

När det gäller temporära arbetstillstånd besvarade jag en fråga så sent som för en vecka sedan här i kammaren och hänvisade då till riksdagens ställningstagande att arbetstillstånd borde beviljas först sedan uppehållstillstånd har beviljats. Jag betonade också att ett omfattande reformarbete har inletts med syfte att drastiskt förkorta handläggningstiderna och därmed komma till rätta med de problem som de långa väntetiderna innebär.

Svaret på Ingrid Sundbergs fråga blir mycket kort. Gällande rätt lämnar inte utrymme att dispensvägen ge asylsökande möjlighet att komma in på den svenska arbetsmarknaden.

Beträffande Maria Leissners fråga om beredskapsarbeten vill jag framhålla att beredskapsarbete används huvudsakligen i tider av arbetsbrist. I det goda arbetsmarknadsläge som nu råder finns inte någon omedelbar anledning att öka antalet beredskapsarbeten. En sådan insats skulle inte heller lösa företagens arbetskraftsproblem. Alla ansträngningar bör i stället inriktas på att flyktingar som redan har arbetstillstånd anställs på de lediga arbeten som finns. Särskilda åtgärder har också vidtagits i detta syfte. Regeringen följer den fortsatta utvecklingen med uppmärksamhet.

Anf. 131 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag är medveten om att frågan diskuterades här i kammaren förra veckan.

Jag vill fråga om inte statsrådet kunde tänka sig någon form av förslag till riksdagen, om det måste bli det, för att åstadkomma möjligheter till dispens. Inte alla asylsökande behöver få dispens. Man kunde börja med en

*Om sysselsättning för
vissa invandrare och
asylsökande*

försöksverksamhet inom en viss grupp, t. ex. ensamstående män. Oftast är det de som inte minst på de små orterna saknar någon form av sysselsättning under dagarna.

I Sjöbo i Skåne genomfördes en folkomröstning. Resultatet var för mig och säkert också för statsrådet utomordentligt förvånande och förfärande. Här är inte platsen att diskutera hur den inställning som visade sig i Sjöbo har kommit till. En sak är emellertid säker och det är, att om samhället hade visat en ökad vilja att använda den arbetskraft som trots allt finns tillgänglig och vill arbeta när det finns ett sådant behov av den, så hade det rent humanitärt bidragit till att skapa en ökad förståelse för invandrarnas ställning i vårt land.

Man kan hänvisa till gällande rätt, men förslag om försöksverksamhet, en ändring, att lägga fram förslag till dispensmöjligheter skulle få stor positiv verkan. Regeringens ovilja till detta är kanske något cynisk. De korta handläggningstiderna är mycket bra, men jag hade hoppats att regeringen skulle komma med något förslag för att humanitärt underlätta invandrarnas situation och dessutom hjälpa till att klara den arbetskraftsbrist som vi trots allt har här i landet.

Anf. 132 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag vill tacka invandrarministern för svaret.

Flyktingförläggningar kan ibland urarta till ett slags hopplöshetens borg, där de asylsökande lever i ett vakuum, ibland under många år, i väntan på besked. Tiden har för de här människorna upphört, eller rättare sagt blivit oändlig, i väntan på besked.

I Dagens Nyheter för några dagar sedan beskriver en ugandier som heter Edwin Senobe sina känslor så här:

Du förlorar din värdighet, du förlorar din moral. Vi är tacksamma för att Sverige tar emot flyktingar, men detta är nedbrytande. För oss är detta ett år då livet varit dött. Om vi åtminstone tilläts arbeta under väntetiden skulle vi slippa känna oss generade som nu över de pengar vi får, och vi skulle kunna tänka på något annat än väntan.

Jag är övertygad om att invandrarministern har hört liknande synpunkter under sina många besök i flyktingförläggningar runt om i Sverige.

Det är inte bara de asylsökande och folkpartiet som har åsikten att någonting måste göras, utan också fler och fler kommuner vill ta vara på de asylsökandes arbetsvilja. För att då inte införa ett gästarbetarsystem bakvägen har vi från folkpartiets sida föreslagit beredskapsarbetsmodellen – självfallet i både privat och offentlig sektor. Även andra modeller som har samma syfte kan vi naturligtvis tänka oss.

Visst är det möjligt att finna något sätt att lösa det här problemet; jag tycker inte att invandrarministern här har redovisat några bärande argument emot.

Även flyktingar som har uppehållstillstånd har problem att finna arbete. De utdragna väntetiderna och de svårigheter som finns för invandrare på arbetsmarknaden gör att det går mycket lång tid innan man kommer loss från ett passivt bidragsberoende, och detta är oerhört nedbrytande för flyktingar som befinner sig i den situationen.

Invandrarministern nämner i sitt svar särskilda åtgärder. Vilka särskilda

åtgärder är det? Kan man inte tänka sig att det görs någonting från statens sida för att stimulera kommuner att pröva halvtidsarbete och halvtids svenskundervisning? Det finns exempel på att detta fungerar alldeles utmärkt, inte minst i Vingåkers kommun.

Jag vill vädja till invandrarministern: Låt flyktingar och asylsökande arbeta med något meningsfullt!

Anf. 133 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Det är mycket viktigt att flyktingar kommer ut i arbete, och vi anstränger oss till det yttersta för att hitta vägar för detta. Vi skall ta till vara flyktingars vilja till arbete.

Men det går tusentals flyktingar som har arbetstillstånd i vårt samhälle utan att få jobb. Jag har här en artikel från Svenska Dagbladet den 25 september i år, där man pekar på 13 000 lediga jobb i Stockholms län samtidigt som över 2 300 invandrare går utan jobb – och de är inte asylsökande utan sådana som har arbetstillstånd. Det gäller att få arbetsgivarna att utnyttja denna möjlighet.

Kommunerna vill ta vara på flyktingarnas vilja att arbeta, säger Maria Leissner. Utmärkt! Mellan 2 000 och 3 000 flyktingar sitter fast ute i förläggningar. De har sina arbetstillstånd klara, men de får inte en plats ute i kommunerna – de får inte bostad, och ännu mindre arbete. Låt oss då ta till vara kommunernas vilja att bereda dessa människor jobb!

Maria Leissner frågar: Vilka åtgärder har vidtagits? Men Maria Leissner tillhör ju själv den riksdag som under våren beslöt att anslå 20 milj. kr. till ett särskilt rekryteringsstöd. Det är dessa åtgärder jag åsyftar i sammanhanget. Det gäller att utnyttja de möjligheter som står till förfogande.

Vårt arbete måste gå ut på att skaffa jobb åt och få ut flyktingar i arbetslivet – de vill göra rätt för sig – och vidare att förkorta väntetiderna så att de så snart som möjligt får denna chans.

De asylsökande finns företrädesvis i förläggningar, i Svappavaara, i Norrfältsviken och på andra håll, och där finns ingen arbetsmarknad. Naturligtvis är det ändå viktigt att finna former för en meningsfull verksamhet under den tid – som förhoppningsvis snart skall bli mycket kortare än i dag – då de vistas där.

Jag är beredd att inleda ett arbete i departementet för att se vilka möjligheter vi kan skapa för en meningsfull verksamhet för asylsökande, men att ge arbetstillstånd är icke en lämplig väg.

Anf. 134 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Statsrådet nämnde Svappavaara. Jag förstår att där kan vara svårigheter, men låt mig ta ett annat exempel. I Båstads kommun finns ett företag som heter PEAB, som har en skriande brist på arbetskraft. Båstads kommun har inte så många invandrare och asylsökande, men flera av dem man har skulle hur gärna som helst vilja ta något av jobben på PEAB. Här är det alltså inte fråga om att göra någonting generellt utan om att koppla ihop två parter: en arbetsgivare och presumtiva, villiga arbetstagare.

Vad jag avsåg med min fråga var att det hade varit roligt om statsrådet hade sagt: Vi kan på vissa orter göra några små försök med temporäranställning,

som skulle kunna gynna både invandrarna och arbetsgivaren i det här fallet. Jag är naturligtvis medveten om att om man ser det hela i stort är det svårt att åstadkomma några lösningar. Det var därför jag ställde min fråga om dispensförfarande. Det är säkert den bästa vägen vi har valt, men ge några möjligheter till dispens!

Anf. 135 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Vi talar här egentligen om två problem. Det ena handlar om asylsökande som ibland, i värsta fall, kan få tillbringa tre fyra år på en förläggning innan de över huvud taget får möjlighet att göra någonting annat än vänta på besked. Det andra problemet gäller människor som inte bara har långa väntetider utan dessutom, efter att de fått tillstånd att arbeta, har mycket svårt att hitta arbete. Därför är det viktigt att finna lösningar som passar bägge grupperna.

Vad är det för fel på tanken att skapa en möjlighet för dem som vistas på en förläggning år efter år att komma ut och göra något slags nyttigt arbete? Varför avvisar invandrarministern tanken att hitta någon form för denna verksamhet för flyktingar som vistas på förläggning? Det borde ändå vara möjligt att använda litet uppfinningsrikedom här. Det kanske inte är alldeles lätt att läsa svenska år efter år och tycka att det är en meningsfull verksamhet, som täcker de behov man har.

Beträffande problemet med flyktingar som har tillstånd: Är de åtgärder som riksdagen beslöt om i våras allt som invandrarministern har att komma med? Finns det inga andra initiativ, t. ex. att stödja kommuner som vill inrätta systemet med halvtidsarbete, halvtidsstudier?

Anf. 136 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Rekryteringsstödet är till för att möjliggöra en sådan delning av studier och arbete. Läs på propositionen från i våras, som riksdagen fattade beslut om, och låt oss utnyttja den resursen!

Båstads kommun har inte så många invandrare, säger Ingrid Sundberg. Utmärkt! Gå då till Båstad – vi kanske kan åka dit gemensamt – och försök förmå den att ta emot fler invandrare, fler flyktingar som har fått rätt att bo och arbeta i det här landet men som tvingas bo kvar på en förläggning där det inte finns något arbete att få. Det är ju detta det handlar om!

Och, Maria Leissner, varför sprida uppfattningen att folk sitter tre fyra år i förläggning? Det är ju inte så. De flesta får i dag sina tillstånd på kortare tid än ett år. För en del tar det väsentligt längre tid, när de har fått avslag och utnyttjat möjligheten att överklaga till regeringen, ibland flera gånger, men det gäller ju fåtalet fall. Låt oss inte ge intryck av att alla har så här långa väntetider!

Slutligen: Mitt arbete är nu mycket starkt inriktat på att förkorta väntetiderna. Låt oss samlas i den insatsen! Det är enda sättet att röja undan de problem som vi nu diskuterar.

Anf. 137 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Det problem vi här diskuterar är till mycket stor del ett problem för de små kommunerna. Både statsrådet och jag vet av erfarenhet

att invandrare med arbetstillstånd mycket ogärna flyttar till de små kommunerna. Detta må sedan bero på deras kultur eller deras erfarenhet – det är i alla fall den uppfattning vi har i Skåne, där Malmö, som ju inte är någon liten ort, har ett tillflöde från småkommunerna runt omkring.

Jag vill med detta på inget sätt antyda att det skulle vara någon Sjöboanda, utan det är ett faktum. Man flyttar inte gärna. Där det finns både asylsökande och arbeten borde man kunna använda någon form av dispensförfarande.

Anf. 138 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Den kortare väntetid som invandrarministern hänvisar till har vi ju talat om i ganska många år nu. Jag skulle vilja se resultat först, innan jag tar ut någon vinst i förskott av de reformer som invandrarministern har utlovat.

Men även om vi förutsätter att det går att korta väntetiderna, kommer det fortfarande att finnas kvar en kategori asylsökande som är mycket länge på förläggning innan deras fall slutligen är avgjorda, och därför kommer problemen att kvarstå.

En annan sak som jag tycker att invandrarministern inte tillräckligt har betonat i debatten här i dag är att det för att mota den främlingsfientliga opinionen är oerhört viktigt att få bort de här skälen för människor att se med misstro på asylsökande och flyktingar. När flyktingar och asylsökande år efter år tvingas gå och vänta utan att ha möjlighet att göra något meningsfullt eller att göra rätt för sig, skapas en väldigt bra grogrund för främlingsfientliga stämningar. Låt oss undanröja sådant! Låt inte sådant här finnas kvar som ett argument för främlingsfientlighet!

Anf. 139 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Vi är helt överens om vikten av att flyktingar bereds arbete. Det finns inga meningsmotsättningar i det avseendet. Vi måste övervinna det motstånd som finns på sina håll ute i näringslivet, som ju har brist på arbetskraft. Vi erbjuder rekryteringsstöd för att man skall kunna rekrytera de flyktingar som finns runt om i landet på våra förläggningar, och vi uppmanar kommunerna att anstränga sig för att ta emot fler.

Ingrid Sundberg säger att asylsökande bor ute i småkommuner, men det är fel. Asylsökande bor i förläggningar. Att säga att flyktingar som har fått sitt tillstånd inte vill flytta ut till små kommuner är väl inget argument i den här diskussionen. Finns det arbete i små kommuner, skall väl flyktingar – liksom svenskar – ta de arbeten som finns där i stället för att uppbära socialbidrag i någon annan kommun. Det kravet måste vi ställa på flyktingarna.

Slutligen till Maria Leissner: Sprid nu inte misstro mot det reformarbete som vi bedriver för att komma till rätta med de långa handläggningstiderna!

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om åtgärder för att
hindra att familjer
splittras till följd av
utvisningsbeslut*

Anf. 140 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Larz Johansson har frågat mig, med utgångspunkt i ett enskilt ärende, vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att familjer inte splittras i samband med utvisningsbeslut.

En självklar utgångspunkt vid tillämpning av utlänningslagstiftningen är att familjer inte skall splittras. Regeringen uppmärksammar detta särskilt. När t. ex. familjemedlemmar rest in vid olika tidpunkter, sammanförs i regel ärendena och beslut fattas vid ett och samma tillfälle.

Efter regeringens beslut är det polismyndighetens sak att verkställa utvisningsbeslutet. Det är då viktigt att alla ges möjlighet att resa tillsammans. Det är polismyndighetens uppgift att i det enskilda fallet besluta hur verkställighet skall ske.

Jag anser inte med hänvisning till det sagda att det nu finns anledning vidta några ytterligare åtgärder för att förhindra familjesplittring på grund av myndigheternas beslut.

Anf. 141 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Jag vet att invandrarministern varken kan eller skall kommentera ett enskilt fall. Men bakom alla principer finns ju också enskilda fall. Här handlar det om familjen Salinas, som har utvisats till Chile – dvs. mor och barn har skickats i väg ensamma för att gå en ovisst framtid till mötes. Fadern blev kvar i Sverige. Visserligen har fadern senare sänts i väg. Men frågan gällde om det inte är rimligt att hålla ihop en familj vid utvisning. Jag har fått svar på min fråga. Statsrådet säger följaktligen att det bör vara så. Men när det uppenbarligen inte varit så i det här enskilda fallet, blir det polismyndigheten som får kritik. Den har naturligtvis varit kännbar, med tanke på den lokala opinion som alltid uppstår i sådana här besvärliga fall.

Det ligger snubblande nära att jämföra med de återföreningsfall som har varit aktuella under senare år. Det gäller då bl. a. människor från Sovjetunionen och Rumänien. Då rycker statsråden ut. Då ingriper statsministern. Då ingriper utrikesministern och gör allt som göras kan för att familjerna i fråga skall kunna återförenas här i Sverige. Det är, naturligtvis, litet mera spektakulärt! Man får blommor inför TV-kamerorna osv. Men i detta fall splittrades en familj i samband med utvisning. Då var det inte lika angeläget att försöka hjälpa till. Frågan kvarstår: Vad tänker regeringen göra för att förhindra att sådana här situationer upprepas?

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 142 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Det här sättet att diskutera är ganska försåtligt. Här insinuerar Larz Johansson, och här inbjuder Larz Johansson mig att utöva ministerstyre. Ordet spektakulär nämns här. Ja, man kan tycka att ganska

många skildringar av handläggningen i enskilda, svåra utlänningsärenden är spektakulära. Jag inbjuder Larz Johansson att litet närmare ta reda på hur det förhöll sig i detta enskilda ärende. Vi kan ju inte diskutera det här.

Jag vill ändå säga att invandrarverket, regeringen och polisen gjorde allt vad som rimligen kunde krävas för att hela familjen Salinas skulle kunna utvisas samtidigt. Med anledning av mannens uppträdande på flygplanet vägrade emellertid piloten, av ordningsskäl, att ta med mannen. Utvisningen av mannen har därför fått ske vid ett senare tillfället – närmare bestämt några dagar senare. Familjen är nu återförenad i Chile.

Anf. 143 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! I min fråga har jag redovisat vad jag anser vara de faktiska förhållandena. Jag tycker inte att jag har gjort mig skyldig till någon spekulation kring händelserna.

Vad statsrådet beskriver är riktigt. Men med hänvisning till det svar som jag fått här tidigare borde det väl ha varit en rimlig ordning att modern och barnen hade fått stanna kvar fram till den tidpunkt då utvisningsbeslutet de facto verkställdes. Då hade familjen inte behövt splittras och då hade inte de här människorna behövt utsättas för den ovisshet som det ändå var för dem att bli skickade i väg ensamma utan familjefadern och med bl.a. ett tvåårigt barn.

Anf. 144 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag upprepar: Jag inbjuder Larz Johansson att närmare ta reda på sakförhållandena. Utan att gå för långt i diskussionen om ett enskilt ärende kan jag ändå påpeka att beslut i detta ärende fattades av regeringen i mars månad. Verkställighet kunde ske först i oktober. Att verkställighet inte kunde ske tidigare berodde inte på myndigheternas förhållning eller försummelser. Om en ytterligare fördröjning på grund av mannens uppträdande på flygplanet skulle ske, ja, det må var och en bedöma. Nu är familjen emellertid återförenad.

Anf. 145 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Om statsrådet känner sig förhindrad att uttala sig, kan jag naturligtvis konstatera att orsaken till att utvisningen dröjde var att familjen höll sig undan, vilket i sin tur berodde på att man var väldigt orolig för vad som skulle hända när man kom tillbaka till Chile. Bl.a. har följande inträffat: När modern och barnen kom tillbaka till Chile greps den äldste sonen av polisen. Visserligen har han nu, några dagar senare, släppts. Men vad som kommer att hända fortsättningsvis vet varken Georg Andersson eller jag. Familjens oro inför utvisningsbeslutet var alltså säkerligen befogad.

Med hänvisning till det svar som jag har fått och de humanitära skäl som brukar åberopas i andra sammanhang vill jag framhålla att det hade varit en fördel om alla familjemedlemmar hade kunnat resa tillsammans.

Anf. 146 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Sonen i det aktuella fallet hade inte gjort militärtjänst. Det var anledningen till att man gjorde en närmare utredning av fallet vid

familjens hemkomst. Jag försäkrar att vi, med anledning av påståenden om repression mot denna familj, har låtit ambassaden göra en utredning av fallet. Jag kan bara konstatera att familjen nu är samlad och att man inte ger något som helst uttryck för oro, vare sig för familjens eller för sonens del.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på fråga 1988/89:73 om krigsmaterielexporten

Anf. 147 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Per Gahrton har frågat mig vad mitt uttalande om en restriktiv tillämpning av reglerna för krigsmaterielexport betyder i det svar jag gav på hans fråga föregående vecka.

Som framgår av regeringens skrivelse till riksdagen 1987/88:177 har krigsmaterielexporten under de senaste tio åren varierat mellan 0,79 och 1,59 % av den totala varuexporten. Siffrorna har varierat kraftigt år från år beroende på ett fåtal stora affärer, inte minst med de nordiska länderna och de neutrala staterna i Europa. År 1987 var andelen 1,57 %, vilket i fasta priser innebar en ökning med 31 % jämfört med år 1986. Den huvudsakliga orsaken till detta var det genomslag som Bofors leveranser av fälthaubitssystem 77 B till Indien fått. Eftersom dessa leveranser fortsätter under de närmaste åren kommer exportvolymen att ligga på en relativt hög nivå.

En restriktiv tillämpning av reglerna för krigsmaterielexporten under den kommande utredningsperioden betyder att regeringen med beaktande av de riktlinjer som godkänts av riksdagen gör en återhållsam prövning av alla ansökningar om utförelse av krigsmateriel vilka innebär nya åtaganden.

Anf. 148 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som inte är särskilt klagande. Här får jag veta att exportvolymen kommer att ligga på en relativt hög nivå samtidigt som restriktivitet skall tillämpas under den kommande utredningsperioden.

Enligt direktiven till utredningen skall den slutföra sitt arbete senast den 1 oktober 1989. Den har i praktiken nyss börjat sitt arbete och kommer alltså att omfatta ungefär ett år.

Här ges ett regeringslöfte om restriktivitet när det gäller vapenexporten, och då måste vi från riksdagens sida i efterhand på något sätt kunna kontrollera att detta löfte har uppfyllts. Konstitutionsutskottet måste vid sin granskning ha en definition av löftets innebörd för att kunna kontrollera om det har uppfyllts.

Då gäller frågan: När och hur? När är den exakta perioden under vilken restriktivitet skall tillämpas? Är det under utredningsperioden? Men det är ju samma period under vilken exportvolymen fortfarande kommer att ligga på en relativt hög nivå, enligt statsrådet. Hur går det i hop med löftet om restriktivitet? Vad är det som skall minska? Någoting måste ju minska. Är det antalet regeringsbeslut, som enligt statistiken har ökat? Är det värdet av utförelsebevisen, som har ökat år för år med 30, 31 och 21 %? Är det värdet av

den faktiska krigsmaterielexporten, som har ökat? Är det andelen av totalexporten? Är det ökningstakten? Eller är det – vilket jag givetvis hoppas – allt detta som skall minska?

Det väsentliga är alltså att regeringen exakt definierar innebörden av restriktiviteten på ett sådant sätt att riksdagen i konstitutionell ordning i efterhand kan kontrollera om löftet har uppfyllts. Jag frågar därför när och hur restriktiviteten skall tillämpas.

Anf. 149 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Dessa frågor har jag svarat på. Det finns avtal som är slutna, och där kan regeringen inte tillämpa någon restriktivitet. Vad vi kan göra är att tillämpa denna restriktivitet när det gäller nya åtaganden.

Anf. 150 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Men vilken statistik i regeringens redogörelse för krigsmaterielexporten inför riksdagen om ett eller två år är det som då kommer att uppvisa en minskning? Är det regeringsbesluten? Är det utförseln? Är det värdet av den faktiska exporten? Är det antalet länder? Vad exakt är det? Var kommer vi riksdagsledamöter och konstitutionsutskottet att kunna gå in i handlingarna och se att regeringen har varit mer restriktiv? Det måste finnas en exakt angivelse, annars är detta löfte inte mer än tomma ord.

Jag efterlyser alltså fortfarande ett besked om var riksdagen skall titta för att se om regeringen har uppfyllt sitt löfte.

Anf. 151 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Det lämnas varje år en redogörelse till riksdagen, och den kommer också Per Gahrton att kunna ta del av. Det är en skrivelse om hur krigsmaterielexporten hanteras i regeringskansliet.

Anf. 152 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Då har jag ingen annan möjlighet än att tolka statsrådets uttalande, och den tolkningen får, om den inte motsägs, konstitutionsutskottet utgå från. Jag tolkar det så att det av den statistik som regeringen lämnar kommande år för tiden från den 22 juni, då utredningen tillsattes, till den 1 oktober eller annat datum då den faktiskt slutför sitt arbete, kommer att framgå att samtliga parametrar visar en minskning i förhållande till tidigare redogörelse och period. Då kommer vi givetvis i riksdagen och i konstitutionsutskottet att granska regeringen med utgångspunkt i en sådan definition.

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Svar på fråga 1988/89:30 om affärstiderna

Anf. 153 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Anne Wibble har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att garantera fortsatt fria affärstider.

I Sverige har affärstiderna varit fria i snart 17 år. Under denna tid har det skett förändringar, som i vissa fall är avsevärda, när det gäller hushållens sammansättning och grad av förvärvsarbete. Detta har lett till stora förändringar i konsumenternas inköpsvanor och därmed även i detaljhandels öppethållande och struktur.

Min mening är att de fria affärstiderna har varit till gagn för konsumenterna och för konkurrensen inom detaljhandeln. Jag anser emellertid att en analys av de samlade effekterna av de fria affärstiderna vore värdefull att få. Jag kommer därför inom kort att föranstalta om en utredning med denna uppgift. Utredningen skall särskilt undersöka konsumenternas, de handelsanställdas och detaljhandelsföretagens erfarenheter av de fria affärstiderna.

Anf. 154 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret.

Bakgrunden till frågan är bl. a. att det vid förra årets socialdemokratiska kongress fanns yrkanden om att tillsätta en ny affärstidsutredning. Frågan kom sedan upp i riksdagen, och det fattades beslut om att den skulle ses över.

Varje sådan här affärstidslag innebär faktiskt en begränsning av konsumenternas möjlighet att handla när de själva vill. Det är vi alla som konsumenter som drabbas av en sådan begränsning.

Det som har varit aktuellt är att affärerna skulle förbjudas att hålla öppet på lördagkvällar och på söndagar. De som drabbas mest av sådana regleringar är nog barnfamiljerna, som ofta storhandlar på helgerna. Men också många andra löntagare, t. ex. ensamstående, är beroende av fria affärstider.

Varje sådan här affärstidslag innebär konstiga avgränsningar. Den variant som socialdemokraterna tidigare har uttalat sig för får mycket egenartade effekter. Man får t. ex. handla chips men inte potatis på söndagarna. Man får handla socker men inte salt. Jag får handla damstrumpor, men statsrådet Johansson får inte handla herrstrumpor. Toalettpapper får man köpa men inte hushållspapper. På vanlig svenska är detta typexempel på en ganska idiotisk reglering.

Nu säger civilministern att de fria affärstiderna har varit till gagn för konsumenterna, och det är bra. Men han vill ändå inte garantera att de kommer att vara fortsatt fria. Han vill sitta på två stolar samtidigt. Jag konstaterar bara att svaret innebär att civilministern inte kan garantera att vi konsumenter får ha fortsatt fria affärstider.

Anf. 155 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Det förhåller sig så att jag inte ensam svarar för lagstiftningen här i landet. Jag kan ge min mening till känna, Anne Wibble, och det har jag gjort i den här frågan.

Vidare tycker också jag att man kan göra sig lustig över en del följder som en reglering skulle få. Det var nog också därför som de fria affärstiderna infördes. Om Anne Wibble vill referera till något som en socialdemokratisk uppfattning i denna fråga bör det väl vara den deklaration som gjordes 1984, när man senast tog ställning till de fria affärstiderna. Då markerades att man menade att fria affärstider var av stort värde.

Anf. 156 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Det var litet mera av positiva tongångar i civilministerns svar denna gång. Han säger att han ändå personligen tycker att det är bra att man får köpa saker och ting när man själv vill det. Jag tycker att statsrådet då borde kunna ge ett klart ja på min fråga, om direktiven för utredningen kommer att vara så utformade att de faktiskt innebär en garanti för att de fria affärstiderna kommer att få fortsätta. Ett uteblivet svar på den frågan måste tolkas så att civilministern inte har gehör i det egna partiet och inom regeringen för ett behållande av de fria affärstiderna.

Överläggningen var härmed avslutad.

**37 § Svar på fråga 1988/89:9 om ändrade direktiv till handikapp-
utredningen**

Anf. 157 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Bengt Westerberg har frågat mig om regeringen avser att ändra direktiven till handikapputredningen så att den kan föreslå reformer som totalt sett ökar kostnaderna för handikappolitiken och närliggande områden.

Låt mig inledningsvis konstatera att den kommande handikapputredningen är av stor principiell betydelse. Av direktiven framgår att den främst skall inriktas på de insatser inom socialtjänsten, habiliteringen och rehabiliteringen som görs för människor med funktionshinder. Syftet är att undersöka och lämna förslag om hur barn, ungdomar och vuxna med omfattande funktionshinder skall kunna tillförsäkras ett väl fungerande samhällsstöd. Bl. a. handikapporganisationerna har ställt krav på en utredning med denna inriktning.

De direktiv om finansiering av förslag som är bakgrunden till Bengt Westerbergs fråga är av generell karaktär. De skall omfatta alla statliga utredningar, således även den här aktuella utredningen.

Låt mig understryka att flera betydande handikappolitiska reformer kunnat genomföras under senare år som ett resultat av utredningar som omfattats av dessa direktiv. Som framgår av regeringsförklaringen kommer regeringen även fortsättningsvis att särskilt uppmärksamma handikappområdet.

Anf. 158 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret, som dock gjorde mig utomordentligt bedrövad. Innebörden av svaret är att handikapputredningen nu måste arbeta med sikte på att de förslag som förverkligas skall genomföras med oförändrade eller minskade resurser. Jag är alldeles övertygad om att de handikapporganisationer som statsrådet talade om och som har begärt att man skall uppmärksamma dessa problem inte anser att det är möjligt att genomföra reformer inom ramen för oförändrade eller minskade resurser.

Jag fick häromdagen i min hand ett till regeringen riktat uttalande från

HCK:s länsförbund för Norrland, i vilket man tar upp nolldirektiven till handikapputredningen och konstaterar att en utredning med de direktiven inte kan göra slut på kristillståndet inom synnerligen angelägna områden som socialtjänst, habilitering och rehabilitering för människor med funktionsnedsättningar. Det enda som händer är att samhället än en gång kommer att ställa handikappgrupper mot varandra i kampen om oförändrade samhällsresurser, resurser som redan i dag är för små.

Jag är särskilt förvånad över att Bengt Lindqvist har lagt fram dessa direktiv, inte bara därför att han har ett förflutet i handikapprörelsen utan också därför att han ägnade en mycket stor del av valrörelsen åt att åka runt i Sverige och kritisera folkpartiet för att vi ställde grupp mot grupp; för att vi genom omprioriteringar ville frigöra mer resurser just åt olika handikappade. Sedan utfärdar han direktiv till en utredning som i praktiken innebär inte att vi skall omprioritera från andra grupper till handikappade utan mellan olika handikappade. Man utlovar där inte ens att dessa skall få bibehålla oförändrade resurser utan uttalar att utredningen skall arbeta med sikte på att det kan bli aktuellt med minskade resurser. Inte bara jag, utan hela Sveriges handikapprörelse, känner en utomordentligt stor bedrövelse över statsrådets svar på den här punkten.

Anf. 159 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Låt mig först uttrycka min förvåning över Bengt Westerbergs initiativ att ställa den här frågan. Under hela valrörelsen hävdade Bengt Westerberg att han ville göra en reforminsats för familjer med handikappade barn, men det skulle ske genom att man skulle ta pengar från delpensionen. Han har under hela valrörelsen hävdat att det var just denna teknik som var den enda gångbara.

Låt mig också påpeka att det är en avsevärd skillnad, Bengt Westerberg, mellan hur en utredning skall få lov att arbeta och vilka förslag en regering lägger fram och sedan riksdagen beslutar som ett resultat av utredningsarbetet. Den skillnaden trodde jag var väl bekant för Bengt Westerberg, i synnerhet som han själv och hans partibröder var de som införde de s. k. nolldirektiven, av vilka de direktiv som nu gäller egentligen bara är en vidareutveckling.

Anf. 160 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Problemet under senare år har ju inte varit att det har genomförts för stora, för omfattande och för dyra reformer på handikappområdet, utan för få reformer. Bengt Lindqvist och hans parti har år efter år sagt nej till de åtgärder som folkpartiet föreslagit för bl. a. familjer med handikappade barn. Det behövs alltså mer resurser till detta område, inte mindre resurser. I de direktiv som Bengt Lindqvist har lagt fast för utredningen sägs att den skall arbeta med sikte på oförändrade eller mindre resurser. Det är den stora skandal som jag och hela Sveriges handikapprörelse så starkt kritiserar.

Anf. 161 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag vidhåller att Bengt Westerberg missar skillnaden mellan en utredning och dess förutsättningar och de reformer som blir ett resultat av utredningen. Jag vill ta som exempel den bilstödsutredning som har genomförts under senare delen av 80-talet. För den gällde de s. k. nolldirektiven. Utredningen analyserade bristerna i det system som gällde, påpekade de problem som finns och lade fram ett förslag till konstruktion av ett bilstöd för framtiden. Remissopinionen stödde detta förslag och framförde starka krav på att systemet måste förses med större resurser. Vad blev resultatet? Jo, att regeringen sedan antog förslaget till konstruktion och för sin del genomförde en reform som ökade utgifterna för bilstödet med 190 miljoner. Såvitt jag minns hade folkpartiet den gången tänkt sig en ökning av resurserna med 70 miljoner. Folkpartiet anslöt sig i alla händelser så småningom till regeringens förslag.

Anf. 162 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag vill fråga statsrådet Bengt Lindqvist på vilka andra punkter som direktiven för den här utredningen inte skall gälla. Vad som brukar gälla för utredningar är ju de direktiv som man lägger fast för utredningen, och i direktiven för den här utredningen sägs att denna skall arbeta med mindre eller oförändrade resurser. Det innebär att utredningen utöver att försöka upptäcka de stora problem som finns för handikappade och lägga fram förslag på dessa områden också skall lägga fram förslag till var någonstans stora neddragningar skall ske. Det är en onödig arbetsuppgift för en utredning som skall arbeta på ett område där det inte finns möjligheter att göra stora nedskärningar utan där det i stället behövs betydande tillskott. Det är därför jag är så kritisk mot utredningsdirektiven.

Anf. 163 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag upprepar att det för mig är en grundläggande skillnad mellan utredningens förutsättningar och de reformer som blir ett resultat av utredningens arbete. Det borde Bengt Westerberg också känna till, eftersom han själv var med och startade flera utredningar som hade nolldirektiv och som ju också, i synnerhet enligt de borgerliga partiernas egna uppgifter, ledde till reformer under den borgerliga regeringstiden.

Handikapputredningen är dessutom en utredning med många principiellt sett utomordentligt viktiga frågor. Det är frågan om att tillförsäkra de handikappade det stöd de behöver, alltså trygghetsfrågorna på detta viktiga område, det är frågan om handikappombudsman och om en diskrimineringslag. Det är inflytandefrågorna som är viktiga för handikapprörelsen och det är en rad andra frågor av samma principiella natur, som utredningen har all anledning att ägna sig åt med stor kraft.

Till sist vill jag också säga att jag inte tror någon regering tillsätter en handikapputredning utan att i förlängningen avse att utredningens arbete skall leda till förbättringar.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

*Om utbyggnadstakten
för barnomsorgen*

Anf. 164 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Den avgörande skillnaden gäller ju utredningar i allmänhet och utredningar som sysslar med särskilt prioriterade områden. Enligt min mening hade handikapputredningen bort vara en utredning inriktad på ett särskilt prioriterat område, där det alltså skulle ha funnits möjligheter att föreslå ökad resursanvändning utan att samtidigt peka på besparingar, men vad som faktiskt krävs är att den samtidigt skall föreslå besparingar. Om man nu inte är beredd att omprioritera, vilket Bengt Lindqvist uppenbarligen inte är, kan man i varje fall hänvisa till den tillväxt av resurser som sker och låta utredningen få föreslå reformer i takt med tillväxten.

Det är ju som Birgitta von Otter skriver i Expressen i dag:

”Hur betalas ny reform?

Haha, med en ny och enkel norm

Ur tillväxten tas allting, faktiskt.

Det är mycket lätt och praktiskt.”

Det borde väl Bengt Lindqvist åtminstone kunna ansluta sig till.

Anf. 165 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag vill härmed inbjuda Bengt Westerberg till ett aktivt och konstruktivt arbete i denna utredning, så skall vi tillsammans, när den tiden kommer, diskutera hur väsentliga reformer på handikappområdet skall finansieras.

Anf. 166 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Vi är naturligtvis intresserade av att delta i ett aktivt och konstruktivt arbete, men de reformer vi är beredda att föreslå på detta område kräver ökade resurser. Därför kräver ett sådant aktivt och konstruktivt arbete att utredningsdirektiven ändras.

Jag hoppas att statsrådet vill ta med sig den uppmaningen hem och så småningom återkomma med ett nytt och mer positivt besked än det som jag och handikapprörelsen har fått i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

38 § Svar på fråga 1988/89:24 om utbyggnadstakten för barnomsorgen

Anf. 167 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig om jag avser att föreslå lagstiftning så att utbyggnadsålet för barnomsorgen kan klaras till år 1991.

I propositionen (1984/85:209) om förskola för alla barn, som antogs av riksdagen den 4 december 1985, slås fast att alla barn över ett och ett halvt års ålder vars vårdnadshavare förvärvsarbetar eller studerar skall ha rätt till plats i kommunalt daghem, familjedaghem eller föräldrakooperativ. Barn vars föräldrar är hemarbetande och barn som är i familjedaghem skall ha rätt att delta i verksamhet i öppen förskola eller ha rätt till plats i deltidsgrupp.

I propositionen uttalade min företrädare att han under utbyggnadsperio-

den, dvs. senast år 1991, avsåg att återkomma till regeringen om en lagstiftad rätt till förskola för alla barn över ett och ett halvt års ålder.

Statistik över utbyggnaden visar att kommunerna i allmänhet gör stora insatser för att fullfölja riksdagens utbyggnadsbeslut. Mellan åren 1987 och 1988 har således ytterligare nära 23 000 platser tillkommit i kommunala daghem och familjedaghem.

Det finns dock enskilda kommuner där viljan att bygga ut barnomsorgen inte står i proportion till de behov som finns. För att närmare klarlägga situationen kommer socialdepartementet att noggrant följa och analysera utvecklingen i de enskilda kommunerna. Om en sådan analys motiverar särskilda åtgärder kommer jag självfallet att föreslå sådana.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 168 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Bengt Lindqvist för svaret.

En bra barnomsorg är en rättighet lika självklar som en bra skola. Därför är det viktigt att den rättigheten lagstadgas. Om målet full behovstäckning till 1991 skall kunna uppnås behöver kommuner, utbildningsanordnare och andra berörda det stöd och den bas som ett lagstadgande ger.

Vi har redan i dag lagstadgad rätt för sexåringar till deltidsgruppverksamhet. Jag var med ute på fältet som förskollärare när den rätten infördes, och jag minns allt positivt runt den dagen – satsningar av kommuner, fackföreningar, högskolor, satsningar som skapade engagemang, entusiasm och framtidstro.

Klara, entydiga direktiv gör det lättare för alla att på ett konstruktivt sätt ta sig an problemen. I Bengt Lindqvists svar finns det med att det kan bli fråga om en lagstiftning. Jag tycker att det är olyckligt att det förslaget mera har framförts som ett hot än som ett stöd för beslutsfattare som skall verkställa beslutet.

Anser statsrådet att det finns några nackdelar med att lagstadga rätten till barnomsorg? Vilka är i så fall dessa nackdelar?

Anf. 169 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! För mig är naturligtvis det viktiga att vi når målet full behovstäckning i barnomsorgen i enlighet med de beslut som riksdagen fattade 1985 och som jag redovisade i mitt svar. Det är viktigt att veta vilka medel vi skall använda för att nå det målet, men det är samtidigt underordnat målet i sig. En rätt talar vi om i propositionen Förskola för alla barn. Det är en rätt för barnen. Det förutskickar egentligen att vi också skall lagstifta på det sätt som vi har gjort när det gäller rätten till den allmänna förskolan, dvs. rätten för sexåringar.

Låt oss återkomma till den frågan i det kommande arbetet. Då blir lagstiftningen antingen ett medel att nå målet, nämligen genom att ett mycket klart besked ges till kommunerna, eller också en bekräftelse på att vi nu är framme vid en situation där vi kan erbjuda denna möjlighet som en faktisk rätt för alla barn. Man kan alltså se lagstiftningsfrågan som antingen medel eller mål.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

Om det statliga bidraget till de neurosedynskadades förening

Anf. 170 BERITH ERIKSSON (vpk):

Herr talman! Det var ett mycket positivt svar. Jag tycker att det är behoven som skall styra tillgången, och nivån skall vi avgöra tillsammans, eftersom barnen är vårt gemensamma ansvar i ett demokratiskt samhälle. Jag ser fram emot det fortsatta arbetet omkring de andra svåra frågorna inom barnomsorgen i dag – jag tänker på bristen på personal och kvalitetsfrågorna. Det är i de sammanhangen viktigt att grunden är helt klar.

Överläggningen var härmed avslutad.

39 § Svar på fråga 1988/89:91 om det statliga bidraget till de neurosedynskadades förening

Anf. 171 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Barbro Sandberg har frågat socialministern om hon är beredd att vidta åtgärder med anledning av beslutet att inte utge statsbidrag till Föreningen för de neurosedynskadade.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Beslut om fördelning av statsbidrag till handikapporganisationer fattas av regeringen efter förslag från statens handikappråd. I rådet ingår företrädare för bl.a. vissa statliga myndigheter, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet samt de centrala handikapporganisationerna. Grundläggande förutsättningar för att bidrag skall utgå är att den sökande organisationen bedriver en bred handikappolitisk verksamhet, att organisationen är representativ för den grupp man företräder och att den är demokratiskt uppbyggd.

När det gäller fördelningen av statsbidraget för budgetåret 1988/89 har ett enhälligt statens handikappråd föreslagit att Föreningen för de neurosedynskadade inte skall tilldelas bidrag, eftersom föreningen för närvarande inte har en verksamhet som är bidragsberättigad. Regeringen har beslutat i enlighet med rådets förslag.

Anf. 172 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret men är givetvis inte nöjd.

Att fördela pengar till handikapporganisationer är naturligtvis en grannliga uppgift. Självfallet måste det finnas regler för hur det skall gå till. Men ibland måste man också kunna se till hur verkligheten ser ut och inte bara stelbent följa de byråkratiska regler som ställts upp. Jag tycker att de neurosedynskadades förening är just ett sådant exempel, där man borde kunna ta hänsyn till människorna som är berörda.

På 1960-talet när neurosedynkatastrofen inträffade skrevs det mycket om den, och staten lovade att hjälpa till. Nu har barnen blivit vuxna men därför har inte problemen försvunnit. Det har däremot det lilla bidrag som föreningen fick. Som skäl anges att föreningen inte har någon handikappolitisk målsättning. Det beror ju på vad man menar med handikappolitisk målsättning! Den här gruppen är faktiskt unik på så sätt att det inte tillkommer nya fall. Den kan därför inte jämföras med andra handikapp-

grupper. Men man vet inte heller hur framtiden kommer att te sig för medlemmarna i den här gruppen. Därför har man bl.a. sökt pengar till projekt om förslitningsskador. Det kallar jag faktiskt handikappolitik. Organisationen är i allra högsta grad representativ för sin grupp.

Men man behöver också pengar för att hålla ihop föreningen. Det lilla bidraget är helt nödvändigt för att ungdomarna, som nu själva tagit över föreningen från föräldrarna, skall kunna hålla ihop den. Anser Bengt Lindqvist verkligen att en liten unik handikappförening skall vägras bidrag på grund av stelbenta byråkratiska regler, eller tvingas in i en annan och större handikapporganisation där den – det vet vi – kommer att drunkna?

Anf. 173 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag menar att vi i Sverige har anledning att känna mycket stor stolthet över det allmänna stöd till handikapporganisationerna som vi ger. Det stödet är unikt i världen: Vi ger stöd till handikapporganisationers grundläggande verksamhet, som går ut på att bilda opinion, att informera, att påverka och att hävda de intressen som människor med handikapp har. Det är alltså en del i den svenska demokratin. De regler som finns för fördelningen av stödet utformades i mitten av 1970-talet, och de har sedan dess varit oförändrade. Jag känner inte till någon handikapporganisation som på allvar skulle vilja ändra reglerna – man är på det klara med vilken oerhörd dynamik som ligger i att ha ett stöd utformat just på det här sättet.

Dessutom menar jag att vi måste respektera ett sakkunnigt beredningsarbete av den myndighet som i alla dessa år fördelat pengarna. Man har stannat för att ge pengar till 29 organisationer och att säga nej till inte bara de neurosedynskadades förening utan också till 13 andra.

Anf. 174 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag håller med Bengt Lindqvist om att vi i många stycken kan vara stolta över den handikappolitik som vi för. Men som statsrådet säger utformades reglerna på 1970-talet. Då tycker jag det finns desto större anledning att vara litet generös, när en liten unik förening kommer till.

Jag förstår att de större handikapporganisationerna inte vill dela med sig. Men som statsrådet också påpekade måste man ha pengar för sin grundläggande verksamhet. Det rör sig här om en mycket liten grupp, som jag sade. Jag tycker faktiskt att vi har en viss skyldighet att stödja även den lilla gruppen. Vi hoppas naturligtvis att en sådan katastrof inte skall hända igen. Det är faktiskt ganska små belopp det rör sig om. Om föreningen inte får det här stödet kanske föreningen inte kan existera vidare.

Anf. 175 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag vill upplysa om att även de neurosedynskadades förening har en ansökan hos arvsfonden som gäller ett av de verksamhetsområden som man också nämner i sin ansökan till statens handikappråd. Det gäller undersökningen av förslitningsskadorna hos neurosedynskadade. Såvitt jag förstår är det en mycket bra ansökan man där har lämnat in. Vi kommer naturligtvis att i vanlig ordning pröva den, men jag vill ändå säga att det finns en påtaglig möjlighet för föreningen att få stöd den vägen.

I övrigt har gruppens storlek egentligen ingenting att göra med om man får pengar eller inte, så länge man är representativ för den grupp som man söker för. Det är säkert den här organisationen. Problemet har varit att man egentligen inte har haft någon verksamhet över huvud taget att söka pengar för. Det var inte i år utan för tre år sedan som stödet till de neurosedynskadades förening drogs in.

Anf. 176 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Man har sökt pengar från arvsfonden till projektet om förslitningsskador, men det troliga är att de pengarna inte kommer att räcka. Då har man över huvud taget ingen möjlighet att genomföra projektet, eftersom man inte har några egna pengar.

Det här är exempel på en handikappverksamhet som man faktiskt vill driva. Föreningen försöker att vara förutseende därför att de neurosedynskadade i sitt dagliga liv har helt andra förutsättningar än vi andra har. Deras förslitningsskador är helt andra än friska människors.

Att man inte har någon verksamhet hänger ihop med att föreningen tidigare har drivits av föräldrarna. De har känt det som en trygghet att barnen har kunnat hålla ihop. Nu är barnen vuxna och skall själva försöka ta över föreningen. Jag tycker att det är naturligt att de har haft vissa svårigheter i början.

Överläggningen var härmed avslutad.

40 § Svar på fråga 1988/89:38 om den regionala samhällsutvecklingen

Anf. 177 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Kjell Dahlström har frågat förutsvarande statsrådet Gustafsson om regeringen har någon ambition att stoppa den sneda regionala utvecklingen i dagens Sverige. Arbetet i regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Den regionala utvecklingen var under några år i mitten av 1980-talet klart otillfredsställande. Trycket på storstadsområdena – främst Stockholmsregionen – var starkt och inflyttningen till storstäderna var större än utflyttningen. Regeringen satte därför in kraftfulla regionalpolitiska insatser för att åstadkomma en mera balanserad utveckling. Utöver en kraftig ökning av de ordinarie regionalpolitiska anslagen, har särskilda insatser gjorts i de mest utsatta regionerna – Norrbotten och norra Sveriges inland, Bergslagen, Blekinge m. fl. områden.

En förnyelse av regionalpolitikens inriktning har också skett. En allt större andel av de regionalpolitiska medlen har t. ex. använts till utbildning, teknikutveckling, teknikspridning och andra infrastrukturåtgärder som syftar till att främja den långsiktiga utvecklingen i olika orter och regioner i landet. Därmed minskar också trycket på storstäderna.

Ett stort antal kontakter har också tagits med privata tjänsteföretag i Stockholmsregionen för att förmå dessa att lokalisera verksamhet i stödområdet och stödjepunkter i anslutning till stödområdet. Vidare har ställig

central verksamhet utlokaliseras från Stockholmsregionen till regionalpolitiskt prioriterade områden.

Den förda politiken har varit framgångsrik. Vi har nu en betydligt mera balanserad regional utveckling. Under det senaste året har t. ex. Stockholmsregionen haft flyttningsunderskott gentemot övriga landet. Samtliga skogslän har i år haft befolkningstillväxt.

För att den förbättrade regionala balansen skall kunna bibehållas är det, vilket också framhållits i årets regeringsförklaring, angeläget att den breddning av regionalpolitiken som ägt rum under senare år, med inriktning mot kompetenshöjning, utbildning och förbättrad infrastruktur, fortsätter.

Då Kjell Dahlström, som framställt frågan, var ledig från riksdagsarbetet, medgav andre vice talmannen att hans ersättare Birger Schlaug fick delta i överläggningen.

Anf. 178 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Jag får tacka för svaret denna sena timme när tågen börjar gå hemåt. Åtminstone i södra Sverige går tågen hemåt, i norr kanske det inte blir så mycket tåg kvar, om regeringens järnvägspolitik får fortsätta.

- Den regionala obalansen är farlig för samhällsutvecklingen. Vi har fortfarande en väldigt stor och stark regional obalans, exempelvis när det gäller totalförsvaret. Det har nu lagts fram en utredning – Försvarsmaktsutredning 88 – och det kommer att bli häftiga diskussioner om mer pengar till militären; redan nu får den för övrigt 70 miljoner varje dag. Samtidigt bygger man in i samhället regional obalans och ökad sårbarhet. Det är ett stort problem för totalförsvaret.

Den regionala obalansen innebär också ökad miljöförstöring i allra högsta grad. Det följer nämligen av regional obalans. 200 000 människor i våra storstadsområden lever i dag vid gator där luftföroreningarna är värre än vad FN rekommenderar. Det är förnedrande för de människorna, helt enkelt, och det är en följd av den regionala obalans vi har.

Ingela Thalén hävdar att regeringen är intresserad av att minska den regionala obalansen. Jag kan tänka mig att hon tycker att kampanjen Låt hela Sverige leva är bra. Samtidigt accepterar ni i regeringen att Arlanda stad byggs. Det blir i stort sett en asfaltering mellan Stockholm och Uppsala.

Tullinge flygplats stöds av socialdemokrater. Trots s.k. idiotstopp för kontor i Stockholm byggs det kontor vid Centralen. Landstingsförbundet bygger nytt kontor, kring Globen byggs det nya kontor, som i stället kunde bli bostäder för bostadslösa, och facket bygger nya kontor i Stockholm.

Man sätter helt enkelt in en magnet i Stockholmsområdet, och då kan inte hela Sverige leva. Det jag kräver är långsiktiga åtgärder. Vad har regeringen för långsiktiga åtgärder att komma med?

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 179 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Det är en långsiktig utveckling i regionalpolitiken att satsa på kompetensutveckling, att satsa på de högskolor som finns runt om i landet, att satsa på teknikcentra, att satsa på utbildning över huvud taget. Om vi tittar på folkmängdsförändringen i länen, finner vi att den ur skogslänens och övriga läns synpunkt är mycket positiv och att det sker en ganska kraftig förändring i Stockholmsområdet. I den senaste rapporten från statistiska centralbyrån kan man se att Stockholms inflyttningsöverskott består uteslutande av invandring och av födelseöverskottet, och gentemot övriga landet har Stockholms län ett flyttningsunderskott.

Det här visar på att de regionalpolitiska insatser som hitintills har gjorts och som kommer att fortsätta ger ett positivt resultat. Däremot är det riktigt, vilket inte Birger Schlaug antydde, men som jag tycker är viktigt, att den inomregionala obalansen i Stockholms län måste åtgärdas.

Anf. 180 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern menar då att det finns ingen inbyggd magnet i Stockholmsområdet i dag, med Arlanda stad och allt det här. Det är intressant att höra.

Jag tror att det krävs mer långsiktiga åtgärder, på tre olika områden. Ett av dem är ägandet. Vi måste ha kvar ägandet ute i hela landet. Tycker regeringen t. ex. att det är bra att anställda får förköpsrätt till sina företag när företagen skall säljas, så att ägandet finns kvar i hela landet?

Vidare krävs det en mer konsekvent och långsiktig strategi för att få ökad lönsamhet i företagen utanför storstadsområdena, exempelvis genom ganska dramatiskt sänkta arbetsgivaravgifter i områden som inte tillhör storstäderna. Är regeringen villig att genomföra en sådan sänkning, en gynnad konkurrenssituation helt enkelt för de här företagen?

Det krävs också en annan inställning till bostadsbidraget. Utveckla det till ett bastillägg, så att glesbygdsboende får lika mycket stöd som stadsboende.

Anf. 181 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Det är viktigt att det inte blir ett motsatsförhållande mellan Stockholms kommun och övriga kommuner i landet. Jag tycker att vi skall dra nytta av att Stockholms kommun är en magnet i förhållande till storstäder i övriga Norden och i Europa. Stockholm är intressant som etableringsort för företag som har en europeisk verksamhet, och det tycker jag att vi skall ta vara på.

Vi skall samtidigt ta vara på möjligheten att rent praktiskt flytta ut verksamheter från Stockholms kommun till andra delar av landet. Vi kan se exempel på det, senast i ett regeringsbeslut i dag, då ett stort tjänsteföretag flyttar ut en lång rad arbetsplatser till flera orter i anslutning till stödområdet.

I fråga om stödområdesindelningen har jag för närvarande inget förslag till ändring av det som gäller i dag.

Anf. 182 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Jag konstaterar att arbetsmarknadsministern inte anser att det som nu händer i Stockholmsområdet – nya kontor, Arlanda stad och allt

detta – är en magnet som drar till sig folk från andra delar av landet. Jag tycker att det är ganska intressant att arbetsmarknadsministern har den uppfattningen, eftersom den är helt felaktig enligt mitt sätt att se.

Hur ser ni i regeringen på ägandet i den här situationen? Är det viktigt att ägandet finns kvar där människor bor, eller skall ägandet centraliseras? Anser ni det vara en regionalpolitisk åtgärd att se till att ägandet finns kvar där människor finns?

En annan viktig fråga: hushållen. Varför kan man inte likställa boende i t. ex. Gäddede med boende i Stockholm och utveckla bostadsbidraget till ett bastillägg som bara hänger ihop med inkomsten i familjen och antalet barn? Om människor i glesbygden har dyra transportkostnader och människor i storstaden dyra hyreskostnader, det tycker jag att staten skall ge sjutton i. Stöd glesbygdsboendet också!

Överläggningen var härmed avslutad.

41 § Svar på fråga 1988/89:83 om statliga företags handläggning av personal- och arbetsmiljöfrågorna

Anf. 183 Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Paul Lestander har, mot bakgrund av inträffade arbetsolyckor vid renoveringen av SSAB Svenskt Stål AB:s koksverk i Luleå, frågat mig om regeringen kommer att ta några initiativ för att förbättra statliga företags handläggning av personal- och arbetsmiljöfrågor.

Självfallet har statliga liksom andra företag att följa de bestämmelser som finns på arbetsmiljöområdet för att, i samarbete med de anställda och de fackliga organisationerna, skapa en god arbetsmiljö och aktivt förebygga risker för arbetsolyckor.

När SSAB under våren 1988 beslutade om en genomgripande renovering av koksverket i Luleå gavs uppdraget till den tyska entreprenören Krupp Koppers. Företaget byggde koksverket 1975 och besitter enligt SSAB lämplig kompetens för arbetet, som måste utföras parallellt med att driften upprätthålls vid koksverket. Krupp Koppers har i sin tur anlitat ett ungerskt specialistföretag på murning som underentreprenör.

Inför projektet har överläggningar skett med yrkesinspektionen. Byggnadsarbetareförbundet har godkänt entreprenörerna. Svenska regler och avtal gäller för arbetet. SSAB:s skyddsföreskrifter har vidare översatts till tyska och engelska samt presenterats för platsledningen för Krupp Koppers liksom för underentreprenörens bygglidare.

Omständigheterna kring olyckan i koksverket är nu föremål för utredning av åklagare. SSAB genomför en intern undersökning. Det är med andra ord för tidigt att uttala sig om vad som orsakat och vem som bär ansvar för de beklagliga arbetsolyckorna i Luleå.

Oavsett ansvarsförhållandet kommer, enligt vad jag erfarit, SSAB att gå igenom sina skyddsrutiner för att förhindra en upprepning av liknande händelser. Jag avser att hålla mig underrättad om att så sker.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

*Om visst uttalande om
bilstölder*

Anf. 184 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag får först tacka industriministern för svaret. Svaret är rakt och utan krumbukter och innebär i korthet att det har varit brister. Man har inte översatt skyddsföreskrifterna till ungerska.

Tydligen kommer man nu att göra en översyn av rutinerna på SSAB, och industriministern lovar att se till att den översynen görs på ett lämpligt sätt.

Med det får jag tills vidare låta mig nöja. Det viktiga är ju att man drar riktiga lärdomar och också ser till att olyckor sådana som dem jag har berört i min fråga helt omöjliggörs.

Överläggningen var härmed avslutad.

42 § Svar på fråga 1988/89:67 om visst uttalande om bilstölder

Anf. 185 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Göthe Knutson har erinrat om ett uttalande som jag gjorde år 1968 om ungdomsbrottslingar som återfaller i brott. Han har nu bett mig att i riksdagen klarlägga innebörden i mitt uttalande, sedan jag tillträdde som justitieminister, om att jag i dag skulle uttrycka det mycket bättre.

För 20 år sedan uttryckte jag mig i ordalag som var mycket illa valda.

Jag vill därför slå fast att jag helt ansluter mig till uppfattningen att den enskilda människans trygghet till liv, hälsa, integritet och egendom är ett grundläggande mål för kriminalpolitiken. Brottslighet kan aldrig accepteras utan måste bekämpas. Vad jag menade för 20 år sedan var att man måste förstå anledningen till att människor begår brott. Men det är inte detsamma som att försvara brottsligheten.

Vi vet att en mycket stor andel av dem som döms för brott tillhör socialt utsatta grupper. I bakgrunden finns i regel svåra uppväxtförhållanden, arbetslöshet och missbruk. Det hindrar inte att vi skall ingripa med fasthet också i dessa fall. Men i ett djupare kriminalpolitiskt perspektiv och för att på sikt förhindra att barn och ungdomar dras in i kriminalitet är det viktigt att skapa goda förutsättningar för dem att växa upp och finna en plats i samhället. Genom att skapa ett rättvisare samhälle ökar vi möjligheterna att motverka brottsligheten.

Jag hoppas att jag har gjort mig tillräckligt klar på den här punkten nu.

Anf. 186 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Jag vill då genast fråga om jag nu skall tolka svaret så, att detta är ett bestämt avståndstagande från formuleringar i stil med att det är en självklarhet att den som inte har en bil går ut och stjälar en sådan på gatan.

Om jag kan tolka svaret så är det glädjande. Det är utomordentligt angeläget att vårt land har en justitieminister som konstaterar skillnaden mellan rätt och fel, som konstaterar att det finns en brottslighet som måste beivras.

Som läget var ännu till denna stund här och nu har det från justitieministern bara lämnats ett svar på den fråga jag har ställt, och det var att

justitieministern i dag skulle uttrycka sig på ett bättre sätt än 1968. Detta gav anledning till stark oro. Man måste fråga sig om vi hade fått en justitieminister med en anarkistisk uppfattning och om denna justitieminister var kvar på samma nivå som under den socialistiska studentrevoltens år.

Det finns också andra sociala sidor än brottslingens i ett sådant här fall, och det gäller ägandet. Det finns bakom varje stulen bil en ägare, en människa eller oftast en familj. Ägarens eller ägarnas sociala situation måste också beaktas, och jag hoppas att det kommer fram tydligt när justitieministern nu här, som jag hoppas, tar klart avstånd från det tidigare uttalandet.

Anf. 187 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Som jag redan sagt har jag tagit avstånd ifrån det sätt på vilket jag uttryckte mig för 20 år sedan. Det jag inte kan ta avstånd ifrån är hur jag tänkte då. Jag tänker likadant i vad gäller behovet av att förebygga brott, och det är bara jag som egentligen vet vad jag tänkte för 20 år sedan. Jag var då engagerad i detta att samhället måste se på orsakerna till att människor begår brott och vidta åtgärder mot dessa orsaker.

I dag har jag en bredare erfarenhet och en djupare kunskap. Det ger mig möjlighet att i varierade former förebygga alla former av brottslighet. Jag kommer att med kraft och konsekvens fullfölja det kriminalpolitiska arbete som mina företrädare har påbörjat. I det arbetet ingår givetvis också att se till att offren för brottsligheten tas om hand på ett bättre sätt än hittills.

Anf. 188 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för det kompletterande svaret. Jag måste emellertid be att få citera ännu en gång ur det beryktade yttrandet i den TV-sända debatten för 20 år sedan. Då sade Laila Freivalds: "Däremot kan jag inte förstå hur man ska kriminalisera människor som aldrig i sitt liv har fått en chans att tjäna ihop till sin egen bil till exempel. Sådana pojkar som åker ut och in i ungdomsvårdsskolor; aldrig någonsin kan de köpa sin egen bil. Att de tar en bil som står på gatan, det tycker jag är fullkomligt självklart."

Det är ganska självklart att man då som ledamot av Sveriges riksdag också frågar sig, efter det att justitieministern inte har tagit avstånd från uttalandet: Vad leder det till? Vart syftar justitieministern?

Jag önskar henne all lycka till i arbetet på att skapa ett rättvisare samhälle och komma till rätta med brottsligheten. Men det måste också finnas reaktioner från samhället på brottslighet.

Överläggningen var härmed avslutad.

43 § Svar på fråga 1988/89:68 om åtgärder mot meningslös vandalism

Anf. 189 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Margit Gennser har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att stävja meningslös vandalism som allt oftare drabbar medborgare i vårt land, bl. a. i form av skadegörelse på parkerade bilar.

Sådan skadegörelse är liksom andra former av skadegörelse en typ av brottslighet som har ökat i omfattning på senare tid. Jag delar Margit Gennsers oro över denna utveckling som ekonomiskt och på andra sätt drabbar både enskilda och samhället som helhet.

Problemet med skadegörelse i olika former är inte bara en fråga om hur lagstiftningen är utformad. Detta innebär naturligtvis inte att de möjligheter som finns på detta område bör lämnas outnyttjade. Låt mig nämna två konkreta exempel på lagstiftningsåtgärder som kan få särskild betydelse.

I år har införts möjligheter för domstolarna att i samband med villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till vård inom socialtjänsten för brott som har vållat skada ålägga den dömda att biträda med att avhjälpa skadan. Dessa regler innebär en tydligare reaktion från samhällets sida när det gäller den här typen av brott.

Jag vill också hänvisa till det arbete som pågår inom justitiedepartementet beträffande straffskalorna för de olika brotten. Arbetet bygger på ett förslag av fängelsestraffkommittén. Kommittén anger som sin uppfattning att det finns skäl att se allvarigare på skadegörelsebrotten än för närvarande. Beredningen av förslaget inom departementet bedrivs också med denna inriktning.

Till sist vill jag säga att jag givetvis är beredd att överväga de ytterligare lagstiftningsåtgärder som kan bedömas vara motiverade.

Anf. 190 MARGIT GENNSER (m):

Herr talman! Jag får tacka justitieministern för svaret som ger mig tillfredsställelsen att se att vi hyser samma oro över denna skadegörande verksamhet som sker på gator och torg och som gäller parkerade bilar och annan egendom. Jag noterade också att justitieministern hade vissa förslag, t. ex. att den som gör ofoget också skall avhjälpa skadan. Justitieministern har också tittat på straffskalan.

Jag skall vara litet personlig. Jag råkade ut för vandalisering på valdagen och funderade över situationen. Vad beror det egentligen på att friska, normala människor kan ge sig på en bil som står parkerad? Ibland ger de sig på människor också och slår dem utan anledning. Jag undrar om man inte måste gå på mera djupgående attityder.

Den svenska staten har under senare år ofta visat sidvördnad mot äganderätten. Vad de styrande gör sprider sig även till folket, i alla fall till de mest lättleda.

Måste vi inte också skydda ägandet, t. ex. ett grundlagsskydd för äganderätt? Justitieministern sade att hon var öppen för andra lagstiftningsåtgärder. Jag tror att vi måste börja skydda äganderätten, och det måste vi också göra för att skydda oss mot ännu värre saker, t. ex. att man ger sig på folk också.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 191 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Bengt Harding Olson har frågat mig om jag – mot bakgrund av genteknikens möjligheter till s. k. genmanipulation av djur och även människor – är beredd att för Sveriges räkning avvisa patenträtt på genmanipulerade levande varelser.

Låt mig redan från början slå fast att jag för min del bestämt avvisar tanken på att man skall kunna få patent på sådana högre former av liv som Bengt Harding Olson nämner.

Vilka gränser vi skall sätta för möjligheten att patentera andra biotekniska uppfinningar är en oerhört komplicerad fråga. Framför allt inrymmer den grundläggande etiska och moraliska aspekter. Men det finns också svåra rättstekniska problem.

Som Bengt Harding Olson noterat har frågan tagits upp i det lagstiftnings-samarbete som äger rum inom FN-organet WIPO (världsorganisationen för den intellektuella äganderätten). Sverige tar aktiv del i det arbetet. Även inom EG och Nordiska ministerrådet intar frågan en framskjuten plats.

Dessa internationella diskussioner befinner sig alltså i ett inledande skede. Få länder har bestämt tagit ställning till frågan var gränsen för det patenterbara området skall gå. Det är också för Sveriges vidkommande för tidigt att inta en definitiv ståndpunkt i denna fråga. Allmänt bör vi dock sträva efter att finna etiskt godtagbara lösningar som samtidigt kan vinna en bred internationell uppslutning. Det är viktigt för att bevara den internationella rättslikheten på området och för att skapa goda förutsättningar för en fortsatt västeuropeisk integration.

Anf. 192 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag får tacka justitieministern så mycket för svaret. Jag noterar att bioteknik och genteknik är två nya forskningsområden som blivit alltmer politiskt aktuella. Det pågår ett utvecklingsarbete som vi är överens om på många håll i Sverige, i Nordiska rådet, inom EG och inom FN. Ett kärnproblem är frågan om rätt till patent, alltså patenträtten till levande varelser. Då talar vi närmast om genmanipulerade varelser, alltså djur och faktiskt också ytterst människor.

Men vi talar också om en patenträtt på själva processen att framställa skall vi kalla det konstgjorda varelser. Den officiella svenska inställningen måste klart och entydigt deklarerars.

Jag vill nog säga till justitieministern att vi inte befinner oss i ett inledande skede. De förhandlingar som sker nu, där Sverige är inblandat, är i ett ganska avgörande skede. I FN-organet WIPO måste i slutet av denna månad de svenska representanterna ta ställning: ja eller nej till patenträtt på levande varelser. Då är det viktigt att inställningen är genomtänkt och att den inställningen är politiskt förankrad. Det bör dessutom komma till allmänhetens kännedom var vi står.

Jag noterar av justitieministerns svar att justitieministern säger nej – vi skall inte ha sådan patenträtt för egen del.

Ja tack, det lugnar säkert många, men vad är regeringens officiella inställning till detta?

Det hölls ett sammanträde i fredags som var mycket viktigt. Vad avhandlades då? Vilka direktiv gavs? Eller skall tjänstemannarepresentanterna handla självsväldigt? Riksdagen och svenska folket har rätt till information om detta, eller hur, justitieministern?

Överläggningen var härmed avslutad.

45 § Svar på fråga 1988/89:89 om åtgärder mot rymningar från kriminalvårdsanstalter

Anf. 193 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Göthe Knutson har frågat mig om vilka åtgärder jag – mot bakgrund av rymningarna från Västerviksanstalten för några dagar sedan – är beredd att vidta för att förhindra rymningar från de slutna kriminalvårdsanstalterna. Göthe Knutson hänvisar i sammanhanget till mina två företrädares löften om åtgärder mot rymningar från fängelserna.

Inledningsvis vill jag erinra om att statsministern i sin regeringsförklaring uttalat att kriminalvården måste bedrivas så att rymningar förhindras. Detta gäller givetvis alla typer av anstalter.

Det finns dock skillnader i säkerheten vid olika anstaltstyper. Så är säkerhetskraven större på slutna rixanstalter än på slutna lokalanstalter som Västerviksanstalten. På sådana anstalter placeras företrädesvis intagna som dömts till fängelse i högst ett år.

De åtgärder som mina företrädare har redovisat här i kammaren och i andra sammanhang har rört problemen med rymningar från specialavdelningarna på de slutna rixanstalterna Norrköping och Hall, där man uteslutande placerar rymningsbenägna intagna med mycket långa fängelsestraff.

Jag är helt överens med mina företrädare i den här frågan. Åtgärder har också vidtagits för att höja säkerheten vid specialavdelningarna. Avdelningen på Norrköpingsanstalten har, efter ombyggnad och komplettering av säkerhetsutrustningen, öppnats på nytt den 3 oktober. Personalen har också genomgått speciell säkerhetsutbildning. Båda specialavdelningarna berörs vidare av ett av kriminalvårdsstyrelsen utarbetat förslag till åtgärdsprogram som syftar till att höja säkerheten vid tyngre anstalter. Avsikten är att programmet – efter sedvanliga förhandlingar med de fackliga organisationerna – skall anpassas till de olika anstalternas särskilda förhållanden. Jag kommer givetvis att fortlöpande följa utvecklingen. Något särskilt initiativ från regeringens sida är enligt min mening inte motiverat.

Anf. 194 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Tack för svaret, justitieministern.

För några dagar sedan kunde spionen och landsförräddaren Stig Bergling fira jubileum – ett år i frihet. För dagen är 270 interner på fri fot. 40 av dem är klassificerade som speciellt farliga. Justitieminister Laila Freivalds har sagt i

ett tidningsuttalande att hon inte reflekterade över Berglings flykt då det begav sig. Det gjorde däremot resten av svenska folket. Jag kan berätta för justitieministern att spionen Bergling bokstavligen promenerade ut i friheten. Så slapp var bevakningen. Eller kanske den av regeringen godkända bevakningen helt enkelt syftade till att han skulle få möjlighet att fly? Det hela var rent löjligt, men samtidigt ganska förfärligt.

Tydligen är det dåligt ställt med bevakningen av fångar även i dag på en rad anstalter. I år firas rekordår för rymningar inom kriminalvården. Åtgärderna som statsrådet berättade om har uppenbarligen inte givit resultat. Aldrig förr har så många fångar rymt, skriver Aftonbladet, som nog enligt regeringen bör vara ett sanningsvittne eftersom den tidningen är LO-ägd och socialdemokratisk.

Jag anser att det svar som statsrådet nu har givit mig andas en passivitet och liknöjdhet för den här rätt svåra problematiken. Det är ju inte meningen att vi skall ha vare sig slutna rixanstalter eller slutna lokalanstalter, för att undvika att man bara medelst en skivstång skall kunna öppna ett fönster, som nu skedde i Västervik.

Är det verkligen statsrådets avsikt att inte vidta några ytterligare åtgärder?

Anf. 195 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag vill på nytt poängtera att rymningar från fängelserna måste försvåras. Detta får dock inte ske till vilket pris som helst. Ökad inlåsning och isolering från yttrevärlden skapar en inhuman miljö både för de intagna och för personalen.

Jag anser att det vore bra om den här rymningsdiskussionen kunde få rimliga proportioner. Man måste således se mycket allvarligt på rymningar från de slutna rixanstalterna, mycket allvarligare än på rymningar från lokalanstalter och framför allt från öppna anstalter. Dessutom har antalet rymningar från slutna rixanstalter och slutna lokalanstalter legat på en oförändrad nivå under hela 1980-talet, om man tar hänsyn till beläggningen. Jag är givetvis inte nöjd med den nivån.

Jag vill se en tydlig minskning av rymningarna från våra anstalter. Men frågan om säkerhet får inte ses isolerad, utan den skall kopplas till frågan om innehållet i vården av kriminella under verkställighetstiden.

När det gäller Berglings flykt vill jag påpeka att han rymde under en permission, och permissionsreglerna för den typen av fångar har ändrats sedan dess.

Anf. 196 GÖTBE KNUTSON (m):

Herr talman! Det är tydligt att dessa ändringar av permissionsreglerna inte har lett till något resultat, eftersom 800 interner har avvikit just under permissioner de första sju månaderna i år. Som jag nämnde är 270 på fri fot, varav 40 är klassificerade som speciellt farliga. Det kan ju inte ge allmänheten den uppfattningen att landets styrande tar allvarligt på problemet.

När det gäller urskulden som regeringen har, att man ligger på samma rymningsnivå nu som tidigare med hänsyn till omsättningen, kan man bara konstatera att brottsligheten i landet har ökat, vilket har medfört fler interner. Men samtidigt är det alltså fler som kliver ut ur fängelserna eller

som inte följer gällande permissionsregler, regler som varit alltför generösa. Justitieministerns företrädare i detta ämbete poängterade här i kammaren bl. a. i ett svar till mig att det minsann skulle bli annorlunda. Hon uttalade detsamma i TV, men ingenting har förändrats. Man frågar sig om man skall skratta eller gråta åt dessa rymningar.

Jag rekommenderar läsning av tidningen Aftonbladet, åtminstone en sida i tisdagsnumret: "De kryper genom ventiler. De hoppar över murar. De gräver sig ut. Eller bryter sig helt enkelt ut genom gallerförsedda fönster med hjälp av bågfilmsblad och skivstänger. 1988 ser ut att gå till historien som rymningarnas år." Man ger också några exempel: "En 30-årig mordanklagad fånge rymmer från Hall utanför Södertälje sedan han sågat sönder gallret för fönstret med hjälp av ett bågfilmsblad.

Två interner på Hågaanstalten, Södertälje rymmer under en beledsagad permission.

En 42-årig fånge, klassad som farlig, avviker under en obehövad permission från riksanstalten i Kumla."

Justitieministern, vad är detta?

Anf. 197 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag föredrar att hålla mig till kriminalvårdsstyrelsens statistik och inte till Aftonbladets redovisning av enstaka fall.

Det har vidtagits åtgärder när det gäller de slutna riksanstalterna. Det har vidtagits åtgärder när det gäller permissionsreglerna. Men framför allt: Det förhåller sig inte så att antalet rymningar har ökat.

Anf. 198 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Jag kommer givetvis att mycket noggrant granska kriminalvårdsstyrelsens statistik och därefter gå i svaromål mot de påstående som justitieministern gör i denna debatt.

Räknat i antal har rymningarna blivit fler, vilket även jag kunde utläsa av den statistik som presenterades i början av september – den blev ju mycket uppmärksam. Jag tror faktiskt att Aftonbladet är mycket källkritisk och baserar sig på just den statistiken. Ingen kan väl förneka att det som jag nyss citerade är korrekt. Aftonbladet fortsätter: "Tre interner på kriminalvårdsanstalten i Täby bryter upp ett fönster och tar sig över staketet ut i friheten." Det är inte särskilt svårt att ta sig ut från ett fängelse som rimligen eller åtminstone borde vara stängt för dem som är interner. Jag citerar vidare: "Tre interner på Huddingeanstalten tar sig ut genom ett krossat fönster, klättrar över det inre staketet och gräver sig under det yttre. En av dem klassas som farlig."

Jag hoppas att justitieministern tar itu med detta problem. Andra justitieministrar har misslyckats.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 199 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Ingvar Karlsson i Bengtsfors har frågat mig hur många fackliga organisationer som i dag är organisationsanslutna till socialdemokraterna och om jag avser att medverka till att denna nya anslutningsform kommer att upphöra.

Som svar på frågan om min eventuella medverkan till att den nämnda anslutningsformen skall upphöra har jag ingenting att tillägga till vad mina företrädare sagt när de här i riksdagen redovisat regeringens uppfattning om kollektivanslutningen.

Jag upprepar alltså att den föreningsfrihet vi har här i Sverige innebär att medlemmarna i fackliga och politiska organisationer – lika väl som medlemmar i andra typer av ideella föreningar – själva bör få bestämma hur de vill ha det i sin förening, vilka andra organisationer föreningen skall samverka med, i vilka former samverkan skall ske, hur föreningens medel skall användas, osv. Regeringen avser inte att medverka till någon begränsning av den friheten.

Anf. 200 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på frågan. Detta var ett svar som var väntat. Samtliga tidigare justitieministrar har i denna kammare sagt likadant, så jag har inte väntat mig någon förändring. Vi har dock i alla fall en ny justitieminister nu, och det är därför bra att också testa hennes syn på detta.

Den nya justitieministern har ju tidigare varit chef för konsumentverket. Man kan fråga sig hur en "konsument", en föreningsmedlem, känner sig då han/hon blir kollektivt ansluten eller tvångsansluten till ett politiskt parti. Det kan också vara en fråga att tänka på.

Kollektivanslutningen skall upphöra i och med 1990 års utgång, har man sagt. Det har också beslutats på den socialdemokratiska partikongressen. I stället kommer då den nya formen organisationsanslutning. Den formen har inte varit speciellt mycket debatterad i denna kammare. Justitieministern svarar ändå på exakt samma sätt som man brukar göra när det gäller kollektivanslutningen.

Det nya med organisationsanslutningen är ju att organisationen, fackföreningsavdelningen, blir medlem i det politiska partiet, socialdemokraterna. Medlemsavgiften som kommer att tas ut skall baseras på det totala antalet medlemmar i den fackliga avdelningen. Här ligger det nya.

Tidigare var den enskilde medlemmen ansluten. I och med den nya anslutningsformen har medlemmarna inte ens reservationsrätt. De måste således ställa upp och betala, och de kan inte reservera sig. Om de på fackmöten protesterar mot organisationsanslutningen avslöjar de därmed mer eller mindre sin politiska hemvist.

Jag tycker att justitieministern skall ta sig en allvarlig funderare på den här frågan.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

Om åtgärder för att förhindra att barn utnyttjas för pornografiska alster

Anf. 201 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Även som konsumentombudsman fick jag ofta frågor som rörde just föreningsfriheten. Jag hade ofta anledning att åberopa den och att försvara den. Det gör jag även i detta sammanhang.

Personligen vill jag säga att eftersom det socialdemokratiska kongressbeslutet nu innebär att man frångår kollektivanslutningen och går över till individuell anslutning, är det en utveckling i rätt riktning.

Anf. 202 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Jag kan konstatera att den förra konsumentchefen, nuvarande justitieministern, anser att det är viktigare med föreningens frihet än med den enskilda människans frihet, och det tycker jag är allvarligt.

Frågan om kollektivanslutningen behandlas just nu i KU. Det finns också ett yrkande om att riksdagen skall uttala sig emot att man organisationsansluter föreningar till politiska partier. Jag hoppas verkligen att det finns en majoritet i KU för denna fråga.

Jag vet att miljöpartiet har sagt att det är emot kollektivanslutningen. Det måste då också vara emot organisationsanslutningen. Vpk, som blev en aning lurat när det skulle bli nya anslutningsformer, känner sig väl litet åsidosatt i den här frågan. Vpk kan nog därför också tänka sig att reagera negativt på organisationsanslutningen. Jag hoppas verkligen att majoriteten i konstitutionsutskottet tar ansvar för den enskilda människan.

Överläggningen var härmed avslutad.

47 § Svar på fråga 1988/89:93 om åtgärder för att förhindra att barn utnyttjas för pornografiska alster

Anf. 203 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Ylva Annerstedt har frågat mig om vilka åtgärder jag ämnar vidta för att ingripa mot de människor som utnyttjar barn för pornografiska alster och som driver handel med dessa.

Bakgrunden till frågan är uppgifter i massmedia som utpekar Sverige som storexportör av barnpornografi, såväl stillbilder som videofilmer.

Uppgifter av det slaget har gång efter annan cirkulerat i pressen och andra media. Det har emellertid visat sig svårt att få fram belägg för att uppgifterna är riktiga. Det har bl. a. påståtts att barnpornografi skulle sändas från Sverige till USA. Jag kan nämna att en delegation från USA besökte Sverige år 1985 för överläggningar om åtgärder. Från svensk sida gjordes efterforskningar för att få veta hur det förhöll sig med påståendena om sändningar från Sverige. Inte heller den gången fick man fram något som styrkte uppgifterna.

Vad jag nu har sagt innebär naturligtvis inte att man kan utesluta att det förekommer att pornografi av det här slaget sprids från Sverige. Men jag tror att uppgifterna om omfattningen av spridningen från Sverige måste ses med en viss skepsis.

Att problemet såvitt gäller Sverige ibland överdrivs hindrar inte att handel med barn och utnyttjande av barn för sexuella syften i sig utgör mycket

allvarliga problem. Jag delar till fullo Ylva Annerstedts upprördhet över den företeelse som barnpornografen utgör och jag anser att man med kraft måste ingripa för att förhindra att barn exploateras på detta sätt.

Anf. 204 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Först vill jag tacka justitieministern för svaret på min fråga. Trots den kraftfulla slutklämman tycker jag ändå att det gav bevis på den skepsis som man överallt möter när det gäller barns utsagor om sådana här oerhörda händelser.

Uppgifterna är som sagt hämtade i massmedia, och jag tycker att de är oerhörda. Vi vill inte ens tro att det är möjligt. Det kanske är orsaken till att så få fall har beivrats sedan barnpornografi blev kriminaliserad 1980. Vi får ständigt bevis för att man inte tror på vad barn berättar.

Enligt amerikansk tull och polis kommer varje år 2 000 paket från Sverige med bilder och videofilmer. Man tror inte att dessa filmer framställs här, utan att de görs i Asien. Detta faktum innebär emellertid inte att det finns någon anledning att skurkar i vårt land skall få profitera på övergrepp på utländska barn.

I vår lag sägs endast att spridning av sådana här alster är straffbar. Straffen är dessutom löjligt låga. Det handlar om böter som människor i sådan här smutsig hantering naturligtvis räknar som rutinmässiga kostnader. Fängelse i sex månader kan också utdömas. Det har emellertid inte gjorts hittills. I USA räknar man innehav och spridning av barnporr som ett oerhört allvarligt brott, och det kan utdömas fängelse i tio år. Hos polisen i Oslo arbetar 15–20 personer med saken.

I Sverige händer ingenting trots att det uppenbarligen försiggår en omfattande import och export och trots att man misstänker att produktion och spridning av barnpornografi sker i slutna kretsar även här.

Jag vill fråga justitieministern – som säger sig vilja ingripa med kraft för att förhindra att barn utnyttjas – om hon är beredd att aktivera svenska myndigheter och att lägga fram förslag till skärpning av straffen, i vad gäller både längd och omfattning.

Anf. 205 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag är beredd att vidta varje åtgärd för att komma till rätta med användandet av barn i pornografiskt syfte och även beträffande det andra problem som Ylva Annerstedt nämner, nämligen att barn över huvud taget utnyttjas i sexuellt syfte.

Beträffande barnpornografen har vi svårigheter att verkligen finna faktiska förhållanden som styrker de uppgifter som finns i pressen.

Jag har t. ex. i dag talat med generaltullstyrelsen. Man uppger där att vi sedan i maj har ett tullavtal med USA som går ut på att när vi får en särskild förfrågan och misstanke föreligger, skall vi göra en särskild undersökning för att finna sändningar som påstås vara på väg. Någon sådan konkret begäran har inte kommit från USA.

Jag har också fått höra att sedlighetsroteln i Stockholm har fått tre tips under det senaste året om att det någonstans skulle förekomma barnpornografi. När man har gjort undersökningar på platsen har man inte funnit något.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

Om åtgärder för att förhindra att barn utnyttjas för pornografiska alster

Jag är övertygad om att alla myndigheter som är inblandade i den här frågan – sociala myndigheter och kanske framför allt polisen och tullmyndigheterna – är oerhört uppmärksammade på frågan. Det finns inga delade meningar hos någon som har någon anknytning till den här frågan om vikten av att verkligen komma till rätta med och finna de eventuella personer som sysslar med denna verksamhet. Jag är övertygad om att dessa myndigheter kommer att vara oerhört vaksamma i den här frågan i framtiden.

Beträffande straffskalorna och just pornografin gäller det att först hitta brottslingen för att över huvud taget kunna döma honom. Men jag håller med om att straffskalorna på det här området behöver ses över. Det pågår ett arbete inom justitiedepartementet med en allmän översyn av straffskalorna. Den här frågan kommer att beaktas i det sammanhanget.

Anf. 206 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag tycker det är mycket positivt med justitieministerns engagemang i frågan, och jag tycker det är bra att vi får beskedet att det nu pågår en översyn av straffskalorna. Betyder det att vi snart kan vänta ett resultat av översynen? Jag skulle vara tacksam också för ett sådant besked.

Det tullsamarbetsavtal som justitieministern nämner har funnits bara sedan i maj i år. Det innebär ändå att man nu på ett helt annat sätt än tidigare kan göra de efterforskningar som tidigare kunde ske endast på diplomatisk väg. Men det krävs alltså ett aktiverande någonstans ifrån för att tullkriminalen skall göra dessa efterforskningar. Är justitieministern beredd att medverka också till detta?

Anf. 207 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag kanske skall nämna en rad åtgärder som är på gång i fråga om internationella kontakter. Det behövs ju ett internationellt engagemang för att komma till rätta med de här frågorna.

På gemensamt nordiskt initiativ har Europarådet tillsatt en kommitté som skall föreslå åtgärder mot handel med barn, barnprostitution och barnpornografi. På nordiskt initiativ togs samma fråga upp vid det europeiska justitieministermötet i Lissabon i juni i år. På ett av de nordiska justitieministermötena förra året beslöts det att de nordiska polis- och tullsambandsmännen i narkotikafrågor, som är utplacerade runt om i världen, skall bevaka förekomsten av handel med barn och barnprostitution.

Beträffande frågan om när översynen av straffskalorna är färdig törs jag inte lämna någon exakt uppgift. Det är ett ganska omfattande arbete, men det sker med skyndsamhet.

Anf. 208 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag vill tacka för de beskedet. Jag tycker det känns betryggande att det faktiskt sker arbete på så många nivåer. Men jag tycker ändå det vore av värde att få ett snabbt resultat beträffande alla dessa aktiviteter, åtminstone i fråga om det som vi kan påverka i Sverige. Vi vet ju att dessa barn är oerhört utsatta, och de får ständigt signaler från vuxenvärlden som innebär att de inte blir trodda. De måste få känna att också

myndigheterna någon gång ställer upp. Då får avståndet till insatser och åtgärder inte vara för långt.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

*Om upphandlingen av
uniformer till försvaret*

Överläggningen var härmed avslutad.

48 § Svar på frågorna 1988/89:7 och 26 om upphandlingen av uniformer till försvaret

Anf. 209 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att den fortsatta utvecklingen och tillverkningen av den nya uniformen till försvaret kommer att ske i Sverige.

Hans Nyhage har frågat mig om jag vill redovisa min syn på upphandlingen av militära uniformer.

Frågorna är föranledda av att försvarets materielverk efter anbudsförfarande upphandlat väv till och konfektionering av uniformer till försvaret.

Vid upphandling till försvaret gäller bestämmelserna i upphandlingsförordningen, vilket innebär att upphandlingen skall ske på affärsmässiga grunder. Vidare är det fastlagt att försvarets materielverk skall samråda med överstyrelsen för civil beredskap för det fall ett utländskt anbud understiger lägsta svenska anbud och angelägna försörjningsberedskapsmotiv kan vägas in i den statliga upphandlingen. Jag har fått veta att försvarets materielverk har antagit det lägsta anbudet för konfektioneringen som också väsentligt understiger det lägsta inhemska anbudet men delat ordern på väv mellan Sverige och utlandet.

Jag finner inte anledning att ifrågasätta materielverkets beslut.

Anf. 210 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret, även om jag ogillar innehållet i det. För mig och för de flesta svenskar är det självklart att den svenske soldaten skall ha svensktillverkad uniform. Det är viktigt därför att uniformen är en viktig del av soldatens skyddsutrustning. Det är inte meningen att alla dess egenskaper skall vara väl kända för vem som helst ute i världen.

Vidare är det viktigt för oss att i Sverige behålla det kunnande som behövs för att utveckla den här typen av produkter. Det rör sig inte om vilken typ av produkter som helst utan om en tekniskt avancerad produkt som har utvecklats under många års arbete, med stora insatser från svensk industri beträffande både kunnande, personal och ekonomiska åtaganden. Därmed har man förväntat sig – och borde ha kunnat räkna med – att detta skulle vägas in när upphandlingen så småningom skulle ske.

Detta uppträdande mot industrin tycker jag inte är riktigt. Försvarets materielverk har gjort fel när man har tagit resultatet från detta arbete och skickat ut det till konkurrenter i utlandet och sagt: Gör en sådan här produkt, så skall vi köpa den av er om ni kan sälja den till ett bra pris. Jag tycker att det är fel.

Det är nu bara försvarsministern som genom att vidta åtgärder kan göra

någoting åt detta, återupprätta det förtroende som är borta. Regeringen har hittills inte velat ta ställning i det här fallet, utan man har hukat i buskarna, så att säga.

Jag tycker det är viktigt att vi kan göra dessa produkter i Sverige, att vi lägger ut beställningarna i Sverige – av de orsaker som jag har framfört.

Varför skyller försvarsministern på de statliga verken? Det är ju bara försvarsministern som i det här läget kan ta de beslut som krävs om att vi skall köpa svenskt trots att det blir något dyrare. Andra statliga verk har köpt uniformer i utlandet, men de har fått backa när de har sett resultatet – uniformerna har inte hållit måttet.

Jag skulle vilja vädja till försvarsministern att göra någoting åt detta. Jag upprepar frågan: Varför agerar inte regeringen?

Anf. 211 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret, som jag tyvärr inte finner vara särskilt positivt.

Handläggningen av detta ärende från ansvariga myndigheters sida är enligt min mening högst anmärkningsvärd.

Överenskommelse träffades 1979 mellan försvarets materielverk och svensk tekoindustri om framtagande av en uniformsväv, på vilken ställdes mycket höga kvalitetskrav. Industrin har ställt sin kapacitet, sitt tekniska kunnande, sin laboratorieutrustning och sin produktionsutrustning till förfogande för att utveckla den nya väven. Det har tagit flera år att arbeta fram den aktuella väven, under vilken tid således betydande delar av produktionsapparaten varit inriktade på och uppbundna av detta arbete. Alternativt skulle alltså andra produkter ha kunnat framställas, som gett inkomster. En förutsättning har därför givetvis varit att kostnaderna för utvecklingsarbetet skulle täckas in av framtida leveranser.

Från FMV:s sida påstår man nu, när väven väl är framtagen och godkänd, att man därifrån i allt väsentligt finansierat utvecklingsarbetet och att industrin således skulle ha fått täckning för sina kostnader. Detta är uppenbarligen inte sant. Det är industrin själv som i huvudsak fått stå för dessa kostnader. Ersättning från FMV har endast utgått i begränsad omfattning.

Men inte nog med detta. FMV har tillåtit sig att begära in anbud på en kopiering av den inom svensk industri utvecklade och tekniskt mycket avancerade väven. Den affärsmoralen är milt sagt skrämmande! Generositeten mot konkurrenterna till den svenska tekoindustrin är enastående. Utvecklingsarbetet är gjort. I praktiken slipper konkurrenterna det arbetet och besparas därmed stora kostnader. Detta kallar FMV konkurrens på lika villkor. Upphandlingen skall ske på affärsmässiga grunder, säger försvarsministern. Vi vet ju, herr talman, att anbudsgivaren i Sydkorea har vänt sig till den svenska tekoindustrins färg- och kemikalieleverantörer för att få teknisk hjälp, som också har lämnats.

Anser försvarsministern att handlandet gentemot den svenska tekoindustrin är korrekt, att den tillämpade affärsmetoden är klanderfri? Kan statsrådet ange något annat område – med beaktande av de i detta ärende

givna förutsättningarna – där man från ansvarigt håll har handlat eller skulle kunna handla på samma sätt?

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

*Om överbefälhavarens
förslag Försvarsmakts-
utredning -88*

Överläggningen var härmed avslutad.

49 § Svar på fråga 1988/89:14 om överbefälhavarens förslag Försvarsmaktsutredning -88

Anf. 212 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Stina Gustavsson har frågat mig om jag avser bereda förslaget från överbefälhavaren så att hänsyn tas till de regionalpolitiska och operativa aspekter som kan läggas på försvaret.

Min utgångspunkt är att vi skall ha ett så starkt och effektivt försvar som möjligt utifrån våra förutsättningar.

Överbefälhavarens redovisning av förändringar i fredsorganisationen syftar bl.a. till att förbättra och effektivisera utbildningen och därmed ytterst till att få slagkraftigare krigsförband.

Jag vill erinra om att regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté med uppgift att granska överbefälhavarens underlag och lämna förslag om bl.a. arméns långsiktiga utveckling.

Regeringen kommer därefter att överväga och ta ställning till förslagen, med beaktande av alla de aspekter som är viktiga för dessa frågor.

Anf. 213 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga.

I svaret erinrar försvarsministern om den parlamentariska kommitté som nu har tillsatts för att granska ÖB:s utredning. Men det var ju ändå så, att riksdagen redan i samband med förra årets beslut uttalade sig om behovet av parlamentarisk översyn och medverkan inför det mellanbeslut som förestår nästa vår. Detta tycker jag att regeringen har nonchalerat. Inte förrän på sensommaren i år tillkallades en parlamentarisk kommitté: Enligt direktiven skall ju arbetet vara färdigt den 15 december – en orimligt kort tid, som endast kan medge en ytlig och tämligen summarisk förankring.

I juni 1987 fattades i denna kammare beslut om det svenska försvarets utformning under kommande femårsperiod. Det var ett majoritetsbeslut, som vilade på en uppgörelse om finansieringen mellan socialdemokrater och folkpartister. Från centern hade vi förslag om högre anslag.

Försvarsmaktsutredning -88 har fått ansenligt format, vill jag påstå. Det är att beklaga att man inte tillämpat den praxis som tidigare gällt i Sverige, nämligen att större förändringar fått arbetas fram i en parlamentariskt sammansatt utredning.

Försvarsutredningar måste enligt mitt sätt att se arbeta utifrån militära principer, dvs. ur försvarssynpunkt och inte i första hand ur regionalpolitisk synpunkt. Tyvärr kommer man inte ifrån tanken att det sistnämnda fått övervikt i ÖB:s förslag.

Som exempel på regementen som föreslås bli nedlagda har angetts I 11 i Växjö. Detta regemente och dess försvarsområdesstab har i dag ansvar för

såväl Kronobergs som Kalmar län med Öland. Det är ett område som enligt försvarsexperten har ett växande strategiskt intresse. Och enligt vad jag erfarit av Försvarsmaktsutredning -88 har motivet för att i andra delar av landet ha kvar militärförband varit att förbandet är det enda i sitt län. Men detta gäller tydligen inte för Kronobergs och Kalmar län.

Därför vill jag ställa en ytterligare fråga till försvarsministern: Delar försvarsministern överbefälhavarens syn att andra kriterier skall gälla för hela sydöstra Sverige än för landets övriga delar?

Överläggningen var härmed avslutad.

50 § Svar på fråga 1988/89:17 om örlogsfartygsproduktionen

Anf. 214 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Karl-Gösta Svenson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att förhindra en utarmning av svensk försvarsindustri vad avser örlogsfartygsproduktionen.

Karl-Gösta Svenson syftar på det överbefälhavaren har anfört om svensk försvarsindustri i programplanen 1989–1992, där han också redovisat sina ställningstaganden med anledning av Försvarsmaktsutredning -88.

Vad överbefälhavaren anfört i programplanen samt myndigheternas anslagsframställningar bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Jag vill också här upplysa om att regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté med uppgift att granska, överväga och lämna förslag över försvarsmaktsutredningen. Kommittén skall enligt direktiven redovisa sitt arbete den 15 december 1988.

Då regeringen tar ställning till överbefälhavarens programplan kommer naturligtvis konsekvenserna för bl.a. örlogsfartygsproduktionen att vägas in.

Anf. 215 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Tyvärr gav det inte några som helst besked om hur man skall göra med Karlskronavarvet. Jag beklagar att de anställda på varvet inte kan få några besked från regeringen i detta avseende.

Det är upprörande, herr talman, att regeringen av taktiska skäl hindrade medborgarna i vårt land från att ta del av ÖB-rapporten före valet. Det hade varit värdefullt att i god demokratisk anda före valet få en debatt om svenskt försvar och svensk försvarsindustri.

Enligt ÖB-rapporten äventyras förmågan att utveckla och producera kvalificerade fartygssystem med nuvarande planering. Det krävs enligt ÖB ett resurstillskott på 3 % per år för att den inriktning som ingår i 1987 års försvarsbeslut skall kunna upprätthållas även på sikt.

Socialdemokraterna har i riksdagen radikalt ändrat uppfattning om Karlskronavarvet. I enighet har riksdagen tidigare fastslagit att staten skall ha ett speciellt ansvar för sysselsättningen på varvet. Nu står moderaterna ensamma om denna uppfattning. Socialdemokraternas agerande kan uppenbarligen inte tolkas på annat sätt än så, att man är på väg att stänga dörren för

produktion av nya örlogsfartyg vid varvet. Även försvarsministerns uttalande i budgetpropositionen 1987/88 ger stöd för en sådan tolkning.

Den nytillsatta försvarskommittén är bunden av befintliga ekonomiska ramar. Marinen kan inte inom nuvarande ramar uppnå de mål som ställts i 1987 års försvarsbeslut. Karlskronavarvet hamnar därmed åter i en allvarlig beläggningssituation i slutet av år 1990. Det är sannerligen hög tid att regeringen ger klara besked om Karlskronavarvets framtid. Varvet och dess personal måste få framtidstro. Besluten måste bli mer långsiktiga. Kompetensen måste vidmakthållas och utvecklas.

Därför vill jag ställa en fråga till försvarsministern: Kommer regeringen att ta initiativ till en ny försvarsutredning, som inte är bunden av gällande ekonomiska ramar?

Överläggningen var härmed avslutad.

51 § Svar på fråga 1988/89:36 om sambandscentralen i Gryt

Anf. 216 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Viola Furubjelke har frågat mig om skärgårdsbefolkningen, båtfolket och personalen vid sambandscentralen i Gryt kan räkna med att centralens verksamhet får fortgå i enlighet med riksdagens intentioner.

I kustbevakningens anslagsframställning för nästa budgetår har, till skillnad från vad som påstås i frågan, erforderliga medel för drift av sambandscentralen i Gryt inräknats. Kustbevakningen har således inte föreslagit någon förändring i verksamheten.

Kustbevakningskommittén utreder för närvarande den nya kustbevakningsmyndighetens lednings- och sambandssystem. Resultatet kommer enligt uppgift att redovisas vid årsskiftet.

Riksdagen har beviljat särskilda medel för drift av sambandscentralen i Gryt dygnet runt bl. a. mot bakgrund av den betydelse en kontinuerlig närvaro av bevakningspersonal i kustregionerna har. En ändring av detta förhållande kan naturligtvis endast ske efter nytt ställningstagande av riksdagen.

Anf. 217 VIOLA FURUBJELKE (s):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret. Det var ett glädjande besked att medel har avsatts, så att sambandscentralen i Gryt får fortsätta sin verksamhet. Jag har naturligtvis förståelse för att försvarsministern inte kan föregripa kustbevakningskommitténs utredning, som nu pågår.

Sambandscentralen betyder väldigt mycket för den bofasta befolkningen i skärgården. Den sparar också pengar åt samhället. Vid ett besök i måndags vid Gryts sambandscentral blev jag övertygad om att det är på det sättet. Jag fick då flera exempel på hur viktig den geografiska närheten till skärgårdsborna är. Där utspelar sig t. ex. följande:

En seglare anropar sambandscentralen och anmäler en misstänkt skogsbrand. Den tjänstgörande på sambandscentralen vet med en gång hur hon skall agera. Hon ringer till den fiskare som bor på grannön och som hon

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

*Om närvaron av
svensk militär vid viss
flyktingförläggning*

känner och ber honom kontrollera saken. Han kan snabbt tala om att det var en helt kontrollerad avfallsbränning som pågick. Med detta samtal förhindrade alltså den tjänstgörande på sambandscentralen en onödig uttryckning. Om det verkligen hade varit en okontrollerad brand, hade hon med sin personkännedom snabbt sammankallat Gryts hemvärn. Under tiden hade kustposterings båtar gjorts klara. Efter ca 10 minuter hade de varit på väg ut för att släcka branden. Denna effektivitet tror jag att man kan uppnå bara med geografisk närhet.

Skärgårdsborna håller också ögon och öron öppna för misstänkt verksamhet i de omkringliggande vattnen. Många gånger är de osäkra när de ringer in till sambandscentralen och vill meddela att de sett någonting som de tycker är skumt. Sannolikt skulle de inte ringa till en person som de inte kände och prata om dessa saker, men i och med att det finns en ömsesidig personkännedom vågar man ringa. Sambandscentralens personal vidarebefordrar ju uppgifterna till vakthavande på Muskö, där man utreder dem.

Dessa exempel talar sitt tydliga språk. För tryggheten och säkerheten är det alltså viktigt att sambandscentralen finns kvar. Jag ser därför fram emot att kustbevakningskommittén i sin utredning kommer fram till samma positiva svar som jag har fått av försvarsministern i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

52 § Svar på fråga 1988/89:78 om närvaron av svensk militär vid viss flyktingförläggning

Anf. 218 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Jan Jennehag har, med anledning av att militär personal varit närvarande vid en flyktingförläggning, vilket enligt uppgift skulle ha spritt skräck bland flyktingarna, frågat mig vilka åtgärder jag planerar att vidta för att förhindra att något liknande skall upprepas.

Jag har låtit undersöka händelsen.

Den militära personalen fick kommunens tillstånd att använda en del av förläggningen för att tvätta sig efter en övning. Övningsledningen var in kvarterad i en annan del av förläggningen. Därför var det ingen som reagerade när personalen kom för att tvätta sig. Påståendet att personalen skulle ha spritt skräck bland flyktingarna är alltså felaktigt.

Det finns ingen anledning att vidta några åtgärder med anledning av det inträffade.

Anf. 219 JAN JENNEHAG (vpk):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret.

Försvarsministern säger att det var "ingen som reagerade när militären kom för att tvätta sig". Den undersökning som försvarsministern låtit göra har tydligen inte omfattat det som stod i tidningen Östra Småland i måndags. Där ges en helt annan bild. Jag tycker att det är tråkigt att försvarsministern och jag drar olika slutsatser av vad som har inträffat. Det betyder också att den typ av händelser som nu har inträffat möjligen kan upprepas.

Överläggningen var härmed avslutad.

53 § Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1988/89:14 till lagutskottet
1988/89:15 till justitieutskottet

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

Meddelande om val

Meddelande om interpellationer

54 § Meddelande om val

Anf. 220 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får erinra om att vid sammanträdet tisdagen den 18 oktober kl. 15.00 kommer att företas val till fullmäktige i riksbanken m. fl. organ.

55 § Anmäldes och bordlades

Skrivelsen

1988/89:11 med redogörelse för tillämpningen av terroristlagstiftningen

Propositionerna

1988/89:12 om fortsatt giltighet av lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall

1988/89:21 om ändring i lagen (1968:430) om mervärdesskatt

1988/89:26 om instansordningen enligt yrkestrafiklagstiftningen, m. m.

56 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 12 oktober

1988/89:17 av *Ingrid Sundberg* (m) till statsrådet Bengt Göransson om inrättande av kulturfonder:

Det har nu gått mer än två år sedan riksdagen gav regeringen i uppdrag att överväga frågan om kulturfonder, vilket aktualiserats i riksdagen.

Kulturutskottet inhämtade i mars 1987 att riksdagens framställning bereds inom regeringskansliet.

Sveriges ekonomi är i dag god och allt oftare hörs talet om överhettning. Det finns mycket pengar i omlopp och konsumtionen är hög. Stiftelser och organisationer, som samlar in medel till olika ändamål, har goda tider och svenska folket bidrar på många olika sätt till den verksamhet som frivilligorganisationer av olika slag svarar för.

Samtidigt upplever vi att kulturlivet kanske mer än någonsin har brist på medel. Såväl statliga som regionala kulturinstitutioner har svårt att klara sig på de anslag som beviljas från olika håll och kulturarbetarna har inte kunnat få del av den förbättrade privatekonomi som kommit stora delar av svenska folket till del.

Hedersgåvor och testamentsförordnanden kan komma bl. a. Röda korset,

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

Meddelande om interpellationer

Rädda barnen, Hjärt- och Lungfonden och Cancerfonden till del och så sker också med hundratals miljoner kronor, men var finns den nationella kulturfond som skulle kunna komplettera övriga fonder? Långsamheten i regeringens beredning tar jag som ett tecken på att man inte tilltror svenska folket vilja att bidra till ett levande kulturliv.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga kulturministern:

1. Vill kulturministern medverka till bildande av en eller flera kulturfonder, för att ta emot donationer, gåvor och testamentsförordnanden?
2. När kommer regeringens beredning av ärendet om kulturfonder att vara slutförd?

1988/89:18 av *Anna Wohlin-Andersson* (c) till kommunikationsministern om fördelningen av medel för investeringar i länstrafikanläggningar:

Vägverket har genom beslut den 26 september fastställt de ekonomiska ramar som skall ligga till grund för länsstyrelsernas beslut beträffande investeringar i länstrafikanläggningar – länsvägar, länsjärnvägar och kollektivtrafikanläggningar – de närmaste åren.

Slutsumman för år 1989 är 424 milj. kr. I regeringens trafikpolitiska proposition föreslogs att 545 milj. kr. skulle gå till länstrafikanläggningar 1989. Detta blev också riksdagens beslut. Här föreligger alltså en skillnad på ca 120 milj. kr. mellan beslut och nu föreslagen medelsram.

Enligt fördelningsplanen får år 1989 AB-, M- och O-län 32,4 % av den sammanlagda disponerbara summan. 1990 får dessa storstadslän 34,8 % och 1991 över 40 %. Denna fördelning synes inte överensstämma med regeringens uttalade målsättning att bedriva en aktiv regionalpolitik.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga kommunikationsministern:

Hur förklaras skillnaden på 120 milj. kr. mellan riksdagsbeslutet om investeringar i länstrafikanläggningar och vägverkets nu utskickade medelsram?

Avser statsrådet att vidta någon åtgärd för att få till stånd fördelningsplaner som bättre svarar mot den uttalade regionalpolitiska målsättningen?

den 13 oktober

1988/89:19 av *Ulla Orring* (fp) till socialministern om läkarlinjen vid universitetet i Umeå:

”Landsting i norr tvingas hyra läkare för 100 000 kr. i månaden” lyder rubriken i en av våra stora dagstidningar. Det handlar i detta fall om Kiruna som, för att klara av sin röntgenenhet, tvingas ”leasa” läkare från Göteborg på två till fyra veckor i taget.

Situationen i Kiruna är tyvärr inte unik. Liknande förhållanden föreligger dess värre även i de övriga Norrlandslänen.

Läkarsituationen i Norrbotten är sedan många år sällsynt svår. Vid årsskiftet 1987-1988 redovisades att antalet tjänster som varken hade ordinarie befattningshavare eller vikarie hade ökat från 17 % till 19 %.

Dessutom föreligger stora svårigheter att rekrytera AT-läkare, dvs. läkare

under utbildning, vilket i sin tur betyder problem inför framtiden. Läkare som gjort sina AT-år stannar som regel inom den region där man fullgjort sin utbildning och fått sin legitimation. Men misslyckas man även med den rekryteringen innebär det ytterligare försvagning av läkartillgången.

Nu i oktober redovisas att Norrbotten behöver 100 läkare, framför allt specialutbildade inom röntgen, öron, gynekologi och intensivvård. I Jämtland saknas läkare på 23 av de 76 distriktsläkartjänsterna. I Västerbotten fattas ordinarie befattningshavare på 39 av de 106 inrättade distriktsläkartjänsterna. Sammantaget är ca 1 400 läkartjänster vakanta i hela landet. Detta förhållande påverkar starkt möjligheterna att i sin tur besätta läkartjänsterna i den norra sjukvårdsregionen, där tjänsterna är mindre attraktiva än i landet för övrigt.

Den mycket besvärliga läkarbristen som råder i Norrland måste åtgärdas. Det går inte längre att vänta och se. Det behövs inte fler utredningar utan det behövs fler läkare i landet.

Vi har från folkpartiets sida i ett flertal motioner framfört kravet om en utökning med 20 nya platser för läkarstuderande vid universitetet i Umeå. All erfarenhet visar att de läkare som utbildats i Umeå till 60-70 % stannar i den norra sjukvårdsregionen. Tyvärr har regeringen avvisat kravet och i stället hänvisat till nya utredningar.

Nu har både Landstingsförbundet och socialstyrelsen gjort gemensam sak och ställt sig bakom kravet om en ökad läkarutbildning i Umeå. Avgörandet ligger nu hos regeringen.

Mina frågor blir då:

Är socialministern beredd att medverka till en ökad intagning på läkarlinjen vid universitetet i Umeå för att därigenom på sikt avhjälpa den svåra läkarbristen?

Vilka andra omedelbara åtgärder ämnar socialministern ta initiativ till för att avhjälpa dagens bristsituation och därmed infria hälso- och sjukvårdens målsättning om sjukvård på lika villkor i vårt land?

1988/89:20 av *Karin Israelsson* (c) till socialministern om åtgärder för att förhindra ökning av antalet aborter:

Det inger stark oro att tonårsaborterna nu åter ökar. I samband med att den nu gällande abortlagen antogs sattes speciella åtgärder in för att ge en ordentlig information i sex- och samlevnadsfrågor. Denna information gavs till en början i form av projekt där bl. a. Gotlandsprojektet utgjorde en föregångsbild som sedan togs över av många landsting och kommuner.

Numera ingår dessa åtaganden i huvudmännens arbetsområden. I vissa fall har de abortförebyggande åtgärderna fått stå tillbaka för andra arbetsområden. Det är i stället främst de aidsförebyggande åtgärderna som i dag dominerar informationsbilden.

Preventivmedelsrådgivningens resurser har även skurits ner, då huvudmännen har tvingats till stora besparingar. Här har även bristen på sjukvårdspersonal spelat en stor roll. Inte minst de dåliga öppethållandetiderna och svårigheter att ge service under sommarmånaderna kan ha bidragit till att vi nu igen kan notera ett ökat antal tonårsaborter.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

Meddelande om interpellationer

Aborttalens utveckling har de senaste åren även visat på att det föreligger brister som måste åtgärdas om de intentioner som fanns när abortlagen infördes skall verkställas.

Jag vill med anledning av detta förhållande fråga socialministern om vilka åtgärder som regeringen ämnar vidta för att förhindra en ökning av antalet aborter, och då främst tonårsaborter.

1988/89:21 av *Gullan Lindblad* (m) till socialministern om den rättspsykiatriska verksamheten:

Situationen inom rättspsykiatri i vårt land har varit föremål för många debatter och utredningar på senare år och har även resulterat i en anmälan till konstitutionsutskottet på grund av regeringens passivitet i frågan.

De långa väntetiderna för människor som skall genomgå rättspsykiatrisk undersökning har medfört alltför långa häktningstider. Av socialstyrelsens anslagsframställning för budgetåret 1988/89 framgår att väntetiderna för rättspsykiatrisk undersökning står i uppenbar strid med gällande lag. Av det totala antalet rättspsykiatriska undersökningar under tiden januari – juli 1987 med 36–51 ärenden per månad hade endast 4–11 ärenden avgjorts inom föreskrivna 6 veckor. De alltför långa väntetiderna har påtalats av bl. a. JO, socialstyrelsen samt social- och justitieutskotten utan att någon radikal åtgärd vidtagits.

Senast är det riksdagens revisorer som redovisat att regeringen redan 1983 tillsatte en utredning i frågan och att ett betänkande avgavs 1986 av den s. k. RRK-utredningen. "Betänkandet är under beredning i socialdepartementet", sägs det i revisorernas granskning av socialstyrelsens nya organisation.

Kriminalvårdsstyrelsen skriver i sitt svar rörande socialstyrelsens planering:

"Socialstyrelsens insatser är särskilt viktiga i fråga om den tunga psykiatri, där resurserna snabbt minskat, medan öppenvården prioriteras. De flaskhalsar som kriminalvården berörs av finns inom rättspsykiatri (utredningsresurser) – – –. Periodvis stängning av rättspsykiatriska kliniker orsakar långa väntetider på häkten för undersökningsfall."

Den rättspsykiatriska verksamheten har under en följd av år fått minskade ekonomiska ramar, och socialstyrelsen har tvingats minska antalet vårdplatser och stänga kliniker sommartid. Socialstyrelsen har upprepade gånger redovisat de svåra förhållandena inom rättspsykiatri, bl. a. i samband med anslagsframställningarna, tyvärr utan att erforderliga medel anvisats och utan att ett avgörande skett i huvudmannaskapsfrågan. Förhandlingar om ett eventuellt överförande av huvudmannaskapet för rättspsykiatri till landsingen har nu pågått i flera år utan att något resultat redovisats.

Jag vill erinra om att socialutskottet under 1987 gjorde ett tillkännagivande om behovet av resurser för rättspsykiatriska undersökningar samt ett uttalande rörande huvudmannaskapsfrågan.

Jag anhåller om att till socialministern få ställa följande frågor:

Vilka åtgärder har socialministern vidtagit för att rätta till den krisartade situationen inom rättspsykiatri?

Är socialministern beredd att utan dröjsmål vidta åtgärder för att rätta till missförhållandena och förkorta de långa väntetiderna för rättspsykiatriska undersökningar?

När kan förslag i ärendet förväntas?

1988/89:22 av *Gunhild Bolander* (c) till miljö- och energiministern om skydd av grundvattnet:

”Vatten är ett farligt gift – vilket omger Visby stift” skaldade Falstaff Fakir i slutet av förra seklet. För honom var det måhända ett skämt, i dag är det i många fall en otäck och bister verklighet. Föreningen av Östersjön är omfattande, liksom av Västerhavet.

Vatten är grunden för allt liv på jorden. Föreningar av grundvattnet, vattnet i sjöar, vattendrag och hav kan därför vara ett direkt hot mot allt liv. I Norden är vi gynnade av att ha gott om vatten. Kanske är det därför som vi hittills inte haft någon omfattande diskussion om vattnets kvalitet. Men vattenkvaliteten är en av dagens viktigaste miljöfrågor.

Försurningen är ett stort hot mot vårt dricksvatten. I dag beräknas var femte brunn i Sverige ha försurat vatten. Vatten- och avloppsnäten är så dåliga i många tätorter att det finns stora risker för att de totalt bryter samman. Centerpartiet har i många år krävt ett långsiktigt program när det gäller kommunernas vatten- och avloppsnät.

Det finns i dag flera andra hot mot dricksvattnet. Föreningar läcker ut från sottippar och avfallsupplag. De miljöfarliga transportererna sker också vid eller på vattentäkter och t. o. m. behandlingen i vattenverken kan utgöra en risk. Klor används i dag för att slippa bakterier i vattnet. Forskare har varnat för att klorer kan ge skador. Alla dessa hot mot vårt dricksvatten måste minska, för att på sikt försvinna. Vi måste i tid se till att vårt grundvatten och våra vattendrag inte får obotliga skador.

Andra föreningar som kan vara ett direkt hot mot vår dricksvattenförsörjning är bekämpningsmedel i grundvattnet. Under den gångna sommaren upptäcktes rester av bekämpningsmedel, främst fenoxisyror, i grundvattentäkter på Gotland. Redan förra året misstänktes föreningar av fenoxisyror. Det är oacceptabelt att bekämpningsmedel finns i dricksvatten. I Sverige finns nästan ingen kunskap om riskerna med detta. Det finns heller inga gränsvärden utsatta för kvaliteten på grundvattnet. Frågan är nu om det finns tillräckliga resurser för kontroll av grundvattnet.

De senaste tjugo åren har stora resurser satsats på avloppsrening, men dricksvattenförsörjningen har försummats. När den centrala dricksvattentillsynen överfördes till livsmedelsverket fick den väsentligt förbättrad organisation, men samtidigt minskade de totala resurserna, bl. a. i fråga om personal. För att de problem som berörts ovan skall kunna utredas och åtgärdas är det nödvändigt att livsmedelsverket ges bättre resurser för sin rådgivning och tillsyn.

Den svenska forskningen om dricksvatten, dess betydelse för hälsa och hur föreningar skall bedömas och motverkas, befinner sig i en kris. Sedan naturvårdsverket 1986 upphörde med att fördela anslag för dricksvatten finns ingen anslagsgivare med ansvar för området.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

Jag vill med anledning av det ovan anförda fråga miljö- och energiminister
Birgitta Dahl:

Meddelande om frågor

1. Avser regeringen att utarbeta ett kontrollprogram för skydd av grundvattnet i hela landet?
2. Avser regeringen att initiera att gränsvärden för grundvattnet i Sverige utarbetas?
3. Är regeringen beredd att se över organisationen och öka resurserna för tillsyn och forskning?

57 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 12 oktober

1988/89:97 av *Erkki Tammenoksa* (s) till miljö- och energiministern om åtgärder för att förhindra spridning i naturen av plastringar till ölburkar:

Ett nytt miljöproblem har drabbat oss. Öl- och läskedrycksburkar binds ihop med plastringar. Dessa plastringar kan man numera se överallt, tyvärr ofta i naturen. Om ringarna är nödvändiga, kunde de tillverkas av ett annat material.

Har statsrådet uppmärksammat detta, och i så fall ämnar statsrådet vidta några åtgärder för att stoppa dessa plastföremåls spridning i naturen?

1988/89:98 av *Knut Wachtmeister* (m) till finansministern om slopande av åldersgräns för ledamot i taxeringsnämnd:

I våras avskaffade riksdagen 70-årsgränsen för valbarhet till nämndeman i domstol. För ledamot i taxeringsnämnd har dock ingen sådan ändring gjorts.

Är finansministern beredd att föreslå en ändring i 8 § taxeringslagen innebärande ett slopande av 70-årsgränsen för ledamot i taxeringsnämnd?

den 13 oktober

1988/89:99 av *Margareta Persson* (s) till socialministern om ökad uppmärksamhet på vissa sjukdomsgrupper:

Primär fibromyalgi hör till den s. k. mjukdelsreumatismen, som är en stor sjukdomsgrupp som orsakar många patienter lidande. Patienterna är ofta kvinnor i 25–50-årsåldern, vilka remitterats från läkare till läkare och fått pröva olika behandlingar. Alltför ofta har de inte blivit tagna på allvar av läkarna. Ändå finns det både typiska symptom och övriga symptom som gör att man kan ställa en ganska säker diagnos om vissa av symptomen föreligger.

Att inte bli trodd, att inte bli tagen på allvar, är tyvärr inget specifikt för personer med primär fibromyalgi. Många människor med olika neurologiska

symptom kan vittna om samma sak. Självfallet är det svårt för läkare att kunna ställa rätt diagnos när symptomen inte är tydliga och vanliga. Men att ta patienten på allvar är mycket viktigt. Stora krav måste därför ställas på vilken information och fortbildning som läkarna kontinuerligt måste få ta del av.

Avser statsrådet att ta initiativ till att läkarna blir mer uppmärksammade på sjukdomsgrupper, t. ex. primär fibromyalgi, för att minska patienternas lidande och få dem att bli tagna på allvar?

1988/89:100 av *Lennart Brunander* (c) till försvarsministern om sammansättningen av försvarets personalnämnd:

Försvarets personalvårdsnämnd (FPVN) har till uppgift att fungera som en kontaktlänk mellan försvaret, riksdagens partier, värnpliktsrörelsen och de anställdas organisationer. FPVN skall följa och uppmärksamma personal- och värnpliktsfrågor inom försvaret. Nämnden består av tio ordinarie ledamöter och tio suppleanter.

FPVN har genom sin speciella sammansättning fungerat på ett i förhållande till andra nämnder annorlunda sätt. FPVN har också fungerat som ett forum för diskussion och erfarenhetsutbyte i personalfrågor. I arbetet inom nämnden har också suppleanterna arbetat aktivt och bidragit till den bredd som kunnat uppnås. Det har uppfattats som en tillgång att det varit så.

Inom försvarsdepartementet pågår för närvarande en översyn av bl. a. FPVN:s sammansättning. Det diskuteras en borttagning av suppleanterna samt en minskning av antalet ordinarie ledamöter. Den föreslagna nedskärningen skulle enligt min mening leda till att FPVN förlorade sin speciella karaktär och bredd.

Mot denna bakgrund ställer jag följande fråga till försvarsministern:

Är försvarsministern beredd att medverka till att försvarets personalnämnd får behålla nuvarande principer för nämndens sammansättning?

1988/89:101 av *Anna Wohlin-Andersson* (c) till industriministern om den regionalpolitiska utredningen:

Den 27 maj 1988 beslöt riksdagen att "framhålla betydelsen av att den regionalpolitiska utredningen ägnar särskild uppmärksamhet åt utvecklingen i skärgårdsområdena. I detta sammanhang får också prövas behovet av ytterligare myndighetssamordning. Vad utskottet ovan anfört i anslutning till motionerna A405, A408, A410 och A454, den senare i aktuell del, bör ges regeringen till känna."

Med anledning av motion A403 angående transportstöd i skärgården ställde sig riksdagen bakom arbetsmarknadsutskottets skrivning: "Utskottet har anledning utgå från att även driftstödet till skärgårdstransporter behandlas i detta sammanhang."

Enligt vad jag inhämtat har hittills inga tilläggsdirektiv i anledning av riksdagsbeslutet givits den regionalpolitiska utredningen.

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

Meddelande om frågor

Jag vill därför fråga industriministern:

När ämnar industriministern ge den regionalpolitiska utredningen tillläggsdirektiv med anledning av det ovan angivna riksdagsbeslutet?

1988/89:102 av *Birger Schlaug* (mp) till finansministern om finansiering av utrymningar på grund av reaktorolycka:

Statens energiråd skriver i rapporten "Efter Tjernobyl" att "även med angivna förbättringar av säkerheten kvarstår vissa händelseförlopp med mycket låg sannolikhet som kan leda till utsläpp av liknande omfattning som i Tjernobyl".

Tjernobylkatastrofen kostade Sovjet 80–120 miljarder kronor. Staden Tjernobyl – hemort för 10 000 människor – kommer enligt vad partiorganet Pravda låter meddela, att jämnas med marken. I följd uppgav regionaladministrationen i Kiev att minst 27 städer och byar i området kring reaktorn blivit obeboeliga.

Jag förmodar att finansministern delar expertgruppens uppfattning vad gäller riskerna för en svensk reaktorolycka med lika stora utsläpp som i Tjernobyl. Trots detta vill regeringen inte avveckla kärnkraften snabbt utan man väntar till år 2010.

Hur planerar finansministern att finansiera utrymmande av städer, t. ex. Malmö eller Oskarshamn, och uppbyggnad av nya städer med kanske hundratusentalet bostäder?

1988/89:103 av *Birger Schlaug* (mp) till försvarsministern om beredskapsövningar med befolkningen nära kärnkraftverken:

Tjernobylkatastrofen drabbade Sverige genom bl. a. stora nedfall av cesium. Än i dag ökar cesiumhalten i såväl vilt som fisk. Ändå kom Sverige lindrigt undan. Effekterna skulle bli betydligt värre och kaosartade om det hade varit en svensk reaktor som havererat och medfört liknande utsläpp som i Tjernobyl.

Under många år har frågan om befolkningsövningar i närområdena kring svenska kärnkraftverk diskuterats. Det handlar om utrymning, djurtillsyn, inkvartering, livsmedelsförsörjning etc.

Övningar med befolkningen kring kärnreaktorerna har inte genomförts. Konferenser med tjänstemän etc. har däremot genomförts.

Delar statsrådet uppfattningen att en olycka med radioaktiva utsläpp som följd kan inträffa i alla svenska reaktorer?

Om svaret är ja: Varför sker inte övningar med befolkningen runt kärnkraftverken?

1988/89:104 av *Birger Schlaug* (mp) till statsministern om riksdagens frågestunder:

Djupt bedrövad satt jag på riksdagsläktaren den 6 oktober och lyssnade på statsrådets agerande i samband med att riksdagsledamöter ställt frågor.

Varför denna bedrövelse? Jo, bedrövelsen rann upp i och med insikten att

frågestunden inte respekterades av statsråd, som förnedrade riksdagsledamöterna genom att inte visa vare sig hövlighet eller respekt, men mest av allt på grund av att man trampade litet på demokratin.

Svaren på frågorna var ofta inte svar. Till råga på allt avslutade statsråden debattrundan genom att snabbt dra sig ur debatten och därmed döda den.

Är statsministern beredd att medverka till att statsråden engagerar sig mer i frågedebatterna?

Prot. 1988/89:9
13 oktober 1988

Meddelande om frågor

58 § Kammaren åtskildes kl. 20.07.

In fidem

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren